

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

Postal Regd. No. CHD/0081/2015-17

Date of Publishing : 22/07/2016
Page No. from 1 to 68
Date of posting 31/07/2016
Last Date of Every Month
Posted by MBU

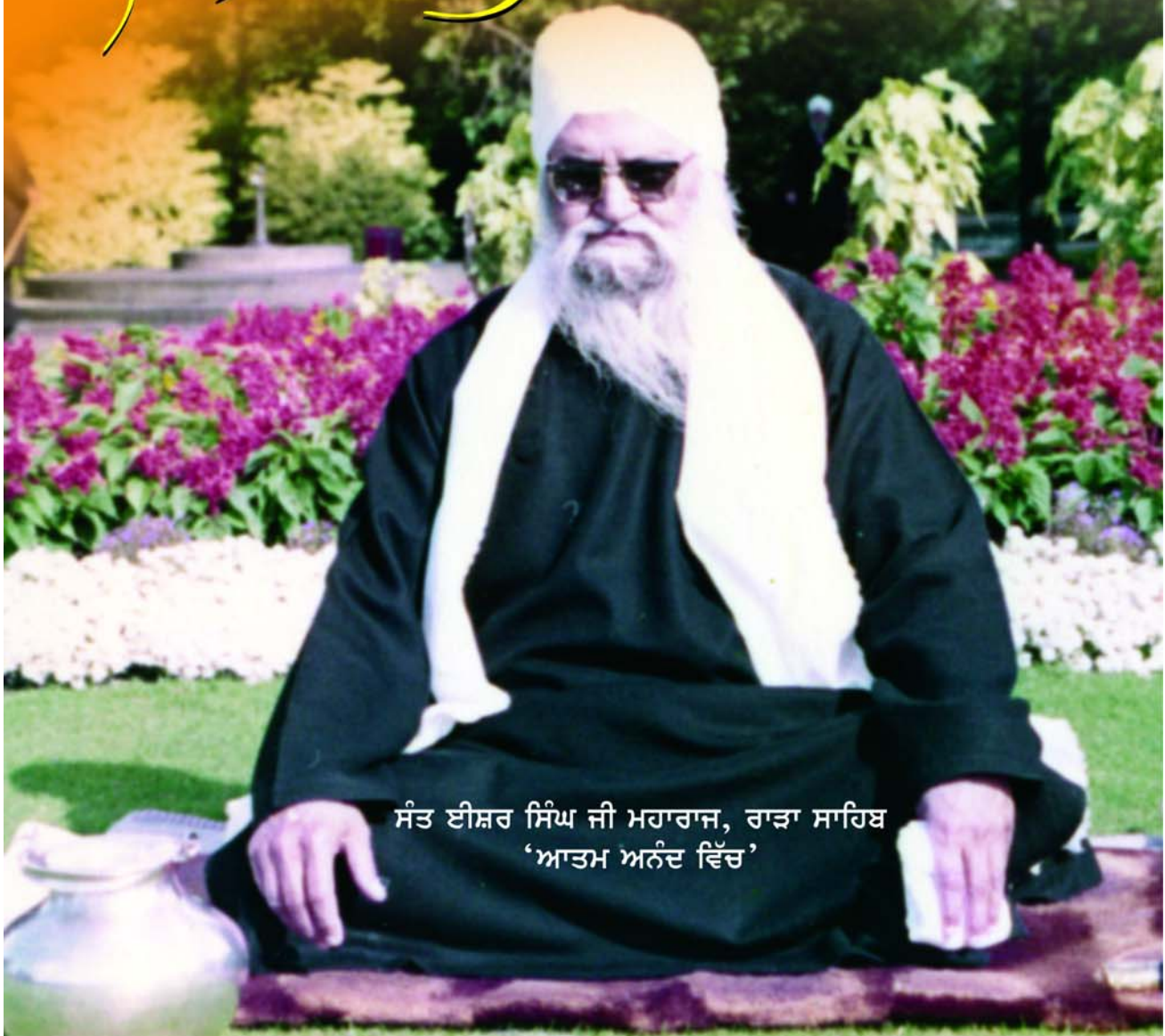
30/-

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਯਾਗ

ਅਗਸਤ 2016

ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
'ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ'

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਬਾਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਅਗਸਤ, 2016

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਫੋਨ ਨੰ. 9779816909)

**ਕਿਸੇ ਮਹੀਨੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ
ਦਫਤਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰ:**

84378-12900, 9417214391

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib

(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.

Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in

(Every sunday and Purnamasi)

Email : sratwarasahib.in@gmail.com

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸ਼ੀਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ
ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ
ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤੁਹਿਸੀਲ
ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ)
ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ
ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ
ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391, 94172-14379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525

ਫੋਨ : 001-604-599-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਟਿੰਗਲੈਂਡ- ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818

ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)

ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :

ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)
9417214391, 9417214379, 84378-12900
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE) , ਫੋਨ : 0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ
ਮੋਬਾਇਲ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ
ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB)
ਫੋਨ : 95920-55581, 01602255004
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
98786-95178, 92176-93845
6. ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
(ਬੀ.ਐੱਫ) ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ) ਮੋਬਾਇਲ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ	-	98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ	-	94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	-	98728-14385
		98555-28517

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	5
2.	ਬਾਰਹਮਾਹਾ
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	6
3.	ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ.....।
(ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	7
4.	ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	22
5.	ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	27
6.	ਗੁਰਮੁਖ ਸਫਲ ਜਨੰਮ
ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ	31
7.	ਤੂੰ ਸਤਵੰਤੀ ਤੂੰ ਪਰਧਾਨਿ.....।
(ਵਿਰਾਸਤੀ ਪੇੜਾਂ-ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼)
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	41
8.	ਠੱਗ ਨਿਸਤਾਰਾ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	43
9.	ਨੌਵੇਂ ਰਤਨ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ	56
10.	ਜੀਵਨਾ ਸਫਲ ਜੀਵਨ
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	59
11.	ਪੂਰਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	62
12.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ
ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	64

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸਮੁੱਚੀ ਸਿ੍ਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਹੁਕਮ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਸਿ੍ਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ। **'ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥'** (ਅੰਗ-3) **'ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੁਕਾਰਾ..'** ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਸਿ੍ਸ਼ਟੀ ਰਚੀ -

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥
ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥
ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ ॥
ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੩

ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਕਰਤਾ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਹੈ। ਸਿ੍ਸ਼ਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਤਾਰੇ, ਸਿਤਾਰੇ, ਗ੍ਰਹਿ, ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਆਦਿਕ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥
ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੪

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਗਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜੁੱਗਾਂ-ਜੁੱਗਾਂ ਤਰਾਂ ਤੋਂ ਚਲਾਇਆ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸੈਕਿੰਡ ਦੇ ਕਰੋੜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਅਗਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਸਦਾ ਅਣਦਿਸਦਾ ਉੱਥਲ-ਪੁੱਥਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਹੁਕਮ ਦੀ, ਦਿਸਦੇ ਅਣਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ।

ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ U.N.O ਵਰਗੀ ਸੰਸਥਾ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਨਿਆਂ, ਜ਼ੋਰ, ਜ਼ੁਲਮ, ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤਾਰੇ ਅਤੇ ਆਪਹੁਦਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ (U.N.O) ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਅਲੱਗ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਿਹਾਰਕਿ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਾਰਥਿਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ, ਉਥੋਂ ਦੀ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ, ਤਰੱਕੀ, ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵੀ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ। ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਰਜ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਅਧਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਭਾ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ, ਬਦਲਾਅ (amendments) ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਆਧਾਰ, ਨਿਯਮ, ਹੁਕਮ ਅਟੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਧਾਰਸ਼ਿਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਸਭ ਦਾ ਕੋਈ ਜੀਵਨ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਾਰ ਹੈ 'ਗੁਰਬਾਣੀ'। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਾ ਮੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਇਕ ਲੇਖ 'ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ' ਨਿਰੰਤਰ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਸਾਖੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸੇਧ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੇਕਾਂ ਤੱਥ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।

ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪਾਸਾਰ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਹੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘਰ-ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 40 'ਤੇ)

ਭਾਦੁਇ

(ਭਾਦੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 16 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ)

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ ॥
ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥
ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ ॥
ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਭਾਦੋਂ (ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ) ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭਰਮ ਵਿਚ ਭੁੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ) ਦੂਜੇ (ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ) ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਲੱਗਾ ਹੈ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ। ਜਿਸ ਦਿਨ (ਇਹ) ਦੇਹੀ ਬਿਨਸੇਗੀ (ਨਾਸ ਹੋਵੇਗੀ) ਉਸ ਵੇਲੇ (ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇਹੀ ਨੂੰ) ਪ੍ਰੇਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪੈਣਗੇ। (ਉਧਰ ਇਸ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ) ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੇ ਦੂਤ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਟੁਰਨਗੇ ਤੇ ਕਿਸੇ (ਸਨੇਹੀ) ਨੂੰ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ (ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਚੱਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੇ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਉਹ ਸਾਰੇ) ਓਸੇ ਛਿਨ ਵਿਚ ਛੱਡ ਖਲੋਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਉਧਰ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰਦਾ) ਹੱਥ ਮਰੋੜਦਾ ਹੈ, ਤਨ ਕੰਬਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੰਗ (ਜੋ ਕਾਲਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮਾਰੇ ਡਰ ਦੇ) ਕਾਲੇ ਤੋਂ ਚਿੱਟਾ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਕੋਈ ਹੁਣ ਕੀਹ ਕਰੇ) ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖੇਤ ਜੇਹਾ ਬੀਜਿਆ ਸਾਸੁ ਤੇਹਾ ਹੁਣ ਵੱਢੇਗਾ। (ਪਰੰਤੂ ਜੋ) ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ) ਚਰਨਾਂ ਰੂਪੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (ਤਾਂ ਜੋ ਭਵਜਲ ਤੋਂ ਉਹ

ਸੁਖੈਨ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵਣ) ਉਹ ਨਰਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਤਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਰਖਿਆ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ (ਇਹ) ਭਾਦੋਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ - ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਪਾਵਸ ਦਾ ਹੀ ਪਰ ਇਹ ਵੱਟ ਤੇ ਘਬਰਾ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਤਪਾਲੀ ਆਦਿ ਦੀ ਖੇਚਲ ਬੀ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਸ ਵਿਛੁੜੇ ਜੀਵ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜੋ ਗਾਫਲ ਰਿਹਾ, ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਖਚਿਤ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਾੜੀ ਦਸਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ।

ਅੰਤਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭੁੱਲੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਲੱਭੇਗੀ, ਸ਼ਰਣ ਦਾਤਾ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਤੁਲਹਾ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਲਏਗਾ।

ਨਿਰੁੱਕਤ - ਬਿਨਸਸੀ - ਬਿਨਸੇਗੀ, ਮਰੇਗੀ। ਪ੍ਰੇਤ - ਅਪਗਤਿ ਰੂਹ। ਹਥ ਮਰੋੜੈ-ਭਾਵ ਪਛੁਤਾਵੇ ਵਿਚ ਹਥ ਮਲਦਾ ਹੈ।

ਸੇਤੁ-ਚਿੱਟਾ। ਬੋਹਿਥ-ਜਹਾਜ਼

ਹੇਤੁ-ਪਿਆਰ (ਅ) ਹਿਤੁ ਹਿਤਕਾਰੀ।

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ..... ॥

(ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ- ੨੮੯

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੦

ਧਾਰਨਾ - ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ, ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ।
ਪਿਆਰੇ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ।

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੁਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ,
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋਇ ਕੈ ਫੇਰਿ ਆਗ ਮੈ ਮਿਲਾਹਿੰਗੇ॥

ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਪੂਰਤ ਹੈ,
ਧੂਰਿ ਕੇ ਕਨੁਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰਿ ਹੀ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥

ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ
ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿੰਗੇ॥

ਤੈਸੇ ਬਿਸੂ ਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ
ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਦੀਆ ਜੋ ਬਿਰਤੀਆਂ ਹਨ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਚੌਥੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਲੀਨ ਕਰੋ। ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੋ, ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਬੋਲੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਜੋ ਹੈ ਰਾਤ ਕਾਫੀ ਬੀਤ ਗਈ, ਤੜਕੇ ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 2 ਵਜੇ ਤੋਂ ਆਪ ਸਾਰੇ ਜਾਗ ਰਹੇ ਹੋ। 1 ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਸਭ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਸੋ ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਆਲਸ ਆ ਜਾਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗਾਵਿਆ ਐਨਾ ਸੁਰੀਲਾ ਤੇ ਸੋਹਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜਾਗਦੇ ਰਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹੋ, ਲੋਕ ਸੌ ਜਾਂਦੇ

ਨੇ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਨੇਤਰ ਨਾ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਆ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਤੁੰਦਰਾ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਤੁੰਦਰਾ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬੋਲ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਸੋ ਚਿਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਜੋੜੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜੋ ਮੱਤ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿੰਨਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਵਰਗ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਤਾਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਜੀ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਮੱਤ ਕੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਰੱਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਹੈ ? ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

ਐਨੇ ਅਨਜਾਣ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਮੰਜ਼ਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ? ਮੰਜ਼ਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤਾਂ ਹੈ -

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੫

ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਮੰਜ਼ਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਧਰਲੀਆਂ, ਉਧਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀਆਂ। ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਨਾਲ, ਦੂਸਰੇ ਮੱਤਾਂ ਦੇ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਏ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਸੀਂ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਮੱਤ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਕਿਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਸਤੀ ਹੈ। ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ। ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੇ, ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਲੋਕ ਮੇਰਾ ਆਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਔਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੰਮ 10 ਮਿੰਟ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 10 ਦਿਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਕਿਰਤ ਕਾਹਦੀ ਹੋਈ। ਬਾਕੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਵੀ ਕਿਰਤ ਕਹੀਏ, ਇਹ ਵੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ

ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ। ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਡੇਰਿਆਂ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੁਜੱਗ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ -

ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨਿ।
ਮੱਤ ਮਾਰਨ ਹੱਡ ਗਾਲਣ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾ ਦੇਨਿ।

ਭਜਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਾਧਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਰਾਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਟੀਆਂ ਵੀ ਕੁਛ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਜੇ ਲਗਨ ਹੋਵੇ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਕੇ ਦਮ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਸੁਸਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਰਤ ਹੀ ਹੈ ਇਹ ਵੀ। ਬਾਕੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਿਰਤਾਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ, 8 ਘੰਟੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਊਟੀ ਦੇਣੀ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਜਦੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਕਹੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੱਪੜਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰ। ਬੜਾ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੀਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਪੈਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਭਾਈ, ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਤਾਂ ਦਿਓ ਤੁਸੀਂ। ਫੇਰ ਗੁਰੂਦਵਾਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੋ ਕਿਰਤ ਸੁੱਚੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਲਗਨ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਬਹਿੰਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਐਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਥੱਕ ਜਾਈਏ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਸੋ ਬਾਕੀ ਵੰਡ ਛਕਣਾ, ਉਥੇ ਮੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤਾ, ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਬਾਰਾਂ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਵੰਡਣ 'ਚ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਨਾਮ ਨਾ ਅਸੀਂ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਲੰਘੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹੀ ਵਿਸ਼ੇ ਦਿਤੇ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪੀਦਾ ਹੈ। ਸ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੀਰਾ ਨੇ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਡਾ ਜੋ ਅੰਤਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਤੁਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਹੀ ਹੈ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਇਹਦੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਰਾਹ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਨਾ ਹੋਵਾਂ। ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ, ਸੱਚਖੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹੀ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਇਕ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂ, ਇਕ ਰੱਬ ਹੋਵੇ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਫੇਰ ਤੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਰਾਹ ਤਾਂ ਹੈ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੁਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈਂ ਨਾ ਤੂਠਾ ਜੀਵਨ, ਹਉਮੈ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ, ਇਹਨੂੰ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਏਂਗਾ, ਦੋ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਦੇ 'ਚ, ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਤੂਠੀ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਦੋ ਵਸਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਕ ਮੈਂ ਹੈ ਇਕ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦੀ ਰਹੀ ਨਾ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੭

ਮੈਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਸੋ ਇਹ ਲਕਸ਼ ਹੈ ਸਾਡਾ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈਦਾ ਹੈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਟਿਆਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੌਜੀ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਵੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਦੀਆਂ ਜੋ ਫੌਜਾਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਫੌਜੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ ਦੁਰਾਹੇ ਦਾ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਡਾ ਨਾਮ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਚਲਦੇ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਵਲ ਨੂੰ, ਨਾਮ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦਬਲਾਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹਾਂ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਜੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉਂ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਦੀ ਸੂਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਚੈਨਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਸਰ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਿਵੇਂ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਦੀ ਚੈਨਲ ਲਾ ਦੇਈਏ ਕਿ ਸੱਤ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਅੱਠ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਉਸ ਚੈਨਲ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮਸ਼ੀਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਚੈਨਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਦਬਲਾਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਆ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ, ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣੀ। ਰੂਹਾਨੀ ਗੱਲ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਜਵਾਬ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਉਹ ਸਰਵ ਆਤਮਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਲਗਦੇ ਨੇ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਸੰਤ ਦੇ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਹੋਏ, ਸੰਤ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਨੇ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣੇ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਇਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੋਲਦੇ ਸੀ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਆਈ.ਏ. ਐਸ। ਉਹ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਉਮੈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੀ ਉਹ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਰੁੱਸਤ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸੰਤ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ, ਆਪੇ ਆਪ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਉਹ ਸੰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਤਾਂ ਸੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਚ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਤ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਹਉਮੈ ਆ ਗਈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਅੱਜ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆਈ ਹੈ ਇਹ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸੰਤਾਂ 'ਚ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸੰਤ ਓਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਹਦੀ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਤੂੰ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਬੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਕਾਹਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸੀ? ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ -

ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਮੋਨੀ ਥਕੇ ਬੇਦਾਂ ਕਾ ਅਭਿਆਸੁ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਨਹ ਨਿਜ ਘਰਿ ਹੋਵੈ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੨੭

ਜਿਸ ਘਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਨਿਜ ਘਰ 'ਚ ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ।

ਜਮਕਾਲੁ ਸਿਰਹੁ ਨ ਉਤਰੈ ਅੰਤਰਿ ਕਪਟ ਵਿਣਾਸੁ ॥ ੭ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੨੭

ਅੰਦਰ ਓਹੀ ਕਪਟ ਹੈ ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਆਪਾਂ, ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਐਸਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹਿਣਾ। ਸੰਤ ਬੀਰਮਦਾਸ ਦੇ ਪਾਸ ਆਪ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਬੈਠੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਬਹਿ ਗਏ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਕਰੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਬਾਲਕ ਹੈ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏਗਾ, ਨਾਮ ਜਪਾਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਛੇਵੀਂ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਪਟਿਆਲੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪੁੱਛ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਜਾਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਛਦੇ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਬਚਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇਥੇ ਟੀ.ਐਲ, ਵਿਸਵਾਨੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸਿੱਧੀ ਸੀਗੇ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਜਿਹਦੇ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਐਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਟਕਾ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਕੂਲ ਗਏ। ਫੇਰ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਤਾਜਲ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕਸ਼ਟ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਤਿੰਨ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਧਾਰਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਧਿਆਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਸਮਾਧੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। 12 ਸੈਕਿੰਡ ਦੀ ਇਕ ਧਾਰਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮਨ 12 ਸੈਕਿੰਡ ਰੁਕ ਜਾਵੇ, ਰੋਕ ਕੇ ਦੇਖਿਓ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ। ਜੇ 12 ਸੈਕਿੰਡ ਰੋਕ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਇਕ ਧਾਰਨਾ ਹੋ ਗਈ। ਤੇ ਜੇ 12 ਧਾਰਨਾ ਬਣਾ ਲਈਆਂ, ਇਕ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਦਾ। ਢਾਈ-ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਮਨ ਰੋਕੀ ਜਾਓ। ਪਹਿਰਾ ਦੇਵੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿ ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਬਣਾ ਲਓ, 10 ਮਿੰਟ ਬਣਾ ਲਓ, 15 ਬਣਾ ਲਓ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ

ਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਇਹਨੂੰ ਧਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਮਾਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਧੀ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਅਫਰ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਫੁਰਨਾ ਨਾ ਆਵੇ। ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਤਵੀਂ ਜਮਾਤ 'ਚ ਸੀਗੇ। ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇੱਕ ਵਜੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ, ਸੁਧਾਸਰ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਸਰੋਵਰ 'ਚ। ਉਸ ਦੇ ਕੰਢੇ ਹੀ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉਥੇ ਪੰਜ ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਨੇ। 25 ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਨੇ। ਬਾਕੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਣੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਤੈਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਾ ਆਉਣਾ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਆਪ ਨੂੰ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਦਸਵੀਂ 'ਚ ਹੋਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਪਛਾਣ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਆ ਗਿਆ ਤੂੰ? ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਗਏ। ਭੇਜੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਆਓ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਫੇਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਬਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਫਸਟ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬਬੇਰਾ ਸਾਡੇ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਅਗਲੇ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਟਕੇ ਰੱਖ ਲੈਣੇ ਵੱਡੇ ਤੇ ਪਾਠ ਕਰੀ ਜਾਣਾ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਾ ਦੇਣੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਟਕਾ ਰੱਖੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਮਾਸਟਰ ਜੀ! ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੇ ਕਹਿਣਾ, ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਸੁਰਤ ਚਾੜ੍ਹ ਲੈਣੀ, ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਜੀ, ਸੌਂ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਨ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੂਰੇ ਮਿਲੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਜਾਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਦੀ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਕਿਰਤ ਵੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਨਾਮ ਐਨਾ ਜਪਣਾ ਕਿ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਤਮਾ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਨਾ ਜਪਣ ਉਹ।

ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਲੈ ਲਓ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਜੋ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀਗੇ ਇਹ ਪੂਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਬਾਤ ਕਰੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਬਾਤ ਕਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਾਰਸੀ 'ਚ ਕਰੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ, ਪੂਰੇ ਗਿਆਤਾ ਸੀ ਛੇਈ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਝਾਉਣਗੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣੇ। ਜੋ ਕੁਛ ਇਹ ਬੋਲਣਗੇ ਮੈਂ ਹੀ ਬੋਲਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਗਿਆਤਾ, ਸੋ ਨਾਲ ਕਰਮਯੋਗੀ ਨੇ। ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ। ਕਰਮ ਯੋਗ ਵੀ ਨਾਲ ਰੱਖਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ 'ਗਦਰ' ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਲੱਗੀ, 1857 ਦੀ, ਆਪ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੌਜ ਦਿੱਲੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ। ਉਹਦੀ ਚਲਾਕੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਫੌਜ ਤੋਂ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਦਿਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕੁਛ ਕਰ ਲਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਲੁੱਟ ਲਓ, ਇਕ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੈ, 24 ਘੰਟੇ ਵਾਸਤੇ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੰਦੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੈ ਗਏ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ, ਘਰ ਲੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹਿਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਪਿਘਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਬਚਾ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ, ਦੂਜਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਚਸਮਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀ,
ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ-ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ।
ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਿਤ ਚਿਤਵਤੇ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਪੋਚ ॥

ਅੰਗ - ੮੧੫

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਉਮਾਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹਨੂੰ ਕਰਮ ਯੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਈਫਲ ਉਠਾਈ ਮੇਢੇ ਦੇ

ਉਤੇ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਟਰੱਕ ਚੁੱਕੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਗਹਿਣੇ ਖੋਹ ਰਿਹਾ ਬੀਬੀਆਂ ਤੋਂ। ਇਹ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਕ ਬੀਬੀ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬਚਾ ਦਿਓ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਲਾਲ ਸਿੰਘ! ਪੌੜੀ ਛੇਤੀ ਲਿਆਓ ਕਿਤੋਂ। ਘਰ ਮੱਚ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਹਦਾ ਬੱਚਾ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਇੱਕੋ ਇਕ ਬੱਚਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪਾਂ ਆਪ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਈਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੌੜੀ ਲਿਆਂਦੀ, ਲਿਆ ਕੇ ਖਿੜਕੀ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੰਬਲ ਗਿੱਲਾ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਿਚ ਵਲੋਟ ਕੇ ਉਸੇ ਪੁੱਠੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਆਏ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਭੱਲਾ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹਾਂ। ਮਾਈ ਆ ਗਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਬੇਟਾ! ਇਕ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਚਮਕੇਂਗਾ, ਤੂੰ ਐਸਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਿਆ ਹੈਂ। ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤਾਂ ਇਕ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਕ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੰਤ ਰਹਿ ਗਏ ਅੰਦਰ, ਸੰਤ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਕ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦਾ ਯੋਗੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਵੜੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆਏ। ਉਹ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਬੜਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੈਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹਦਾ ਬਦਲਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਇਕ ਜਨਮ ਧਾਰਾਂਗਾ ਤੇ ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਉਹ।

ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਸੱਯਦਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਯਦ ਦੇ ਘਰ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ, ਬੰਦੇ ਨੱਠੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੰਦੀ ਵਾਸਨਾ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਗਰਜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਟਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ! ਆਹ ਵੇਲਾ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਆਉਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰੀਬੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਣੀਆਂ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਧਨੀ ਹੈ ਇਹ, ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਇਥੇ ਵੱਡਾ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਲੁੱਟ ਲੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਧਨ ਦੇ ਮਗਰ ਪਏ ਹੋਏ ਹੋ ਜਿਹੜਾ

ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਪਿਆ ਹੀ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਧਨ ਦਾ ਤੇ ਸਾਡੇ ਧਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਲੁੱਟ ਲੁੱਟ ਲਓ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਓ!
ਲੁੱਟ ਪੈ ਗਈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੀ।

ਕਬੀਰ ਲੂਟਨਾ ਹੈ ਤ ਲੂਟਿ ਲੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹੈ ਲੂਟਿ ॥
ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਹੁਗੇ ਪ੍ਰਾਨ ਜਾਹਿੰਗੇ ਛੁਟਿ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੬੬

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਲੁੱਟ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟ ਰਹੇ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੁਸੀਂ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ। ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਆਇਆ ਹੈ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਰਾਖੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣਾ। ਸਾਡੀ ਵੀ ਬੇਪਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਖਾਨਦਾਨ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸੱਯਦ ਆਇਆ, ਥਾਲੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਰੁਪਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਐ ਫਰਿਸ਼ਤੇ! ਖੁਦਾਵੰਦ ਤਾਲਾ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦਸ ਦੇ ਤੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈਂ ਕਿ ਬੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਭਰਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਦੁਆ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਡੀ ਰਾਖੀ ਕਰੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਵੀ ਹੈਂ ਤਾਂ ਆਹ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਭੇਟਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋੜ ਦਿਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਯਦ ਸਾਹਿਬ! ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਗਰੀਬਾਂ 'ਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਿਖਾਈ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਬਾਬਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਆ ਦੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਆਹ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਦੇ, ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦੇ, ਆਪਣੇ ਲੜ ਲਾ।

ਅਜੀਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਖੀਆਂ -

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨ੍ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥
ਆਵਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ਨ ਕਬਹੂ ਮਰਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੫

ਬਾਬਾ ਜੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੇਜਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੇਤੀ ਸੀਗੇ। ਆਪ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਣਾ, ਜਾ ਕੇ ਕਲਪਾਣੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ। ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਡਿਊਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਲਗ ਗਈ। ਉਥੋਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਖੁਣਸ ਖਾਂਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ! ਇਹ ਜੋ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਿਪਾਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤੇ ਧੋਖਾ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਵੈਲੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਦੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਡਿਊਟੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮੇਰੇ ਬੰਗਲੇ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਏਧਰ ਦੇਖਦਾ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਥੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈਂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ਰ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ ਹਾਜ਼ਰ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਚਕਰਾਅ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹੁੰਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਈ ਸੁੰਨ-ਮੁੰਨ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜ਼ੀਰੋ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਐਸੀ ਸੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਹਸਤੀ ਹੈ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਤੋਂ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਰਾਈਫਲ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਈ, ਪੱਟੀਆਂ ਲਾ ਲਈਆਂ, ਬੂਟ ਪਾ ਲਏ, ਫੌਜੀ ਵਰਦੀ ਪਾ ਲਈ, ਲੈਫਟਰਾਈਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆ ਗਏ,
ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ।

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਏ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥
ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੪੦੩

ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ -

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ
ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ ਅੰਗ- ੪੫੧

ਨਿਰਾਕਾਰ ਤੋਂ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਬਾਬੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ, ਸਿਪਾਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਹੈਰਾਨ ਹੈ, confuse ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਈ, ਉਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਲੈਫਟਰਾਈਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਈ ਕੋਈ ਗੱਲ। ਅਖੀਰ ਜਿਸ ਨੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ

ਡਾਂਟ ਪਾਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਇਥੇ ਹੈ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਵੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਅਹੁਦਾ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਹੁਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੇਜਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨੈਬ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ, ਤਰੱਕੀ ਦੇਣੀ ਐਨੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਿਓ ਦਫਤਰ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਰਸਤੇ 'ਚ। ਕੁਆਰਟਰ ਗਾਰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ, ਮੁਬਾਰਕਾਂ। ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਬਾਰਕਾਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੀਆਂ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੇਜਰ ਕੋਲ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰਨਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਦਫਤਰ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਖੁਸ਼ ਸੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ।

ਫੇਰ ਵੀ ਗੱਲ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਣੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਥੇ ਇਕ ਚੁਗਲ ਸੀ ਉਹਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਚੁਗਲੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਨਦੀ 'ਤੇ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖੇ, ਇਥੇ ਆਵੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣੇ ਕੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹੁਣ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਤਾਂ ਖੇਡ ਵਰਤ ਗਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਪ ਆ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਸਾਰੇ ਸਵਾਸ ਉਸਦੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਲਾਵਾਂਗਾ।

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵੈਲ ਕਰਮ ਸਿੰਘ! ਮੈਂ ਆਪ ਪਰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੂੰ, ਆਪ ਕੋ special rank ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਰਨੀ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਹਮ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਪ ਕਾ ਨਾਮ ਕਾਟੇਂਗੇ।

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੇ ਤੇ ਕਾਟ ਦੀਆ God ਨੇ। ਰਜਿਸਟਰ ਮੰਗਾ ਲਿਆ, ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ੀਟ ਰੋਲ ਮੰਗਾਈ, ਸਾਰੀ ਹੀ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਹੜੇ ਰਜਿਸਟਰਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵੇਲੇ, ਉਹ ਮੰਗਾਏ, ਉਥੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ, ਖਾਲੀ।

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਟੋਪੀ ਲਾਹ ਲਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵੈੱਲ ਕਰਮ ਸਿੰਘ! ਤੁਮ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੋ, ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਸਲਾਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਦੁਆ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਮ ਖੁਦਾ ਨੇ ਕਾਟ ਦੀਆ, ਅਬ ਹਮ ਕਿਆ ਕਰੇਂ। ਪਰ ਏਕ ਹਮ ਬਾਤ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਦੂਰ ਨਾ ਜਾਨਾ ਆਪ, ਯਹੀਂ ਰਹਿਨਾ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਉਥੇ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਬਾਇਲੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੜੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰੀ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਜਿਹੜੇ ਚਲੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬੰਦਾ ਮੋੜ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੋੜੀਏ।

ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਇਕ ਪਠਾਣ ਆਪਣਾ ਖੇਤ ਵੱਢਣ ਲੱਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਚਰੀ ਵੱਢਦਾ-ਵੱਢਦਾ ਅੱਗੇ ਗਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਇਕ ਬੰਦਾ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਊਂਕ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਹੇਠਲੇ ਕੱਪੜੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖਾ ਲਏ ਤੇ ਉਪਰ ਖਾਕੀ ਕੱਪੜਾ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਹੈ। ਫੌਜ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਗੁੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ, ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਚਰ੍ਹੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਚਰ੍ਹੀ ਛੋਟੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਜਦ ਆਪ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਡੀ ਹੋਈ, ਸ਼ਿਟੇ ਆਏ, ਪੱਕੀ ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਵੱਢੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਏ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਜਵਾਨ ਪਾਲਕੀ ਲੈ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲਿਆਏ।

ਯਾਨਿ ਐਸੀ ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ। ਸੋ ਐਸਾ ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ ਤੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਸੀਗੇ। ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਪੂਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਆਇਆ, ਜਰਨਲ ਆਇਆ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਛੋਟੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਤਾਰੀਫ ਕਰੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਰਨਲ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਇਕ ਹਮਾਰਾ ਸਿਪਾਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਪਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਈਸਾ ਜੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਜੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਈਸਾ ਜੀ 'ਚ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦਿਖਾਓ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਖਰਬੂਜੇ ਖਾਵਾਂਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਸੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਅੱਜ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਜਰਨੈਲ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਰਨਲ ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਉਹਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਭਾਵਨਾ ਖਰਬੂਜੇ ਹੀ ਖਾ ਲਏਗੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਇਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਖਰਬੂਜੇ ਹੀ ਖਰਬੂਜੇ ਪੱਕੇ ਪਏ ਨੇ, ਵੇਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਕਰਨਲ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਦੇਖੋ, melon, ਤੋੜ ਕੇ ਲਿਆਂਦੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੇ ਨੇ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਾਂ ਮੇਮ ਸਾਹਿਬ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਚਲੋ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਬਚਨ ਸੁਣੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਕਰਨਲ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਉਹ ਰਸਤਾ ਕਿੱਧਰ ਹੈ ਜਿਧਰ ਸੇ ਕਹਿੰਦਾ ਜਿਧਰ ਸੇ ਖਰਬੂਜੇ ਵਾਲੇ ਆਏ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਖਰਬੂਜੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਰਸਤਾ ਆਹੀ ਸੀਗਾ, ਸੋ ਸੁਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੀ, ਆਪ ਤੋਂ 101 ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ।

ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੱਗੀ ਹੈ। 101 ਦਸਦੇ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਛ ਤਾਂ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸੀ, ਕੁਛ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖੇ ਹੀ ਨਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਨੋਕ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰ੍ਹੇ ਮਾਰੇ ਵਗਾਹ ਕੇ ਤੇ ਐਨੇ ਨੂੰ ਉਹ ਫੇਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਪਈ ਹੈ। ਹੌਂਸਲਾ ਨਾ ਪਵੇ ਉਹਦਾ। ਪਾਪੀ ਸੀ ਅੰਦਰੋਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮਾਈ ਆ ਗਈ। ਮੈਲੇ ਕੱਪੜੇ, ਧੂੜ ਹੀ ਧੂੜ ਪਈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ। ਉਹ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹ ਗਈ, ਜਕ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਮੈਲੇ ਨੇ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਕੀ ਭੇਟਾ ਕਰਾਂ। ਲੀਰ ਕੱਢ ਲਈ ਉਹਨੇ, ਛੇ ਗੰਢਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ। ਜਕ ਗਈ, ਜਕੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਤਾ! ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ, ਲਿਆ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨਿਕਲੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਵਧਾਇਆ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਬੈਠਾ ਸੀ ਹੇਠਾਂ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਫੜ ਲਏ ਹੱਥ 'ਚ। ਕਦੇ ਸੱਜੇ 'ਚ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਖੱਬੇ 'ਚ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੈਸਿਆਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਫੁਰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹਦਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਹਦੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ, ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਫੁਰਨੇ ਕਰੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਠੇਡਾ ਮਾਰਿਆ ਉਸ ਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੇ ਚੁੱਕ ਆਪਣਾ ਰੁਪਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚ ਦਸ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ? ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ 'ਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਭਾਗੀ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ। ਇਹ ਐਨਾ

ਮਾੜਾ ਪੈਸਾ ਖਾ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਟਿਕੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ? ਆਹ ਮਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਦੱਸ ਮਾਈ ਆਹ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਈ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਉਮਰ 90 ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਬਾਲ-ਬੱਚਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਮੈਂ ਹੱਠ ਦੇ ਨਾਲ, ਚੱਕੀ ਚਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਬਾਉਂ ਲਿਪ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਰੋਟੀ ਕੱਪੜਾ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਦਿਨ ਹੋਇਆ, ਦੀਵਾਲੀ ਹੋਈ, ਦੁਸ਼ਹਿਰਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਅੱਧਾ ਪੈਸਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋੜੇ ਨੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ 30 ਕੋਹ ਤੋਂ ਆਈ ਹਾਂ, 10-10 ਕੋਹ ਰੋਜ਼ ਤਹਿ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸਵਾਰੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਲਿਆਈ ਹਾਂ। ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦਸ ਇਹ ਕਿੱਡੀ ਹੱਕ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬੁਹੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਜਿਹੜੇ ਹੱਕ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਤੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਪੈਸੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਚੁੱਕ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਚਾਨਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਲੋਕ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਲਿਆ ਕੇ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ। ਨਾਲੇ ਸੰਤ ਅਪਰਾਧੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਾਲੇ ਆਪ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਬੀਜਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਵੱਢਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਇਹ ਪੁੰਨ ਬਣ ਜਾਏਗਾ, ਕਦੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਕਿੱਕਰਾਂ ਬੀਜ ਕੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੰਗੂਰ ਖਾਏ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਆਪ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਦਿਤੀਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਛੋਟੇ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਦ ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਸਮਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਚੋਲਾ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੁਣ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆਇਆ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਬਹੁਤਾ ਅਰਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਬੋਝਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ।

ਧਾਰਨਾ - ਦਿਨ ਥੋੜੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ਜੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਵੈਰਾਗ ਦੇ

ਸ਼ਬਦ, ਦੱਸ-ਦੱਸ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ -

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ ਨਾਠੀਅੜੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ॥

ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ ਪਤ ਜਿਉ ਢਲਿ ਢਲਿ ਜੁੰਮਣਹਾਰ ॥ ੧ ॥

ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ ਜਾ ਜੋਬਨੁ ਨਉ ਹੁਲਾ ॥

ਦਿਨ ਥੋੜੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੩

ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਵਧਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਸਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਛ ਪੁੱਛਣਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਸਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਹੁਣ ਨਵਿਰਤ ਕਰਾ ਲਓ ਤੇ ਸਾਡਾ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ 4.30 ਵਜੇ ਸਰੀਰ ਛੁਟ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਤੇ ਹੋਵੋ, ਪੁੱਛੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਰੀ। ਲੇਕਿਨ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਐਡਾ ਬਲ ਸੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁੱਝ ਰਿਹਾ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਗਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਲੈ। ਬੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ ਕਹਿਣਾ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰਾ ਵਿਛੜਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਝਟਕਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪੂਰਾ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਹਿ ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ ਅੰਗ- ੮੩

ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ, ਆਪ ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਹੋ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਆਪ। ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਆਪ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ ਹੋ ਤੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਹੋਰ ਰਹੋ। ਅਜੇ ਨਾ ਜਾਓ, ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਲੱਗੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਆਪ ਦੇ ਵੀ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ! ਕੀ ਗੱਲ ਸੰਗਤ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਵੈਰਾਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਆਪ। ਹੋਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕੋਈ ਔਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਹਿ ਲਈਏ, ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਰਹਿ ਲਈਏ, ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਦੇ ਸਾਲ, ਚਾਰ ਸਾਲ, ਦਸ ਸਾਲ; ਪਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਬਾਬੇ ਅਟੱਲ ਜੀ ਨੇ ਮੋਹਨ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਬਾਬੇ ਅਟੱਲ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਦੇਣਾ ਪਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਲੜਕਾ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ

ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧੀਰਮੱਲ ਨੇ ਸਿਖਾ ਕੇ ਪਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਚਿਖਾ ਲਾ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ, ਹੱਠ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰੋ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਜਲ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜੇ ਜੀਉਂਦਾ ਨਾ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕਹਿਣਗੇ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਸੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਦੇ ਲਿਆ-ਲਿਆ ਇਥੇ ਢੇਰੀ ਲਾ ਦਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਰੱਬ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ ਬਣੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।

ਜਦੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਚੰਗਾ ਇਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਇਹ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਜੀਵਨ, ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੀ ਰੂਹ ਸੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚਾਦਰ ਲਈ ਉਤੇ, ਜਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਘਾਹ ਫੂਸ ਵਿਛਾਇਆ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਧਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਲੜਕਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਪੁੱਤਰ ਇਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗਿਆ ਹੈ? ਤਲਾਸ਼ ਕਰੀ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਿਵਾਇਆ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਤੁਸੀਂ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਦੋ ਸਾਲ, ਦੋ ਮਹੀਨੇ, ਦੋ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਅੱਜ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਚੰਗਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਆਪ ਲੰਗਰ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਕਿ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਬਕਸਾ ਬਣਾਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਏ ਬੈਠੇ ਨੇ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਵੇਂ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ, ਆਪ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਸਫੇਦ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ, ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ, 4 ਵਜ ਕੇ 27, 28 ਮਿੰਟ ਹੋ ਗਏ। ਫਤਿਹ ਬੁਲਾਈ, ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਬੇਅੰਤ ਭੁੱਲਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਬੇਅੰਤ ਆਪ ਦੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਆਪ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਸ ਬਖਸ਼ੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਮੌਨ ਰਹੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਕਹਿਣ

ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਭਾਈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਚਲੇ ਗਏ। ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਕੋਲ ਸੀ, ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਾਂ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ।

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ, ਸਾਧੂ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਤੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਵੇ ਜਾਏ ਨਿਸੰਗ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ।

ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ, ਜਿਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨

ਆਉਂਦੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਰੋਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠਹਿਰ ਜਾ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜਾਣਾ।

ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਹੋ ਸਾਰੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਸੀ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਥੇ ਧਨੌਰੇ ਫਾਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਭਾਈ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਹੈ ਇਥੇ ਰਾਜਪੁਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ। ਉਥੇ ਇਕ ਲੜਕੀ ਸੀ ਗੁਰਮੀਤ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ, ਮੀਤੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਉਹਨੂੰ। ਉਹ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮੰਗਣਾ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਮੈਂ 24 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ 15 ਹਾੜ੍ਹ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਕਮਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ ਸੀ ਕਿ ਐਵੇਂ ਝੱਲੀ ਹੈ, ਇਕੋ ਗੱਲ ਰਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਿਤਾ ਉਹਦਾ ਮੰਗਣਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਰੋਕ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜਾਈਂ ਨਾ, ਚਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ, ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੰਤ ਸੀ ਨਾਲ ਸਾਧੂਗੜ੍ਹ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੀ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਸਕਾਰ ਹੋਏਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਕਹਿੰਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ, ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਪੜ੍ਹੋਗੇ ਫੇਰ ਭੁੱਲ ਜਾਓਗੇ, ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਸਹੀ ਪੜ੍ਹੋਗੇ। ਸਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਹਟਿਓ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਆਈ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਟਾ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਭੁੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾਣਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿਓ। ਘਰ ਆ ਗਈ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੀਤੋ! ਆਹ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮਾਂ ਜੀ ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਬਾਕੀ ਤੂੰ ਆ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ, ਚਾਬੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਲ ਦਿਤੀਆਂ ਟਰੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿ ਆਹ ਲਗਦੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ, ਆਹ ਇਹਨੂੰ

ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇਗ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਰਸਦ ਤੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਲਈ। ਕੜਾਹੀ ਮਾਂਜ ਲਈ, ਸਵੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਗੱਡਾ ਭਰ ਲਿਆ, ਰਾਜਪੁਰੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਣਕ ਵੇਚਣ। ਕਹਿੰਦੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅੱਜ ਜਾਇਓ ਨਾ, ਮੈਂ 12 ਵਜੇ ਅੱਜ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਕੰਨ ਵੀ ਥੱਕ ਗਏ ਮੇਰੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਮਿਲ ਆਈ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ 12 ਵਜੇ, ਚਾਰਪਾਈ ਵਿਛਾ ਦਿਤੀ ਉਹਨੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਹੁਣ ਆਉਣਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਲੈਣ ਤੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਚਲੀ ਜਾਣਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਆ ਗਏ, ਜੈਕਾਰੇ ਬੁਲਾਈ ਜਾਵੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤੇ ਕੁਛ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਤੁਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਆ ਜਾਣਾ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੀ ਮੈਂ ਤੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਲੰਘੇ ਤੁਸੀਂ ਪਲੰਘ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠੋ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਡਰਾਮਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਵੀ ਚਲੀ ਗਈ, ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਵੀ ਕਰਨ ਲਗ ਗਈ, ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ, ਕਹਿੰਦੀ ਤੁਸੀਂ 10 ਵਜੇ ਆ ਜਾਇਓ ਰਾਤ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਪਿਤਾ ਆਇਆ ਰਾਜਪੁਰੇ ਤੋਂ, ਬੜੀ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆ ਕੇ ਮੁੜ ਗਏ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਉਹ 10 ਵਜੇ ਆਉਣਗੇ। ਫੇਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ, ਫੇਰ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਉਲਟੀ ਆਏਗੀ, ਡਰਿਓ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਰਹੋ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਲਟੀ ਆਈ, ਆਪੇ ਹੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੁੱਟ ਆਈ ਸੁਆਹ, ਨਾਲ ਹੀ ਹੱਥ-ਪੈਰ, ਮੂੰਹ ਧੋ ਕੇ, ਕੁਰਲੀ ਕਰਕੇ ਲੰਮੀ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਈ ਨੇ ਜੈਕਾਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆ ਜਾਓ ਹੁਣ ਮੈਂ ਚੱਲਾਂਗੀ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। 'ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ ।'

ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਛੱਡੋ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕਾਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਠਹਿਰ ਜਾ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਦੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ, ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸੈਦੇ ਨੂੰ ਚੱਲੋ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀਗੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੋ ਗਏ, ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ। ਉਥੇ ਇਕ ਮਾਈ ਸੀ, ਮਾਈ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਾਈ ਜਿਹੜਾ ਵਸਤਰ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਲਿਆ। ਤੇਰਾ ਵਸਤਰ ਅਸੀਂ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਪਹਿਨਾਂਗੇ। ਮਾਈ ਨੇ ਚੋਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ ਮਾਈ, ਚੋਲਾ ਲਿਆ ਕੇ ਭੇਟ ਕਰਿਆ, ਬੜੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ। ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰੀਆਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਇਆ ਆ ਗਈ,

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਈ! ਤੂੰ ਕੀ ਹਨ੍ਹੇਰੇ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲੀਂ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਚਾਨਣੇ-ਚਾਨਣੇ ਲੈ ਚਲਾਂਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੋ ਵੱਜੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਚਾਨਕ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੀਰਤਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ, ਅਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਸੁਣ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਅਜੀਬ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨੁ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥

ਆਵਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ਨ ਕਬਹੂ ਮਰਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੫

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਕਹਿ ਕੇ ਛੱਡਿਆ, ਦੱਸ ਕੇ ਛੱਡਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਆ ਗਏ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਆ ਗਏ, ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਰਾਦਾ, ਜੈਲਦਾਰ ਸੀ ਉਹ, ਉਸਨੂੰ ਜਾਹਰ ਕਰਿਆ, ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਰਾਮਪੁਰ ਵਾਲੇ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ! ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਸਾਰਾ ਨਿਭਾਵਾਂਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਤੇ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਬਕਸਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ਼ਾਮ ਪਈ ਮੈਂ ਸੇਵਾ 'ਚ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਭੱਖ ਜਿਹੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭੱਖ! ਚੰਗਾ ਤੂੰ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਈਂ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਪਿਆ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ, ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ, ਛੋਟੇ ਮਹਾਰਾਜ (ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨਾਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਪ ਫਿਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਜੋ ਢੱਕੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਆਪ। ਆਪ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰੱਥ ਭੇਜਿਆ, ਰੱਥ ਭੇਜ ਕੇ ਮੰਗਾ ਲਏ ਤੇ ਭੇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਤਮਾ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਏ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਵਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੇਵਕ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੀ ਅੱਜ ਦੋਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੱਲਬਾਤ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬੀਤ ਗਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਆਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਥ ਭੇਜ ਕੇ ਫੇਰ ਮੰਗਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਫੇਰ ਚਲੇ ਗਏ

ਤੇ ਫੇਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇਵੇਂ ਦੇ ਘੰਟੇ ਅੰਦਰ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਆਪ ਦੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਗੱਲਬਾਤ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਹੋਈ ਉਹ ਤਾਂ ਹੋਈ। ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਇਕ ਘੰਟਾ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਕਰਨਗੇ, ਇਕ ਘੰਟਾ ਸਵੇਚੇ ਤੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਇਹ ਕਿਰਿਆ ਰੱਖੀ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਿਲੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਭੇਰੇ 'ਚ ਨਾ ਬੈਠੋ, ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਇਸੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਬਹੁਤ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਐਨੀ ਕੋਈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਮੁਰੱਬੇ ਦਾ ਟੋਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਤ ਕੱਟਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੱਟਦੇ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਹਿਮਾਨ ਆ ਗਿਆ ਉਹ ਵੀ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਦੇ ਟੋਏ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਥੇ ਕੋਈ। ਮੰਜੇ ਤੇ ਪਲੰਘ ਭਾਲਦੇ ਨੇ ਹੁਣ ਦੇ ਸੰਤ ਤਾਂ, ਹੁਣ ਦੇ ਸੰਤ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਧੂਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਤਪ ਤੇ ਤਤਕਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਮਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਉਹ ਸਦਾ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਂ ਸਮਾਗਮ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿੰਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਸੀਂ ਯਾਦ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਕੋਈ ਕਲਾ ਵਰਤੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਰੋਹੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਜਿਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸੜਕ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੁਸੀਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ 'ਚ ਆਏ, ਐਨੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ 'ਚ ਆਏ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੀ ਰਹੀ ਸੰਗਤ। 45 ਫੁੱਟ ਜਗ੍ਹਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਨੂੰ ਕਰੀ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਤਾਂਤੇ ਟੁੱਟੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਟੁਟਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸੰਘਣੀ ਲਾਈਨ ਲਗ ਗਈ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਦ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਪੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਜਿੰਦਾ ਪੀਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿਤੇ ਵੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ, ਕਰਹੁੰ ਸੰਭਾਲ ਮਹਿ ਤਿਸੁ ਕੇਰੀ।

ਸਿੰਘੇ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਵਰਤਾਂਗਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ, ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਰੰਭਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹਰ ਵਕਤ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਡੀ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹੋਂ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਪ ਕਰਿਆ, ਸਖਤ ਤਪ ਕਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਗੁਜਰਵਾਲ ਤੋਂ ਇਕ ਮਕਾਣ ਆ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਭਾਈ ਲੰਗਰ 'ਚ ਦੇਗ ਬਣਾਇਓ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਾ ਕੇ ਛਕਾਇਓ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਿੰਘ ਸੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਾ ਕੇ ਛਕਾ ਦਿਤਾ। ਕੋਈ ਅੱਧਾ ਕੁ ਬਾਟਾ ਬਾਕੀ ਬਚ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ ਜਾਇਓ, ਲਾਂਗਰੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾ ਦਿਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਛੋਟੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਓ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਤਾਂ ਅੱਧਾ ਹੀ ਬਾਟਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਜਾਹ। ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾ। ਛੋਟੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਫੇਰ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬਹਿ ਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾ ਦੇ। ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਪੰਗਤ ਲੱਗੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ 'ਚ ਤਾਂ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੀਹਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਕੀਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ! ਕੱਪੜਾ ਪਾ ਲੈ ਉਤੇ, ਅਸੀਂ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਬਰਾਬਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਪੜਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਾ ਦੇਖੀਂ, ਕੱਢੀ ਜਾਈਂ ਜਿੰਨਾਂ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਸਿੰਘ ਸੀ ਗੁਜਰਵਾਲ ਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਬਾਹਰ ਜਿਹੜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਡੰਗਰ ਚਾਰਦੇ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੱਜ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਚਾਰ ਵੱਜ ਗਏ, ਮੁੱਕਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਿਚਰੁ ਮੂਲਿ ਨ ਬੁੜੀਦੇ ਜਿਚਰੁ ਆਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ॥

ਸਬਦ ਅਖੁਟ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਾ ਖਾਹਿ ਖਰਚਿ ਧਨੁ ਮਾਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੌਤਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰੇ, ਬੜਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ। ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦੇ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਵੀ ਇਥੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਦੀਵਾਨ ਲਵਾ ਕੇ, 27 ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਭੀਮ ਤਾਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ, ਉਥੇ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਓਹਨੀਂ ਸੀਗੇ, ਖੱਟੜਾ ਟਰਾਂਪੋਰਟ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਦੁਪਹਿਰਾ ਕੱਟ ਕੇ ਜਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਾਹੂ ਸੀ ਉਹਦੇ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ

ਇਹ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਤਮਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਸਹੀ ਹੋਣ ਮਹਾਤਮਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ?

ਕਹਿੰਦਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ? ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤਾਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਾਹੂ ਕੋਟਦੁਆਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ ਉਹ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਕੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਗੇ?

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਚੱਲ ਤਾਂ ਸਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੋਲ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ। ਮਰਿਆਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਸੀਗੋ, ਘਾਹ ਲਿਆ ਘਾਹ ਲੈ ਕੇ ਗਲ 'ਚ ਪੱਲੇ ਪਾਏ ਤੇ ਬੜੀ ਦੀਨ ਜਿਹੀ ਦਸ਼ਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਪੱਤੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੀਮ ਤਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੌਣ ਨੇ ਭਾਈ ਇਹ?

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਰਾਜਾ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਾਹੂ ਹੈ। ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਖੋਹੇ ਨੇ ਇਹਦਾ ਵੀ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਇਹ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ 'ਚ ਹੀ ਆਪਾਂ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਭਾਈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਝੋਲੀ ਅੱਡ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰ 'ਤੇ, ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਪਾ ਦਿਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਤੱਕ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਇਲਾਜ ਕਰਾ ਲਏ, ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਵੀ ਕਰਾ ਲਏ, ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ ਖਾ ਲਈਆਂ, ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 68 ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ, ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਦਾਨ ਦੇ, ਫੇਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏਗਾ। ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਕਰ ਲਿਆ, 68 ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਦਾਨ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਜਗਰਾਤੇ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ,

ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਏ। ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਝੋਲੀ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਹੈ ਉਹ ਖਾਲੀ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਖੁੰਡੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਰੱਖ ਲਏ ਆਪ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀਹਦੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਫੇਰ, ਫਕੀਰ ਦੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦੁਆ, ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਉਹ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦੇ, ਉਹਦੀ ਥਾਂ ਤੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਰੱਖ ਲੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾ ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਮੰਗ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਮੰਗ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਲਾਦ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਭੀਮ ਤਾਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ। 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ। 25 ਸਾਲ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੰਡਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜੇ ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੋਲ।

ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਲਪਾਣੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਰੇਤੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ। ਰਾਤ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਲਾਲਟੈਨ ਚਮਕਦੀ ਹੋਈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਆਈ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕੁਵੈਲੀ ਆ ਰਿਹਾ ਆਪਣੇ ਵਲ ਨੂੰ। ਆਪਾਂ ਉਠ ਚੱਲੀਏ ਇਥੋਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਭਾਈ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਵੈਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਬਿਰਧ ਪਠਾਣ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਾਲਟੈਨ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਨੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਆ ਕੇ ਸਿੱਜਦਾ ਕਰਕੇ, ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸੀਸ ਰੱਖ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਚੋਰੀ ਆਇਆ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਤੋਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਮਜ਼੍ਹਬ ਹੈ ਬੜਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਹ ਫਤਵਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਚੋਰੀ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਆਪ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕੀ ਗੱਲ ਬਾਬਾ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਸੱਤ ਖੂਹ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਮਰ ਤੇਰੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਤਾਂ 90 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਯਤਨ ਵੀ ਕਰਿਆ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਪੰਜ ਵਿਆਹ ਕਰਾਏ ਸੀਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ ਮਰ ਗਈਆਂ, ਤਿੰਨ ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਜਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, 70 ਸਾਲ ਦੀ।

ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ, ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੱਛਾ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਦਿਵਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਵੱਡੀ ਬੇਗਮ ਦੇ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏਗਾ। 70 ਸਾਲ ਵਾਲੀ ਦੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਪੜਦਾ ਲਾਹ ਕੇ ਆਉਂਗਾ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਉਂਦਾ ਡਰ ਕੇ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਬੈਂਡ ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਂਦਾ ਆਉਂਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਸਾਲ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗਏ ਉਥੇ। ਉਹੀ ਅਜੀਮ ਖਾਨ, ਬੈਂਡ-ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਨੇ। ਪੁੱਤਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਸਾਰਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਬਾਬਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਦਾਤ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਇਹ ਹੈਗੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ। ਦੂਸਰਾ ਪਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਜੀਵਪੁਣੇ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣਾ ਦੇਣਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਤੇ ਜੀਵ ਦਾ ਫਰਕ ਕੇਵਲ ਵਿਚਾਲੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ। ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਜਿੰਨਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ।

ਹੁਣੇ ਲੈਕਚਰ ਦੇ ਕੇ ਗਏ ਸੀ ਸ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੀਰਾ। ਉਥੇ ਬਹਿ ਗਏ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ, ਲੇਕਿਨ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਜਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੋਚ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਸੋਚ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥ ਅੰਗ- ੧

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਸ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਖੋਣਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੬੦

ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਮਰ ਗਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈਗਾ ਹੀ, ਮਿਲਣਾ ਮਿਲਾਉਣਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਝੁਠੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਉਹ ਮਰ ਗਈ, ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈਗੀ ਹੀ ਹੈਗੀ। ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ, ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪੀਏ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਲਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਸਨਾ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਰਸਨਾ ਜਧੈ ਨ ਨਾਮੁ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ਕਰਿ ਕਟੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੨

ਰੇ ਜਿਹਬਾ ਕਰਉ ਸਤ ਖੰਡ ॥

ਜਾਮਿ ਨ ਉਚਰਸਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੩

ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਨੇ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੰਠ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਨਾਮ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਸ ਸਾਸ ਦੇ ਗੋੜੇ ਜਪ ਲਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪੀਏ, ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੈਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਲਗਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਰੀਕਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ, ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਵਾਸ ਇਹਦਾ ਘੋੜਾ ਨੇ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਓ, ਮਨ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਸੂਈ 'ਚ ਧਾਗਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਾਹ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਸੂਈ 'ਚ ਧਾਗਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਈਫਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਲਜ਼ਰੀ 'ਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨੀ ਹੈ, ਜੇ ਤਾਂ ਸਾਹ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਆਈ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਜੇ ਸਾਹ ਰੋਕ ਲਓ ਤਾਂ ਗੋਲੀ ਗੁਲਜ਼ਰੀ 'ਚ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਦੇਖੋ। ਚੈਕ ਕਰੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਹੁਣ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਓ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਸੇ ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਤਰੀਕੇ ਨੇ, ਕੋਈ 150 ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਇਸਦਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਛੋਟਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਆਉਂਦੇ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜਿਹੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਵਾਹਿ.....ਗੁਰੂ.....।
 ਵਾਹਿ.....ਗੁਰੂ.....।
 ਵਾਹਿ.....ਗੁਰੂ.....।
 ਵਾਹਿ.....ਗੁਰੂ.....।

ਇਹਨੂੰ ਜੇ ਪਕਾ ਲਓ ਤਾਂ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੀ। ਇਸੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪਾਂ ਬੋਲੇ ਹਾਂ ਇਹਨੂੰ ਧੁਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਧਿਆਨ ਦੀ ਜਦੋਂ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੋਟੀ ਜਿਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਹੋਵੇ, ਸਾਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ। ਜਿਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ। ਬੈਠ ਕੇ ਦੇਖੋ ਇਕ-ਦੋ ਮਿੰਟ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ। ਉਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੋ ਅੰਦਰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਨਹੀਂ ਦੌੜਿਆ ਕਰਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਸਵਾਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਭੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁਰਤ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ। ਫੇਰ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਰਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਛੱਡਦਾ ਫੇਰ ਜਿੱਥੋਂ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਓਧਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦਾ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿਵੇਕ ਬਿਰਤੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿ ਤੇ ਅਸਤਿ ਦੀ

ਵਿਚਾਰ ਆਪੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਚੱਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਉਹਦਾ ਜਵਾਬ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
 ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੨

ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ ਬਣਦੀ, ਸਿਮਰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਯਾਦ ਨੂੰ, ਜਦ ਹਰ ਵਕਤ ਚੀਜ਼ ਯਾਦ ਰਹੇ। ਯਾਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥
 ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੫੬

ਬਗੈਰ ਜਿਹਬਾ ਤੋਂ ਜਪਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ ਅਜਪਾ ਜਾਪ 'ਚ ਜਪਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ -

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥
 ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਸੋ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੰਦਰ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਐਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਬਣਦਾ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮਿਟਦੀ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਸਾਡਾ ਲਕਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਆਉਣਾ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਏ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲਓ ਅੰਦਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ ਲਓ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਖੇਚਲਾਂ ਸਹਿ ਲਈਆਂ ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਬੜੀ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜੁਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਚਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਾਰਮੁਲੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੱਢਣਾ ਨਾ ਆਵੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਢਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਲੈ ਤੂੰ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਆਪਾਂ ਯਾਦ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਾਣਾ ਸਭ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣੇ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਬਣਿਆ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਥੇ ਕੋਈ ਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਤ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਲਗਨ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੋ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਨਾ ਭੁੱਲੋ, ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਵੱਧ ਪੜ੍ਹੋ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹੋ, ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ, ਪੜ੍ਹਨ-ਪੜ੍ਹਨ 'ਚ ਫਰਕ

ਹੈ। ਇਕ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ -

ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੀਝਿਆ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਤੁ ਸਭੁ ਬੁਝਿਆ ॥
ਜਬ ਦੇਖਉ ਤਬ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੂਲੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸੇ ਸੁਖਮੁ ਸੋਈ ਅਸਥੂਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੧

ਉਹ ਇਥੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਗਾਹਾਂ ਤੁਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੁਖਮ ਸੀ ਉਹ ਅਸਥੂਲ ਹੋ ਗਿਆ-

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥
ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਠਾਉ ॥
ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥
ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥
ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗੁ ॥
ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਪਸਰ ਗਿਆ, ਆਪ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਵਿਵੇਕ ਬਿਰਤੀ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਭੇਤ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਰਾਹ ਦਸਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਨਣ ਹੈ ਬਾਣੀ ਇਹਦੇ ਚਾਨਣੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਤੁਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਅਭਿਆਸ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਏਗਾ, ਤਾਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਪਾਏਗਾ ਤਾਂ ਜਪਾਂਗੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਲਾਜ ਹੈ। 'ਮੈਂ' ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਦਾਰੂ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਮੈਂ ਕਹਿ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪਾਏਗਾ ਤਾਂ ਜਪਾਂਗੇ। ਹਉਮੈ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਜਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉਹਦੇ ਭਲਾ ਕੋਈ ਚਾਰ ਥੱਪੜ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਲਵਾ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਮੰਨ ਜਾਏਗਾ ਕੀ? ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮਾਰੇ ਨੇ। ਸੋ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ -

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੦

ਇਹ ਤਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਆਪ ਜਪਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੫

ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰੋਵਰ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ -

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ
ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੪

ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਚਲਦਾ, ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ। ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗੇ

ਕਿਸੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਪਾਓ। ਉਹ ਸੰਤ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੩

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਸਾਰੇ ਮੇਰੀ ਜੋ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਇਹ ਨੂੰ ਮੰਨੋ, ਬੜੀ ਫਲਦਾਇਕ ਹੈ, ਬੜਾ ਸੁਖ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਥੇ ਆਇਓ ਹੋਂ ਇਰਾਦਾ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਠ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੁਖਾਲਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਏ। ਸਹਿਜ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ 9 ਸਾਲ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਧਰਤੀ ਨਾਲ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸੌਂਦੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਫੇਰ ਨੀਂਦ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ? ਯੋਗਿਕ ਨੀਂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇ, 24 ਘੰਟੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਗਾਂਹਾਂ ਜਾ ਕੇ ਨੀਂਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਕ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੀਂਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪੇ ਹੀ, ਬਾਕੀ ਸੁਰਤ ਜਾਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੁਰਤ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੀ, ਸੁਰਤ ਸੌਂਦੀ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅਸਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਜਾਗ ਪਵੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਅਗਿਆਨ ਆਉਂਦਾ। ਸੁਪਨੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਭਰ ਬੈਠੇ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ? ਸੋ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਰਿਣੀ ਹਾਂ ਆਪ ਦੇ ਤੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਤਾਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਕਸ਼ਟ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਪ੍ਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ (ਬੀਜੀ) ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਯਾਦਾਂ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਨੁ ਆਇਆ ॥
ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਤਰਾਇਆ ॥
ਜਨ ਆਵਨ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਆਉ ॥
ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥
ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿੰਨੁ ਸੇਈ ਸਚਿਆ ॥
ਜਿੰਨੁ ਮਨਿ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁ ਸਿ ਕਾਂਢੇ ਕਚਿਆ ॥ ੧ ॥
ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ ॥
ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨੁ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਥੀਏ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਆਪਿ ਲੀਏ ਲੜਿ ਲਾਇ ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਸੇ ॥
ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲੁ ਸੇ ॥ ੨ ॥
ਪਰਵਦਗਾਰ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਬੇਅੰਤ ਤੂ ॥
ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ ਸਚੁ ਚੁੰਮਾ ਪੈਰ ਮੂੰ ॥ ੩ ॥
ਤੇਰੀ ਪਨਹ ਖੁਦਾਇ ਤੁ ਬਖਸੰਦਗੀ ॥
ਸੇਖ ਫਰੀਦੈ ਖੋਰੁ ਦੀਜੈ ਬੰਦਗੀ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੮

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਪਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ, ਇਕਾਗਰ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ - 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ, ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦਾ, ਜੋ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ, ਇਸ ਮਹੀਨੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ, ਉਸ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਲਾਇਆ; ੪ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਗਸਤ ਮਹੀਨਾ, 5 ਅਗਸਤ 1905 ਦਾ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ੪ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ, ਉਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੋਇਆ, ਨਗਰ ਦਾਉਦਪੁਰ ਨੇੜੇ ਖੰਨਾ, ਉਸ ਦਿਨ ੪ ਅਗਸਤ 1918 ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਦਿਹਾੜਾ 17 ਜੂਨ, 1918

ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਇਹ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ੪ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਸਨ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ੪ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਧਮੋਟ ਨਗਰ ਉਹ ਗਏ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ। ਉਥੇ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਮੌਜ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਿ ਐਸੀ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਇਧਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਬੱਚੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੀ ਹਨ-
ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਧੁਰਹੁ ਹੀ ਹੁਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਸੰਜੋਗ ਵਸ ਇਹ ਬਚਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਪੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਸੰਤ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਪੁਸਤਕ 'ਚ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਾਲਾ ਜੋਗੀ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਿਥਿਤ ਰਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਹੋ ਗਏ-

ਪੁਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਾ ਦਾਸਨਿ ਦਸਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੩

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰਸਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਸੰਗਤਾਂ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਜੀ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ, ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ੪ ਅਗਸਤ, 1918 ਦਾ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸੀ। ਪਰ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਨ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਅਖੰਡਪਾਠ, ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਜੱਬੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੋਏ, ਭੋਗ ਪਏ ਹਨ, ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵੀ ਇਹੀ ਆਏ -

ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ ॥

ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹੁ ਕਰਤੇ ਕਾ

ਨਿਮਖ ਸਿਮਰਤ ਜਿਤੁ ਛੁਟੈ ॥

ਅੰਗ- ੭੪੭

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢਦੇ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਨਗਰ ਧਮੋਟ, ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਓਂ ਚਾਚੀ ਲਗਦੀ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਇਕ ਬਦਰੂਹ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਚਾਚੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹੀ ਭੂਤ ਬਣੀ

ਹੋਈ ਸੀ, ਆਮ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਉਹ ਆਉਂਦਾ। ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਆਉਣਾ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਵੜ ਜਾਣਾ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ 'ਚ। ਬੀਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦੀ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਓਦੋਂ ਲੱਗੂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ 'ਚ ਵੜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਤੂੰ ਆਈਂ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੀ। ਬੁੱਧਵਾਰ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਆਈ ਹੀ ਨਾ। ਫੇਰ ਕਿਸੇ 'ਚ ਬੋਲੀ, ਕਹਿੰਦੀ, ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੁੜ-ਬੁੜ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਂ। ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਭਾਵ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਂ।

ਬਚਪਨਾ ਸੀ, ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਬੀਜੀ ਵਿਚ ਕਿ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ 9 ਬਾਣੀਆਂ ਕੰਠ ਸਨ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਹੁੰਦਾ। ਬਨੇਰੇ ਦੇ ਉਤੇ 2 ਵਜੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਕੋਠੇ 'ਤੇ, ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੰਦੇ, ਜਾਗ ਲਾਉਂਦੇ। ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਐਨੀ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਹੋ ਗਈ। ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਪੈਦਲ ਕਰਦੇ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਲਈ ਕਮਰ ਕੱਸਾ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੱਡਿਆ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਏ, ਕਮਰਕੱਸਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਕੀਤਾ, ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਲਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਨਾ ਬੁਲਾਇਓ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਮੋਹ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ। ਧੰਨ ਹੈ ਉਹ ਮਾਤਾ ਜਿਹੜੀ ਐਨੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੀ ਸੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਉਦਧਾਰੀਏ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਸੇਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਹਠੀ ਸੀ, ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਵਿਵੇਕੀ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਆਪ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਬੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਅਸਹਿ ਤੇ ਅਕਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰੇ। ਬੜੀ ਮਹਾਨ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸਨ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਬੜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਨ, ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਓਹੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਅੱਗੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ। ਐਸੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਤਿਨ ਧੰਨ ਜਣੇਦੀ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲ ਸੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੮

ਐਨੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ। ਬੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬਚਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਨਾਮੀ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਖ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਬਾਹਰੋਂ ਰਹੇ। ਉਹੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਤਾ, ਦੋ ਇੱਟਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਥਾਨ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਮਾਈਆਂ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਪੂਜਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਆਹ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, 1000 ਰੁਪਏ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨਾਮ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੀ ਦੱਸ ਪਾਏਗਾ, ਕਿ ਲੱਭੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਇਕ ਚੇਚਕ, ਚਮੜੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਵਹਿਮ ਭਰਮ 'ਚੋਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਸਭ ਕੱਢੇ। ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹੋਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ। ਮਾਈਆਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਏ, ਪਰ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਉਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਦੇਖੇ ਨੇ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪੁੱਛਣਾ ਸਵਾਲ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਨ ਕਿ ਦੱਸੋ ਜਿਹੜੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ਡਰ ਜਾਣਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੀਆਂ ਹੋਂ ਫੇਰ ਘਰ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਡਰਦੀਆਂ ਹੋਂ?

ਗੁੱਗਾ (ਸੱਪ) ਇਹਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣਾ, ਫੇਰ ਇਸ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਵੀ।

ਪ੍ਰੀਸ਼ਤ ਨੇ ਸੱਪ ਪਾ ਦਿਤਾ ਗਲ 'ਚ, ਸ਼੍ਰਿੰਗੀ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਇਧਰ ਧਉਲਪੁਰ, ਉਥੇ ਰਾਜੇ ਜਨਮੇਜੇ ਨੇ ਹਵਨ ਕਰਾਇਆ, ਸੱਪ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਤਅੱਸ਼ਕ ਨੇ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਭਾਵੀ ਸੀ, ਉਹ ਬਚਨ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਪ ਲੜ ਕੇ ਮਰੇਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਇਹ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਐਸੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ ਆਮ ਕਿ ਜੇ ਇਹਦੀ ਕਥਾ ਕਰ ਲਓ ਉਹਨੂੰ ਸੱਪ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਰ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ '**ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥**' ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਬਾਹਰੋਂ। ਪਾਖੰਡ ਭੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਠੀਕ ਹੈ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਸੰਤ, ਪਤੀ ਵੀ ਸੰਤ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਣਾਈ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਜੱਥੇ ਦਾ ਵੀ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਉਣਾ। ਭੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰੋਕਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਖ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਪਤਾ, ਪਿਆਰ ਹੀ ਐਨਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਢੋਲਕੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ 'ਚ। ਉਮਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵਡੇਰੀ ਸੀ ਉਹਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਘਰ ਲੈ ਆਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। 20-22 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗ ਗਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਤਾਰਾਂ ਭੇਜਣੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਇਧਰ ਭੇਖ ਦੇ ਥੱਲੇ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਦੇਖ ਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਰੰਗ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬੋਤਲਾਂ 'ਚ, ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਫੌਜੀ ਹਨ, ਸ਼ਰਾਬ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਬੀਜੀ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਇਹਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੈਸੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇ ਤਾਂ ਦੇਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਆਵੇਗੀ। ਜੇ ਮੋਖ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵਿਵੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਇਹੀ ਇਸ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਪੂਜਣਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਮੰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ -

ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ॥ ਅੰਗ- ੪੭੩

ਇਹ ਧੰਨ ਹੈ, ਪੂਜਣਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾਨ ਰਾਜ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ, ਭਗਤ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਨਿੰਦਣਾ, ਮਾੜਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਆਏ -

ਸੁਦਰ ਢੋਲ ਗਵਾਰ ਨਾਰੀ ਚਾਰੇ ਤਾੜਨ ਕੇ ਅਧਕਾਰੀ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਸਰਾਹਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਭੇਖ ਥੱਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਡਿਊਟੀ ਇਧਰ ਲਗ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਭੇਖੀ ਅੰਦਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਜਾਗੀ, ਬੀਜੀ ਦੀ ਪਾਰਖੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ ਸੀ।

ਬੀਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੰਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਆਕ੍ਰਮ ਕਰ ਲਓ ਆ ਜਾਓ ਕਮਰੇ 'ਚ। ਅੰਦਰਲੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਲੈ ਗਏ, ਦੇ ਹੀ ਕਮਰੇ ਸਨ। ਕੁਆਰਟਰ ਜਿਵੇਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭੇਖੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਾੜਿਆ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੈਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਓਹੀ ਆ ਕੇ ਤੇਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੈਠ ਹੁਣ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਰਹੀ, ਸਵੇਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਏ। ਭੇਖ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ। ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜਲਾਲ, ਫੌਜੀ ਸਨ ਕਿ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਈਏ। ਤਾਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਭੇਖ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਉਹ ਆਮ ਹੀ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ -

ਭੇਖ ਦਿਖਾਇਓ ਜਗਤ ਕਉ ਲੋਗਨ ਕਉ ਬਸ ਕੀਨ।

ਅੰਤ ਕਾਲ ਕਾਤੀ ਕਟਿਓ ਬਾਸੁ ਨਰਕ ਮੋ ਲੀਨ।

ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਮਾਧਉ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਭੇਖ 'ਚ ਇਕ ਚੋਰ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦਾਅ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਸਵੇਰੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮਾਧਉ ਜੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਠਿਆਈ ਲਿਆਵਾਂ, ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਛਕਾਵਾਂ, ਜਾਈਂ ਨਾ, ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਰਾਤ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਹੋ ਗਈ।

ਪਰ ਭੇਖ ਥੱਲੇ, ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਤਾੜ ਕੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਗਲਾ ਘੋਟ ਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਲਈਂ ਜਾਂਦਾ ਮੋੜ ਤੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖਾ! ਤੂੰ ਜਾਹ ਨਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਛਕਾ ਕੇ ਭੇਜਣਾ ਹੈ। ਗਹਿਣੇ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪ ਫੜਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਵਰਤਣਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਆ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਨਾਤੇ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਦਿਤਾ ਉਸ ਦਾ। ਐਸੇ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਨੀ ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣੇ।

ਇੱਟ ਕੋਈ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਪੱਥਰ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਪਰ -

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗਿਆਈ ਕਰਨੀ

ਇਹ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਜਾਣੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ, ਭੇਖ ਕਰਕੇ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ, ਸਜਾ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਮਿਲ ਹੀ ਗਈ। ਬੀਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰ। ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਇਆ, ਕਿੱਡਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਭੇਖੀ ਹੈ, ਜੱਥੇ 'ਚ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ਐਸਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਤਾਰਦੀ ਹੈ। ਬੀਜੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਸਿਖਸ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦

ਐਸੀ ਸੰਗਤ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਤਾਰਦੀ ਹੈ ਸੰਗਤ ਐਸੀ। ਫੇਰ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੇਖ ਥੱਲੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਗਲਤ ਸੋਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਇਧਰੋਂ 'ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਖ ਦਇਆਲ ਹੋਇ' ਦੇਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ, ਬ੍ਰਹਮ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤਾ, ਬ੍ਰਹਮਨੇਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੋਤਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਓਹੀ ਦੇਖਣਾ -

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ, ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਔਗੁਣ ਤਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਾਂ ਬੀਜੀ ਨੇ, ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੇ। ਬਚਨ ਆਉਣੇ -

ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੬

ਸਾਡੇ ਵਲ ਦੇਖਣਾ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਕਾਰ ਕੋਲ ਵਿਦਾਇਗੀ ਵੇਲੇ, ਕਾਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਫੜਿਆ ਹੋਣਾ ਹੱਥ 'ਚ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਫੜਿਆ ਹੋਣਾ, ਬੜੀ ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ, ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ, ਇਕ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਵਾਬ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾ ਇਥੇ। ਫੇਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਹਿਣਾ, ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਹਿਣ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ? ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਓ ਰੁੱਸ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਡਿਆ-ਵਡਿਆ ਕੇ ਰੱਖਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਸਹਿ ਲੈਣਗੇ ਕਿਤੇ ਜੋ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਪਿੱਛੇ ਝਿੜਕ ਦਿਓ, ਜਦੇ ਹੀ ਦੌੜ ਜਾਣਗੇ -

ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈ ਨਾ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭੇਖ ਖੱਲੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਬੜੇ ਐਸੇ ਬਚਨ ਆਉਣੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਝਿੜਕਦੇ ਸੀ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਾਣ ਮਾਰਦੇ ਸੀ।

ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਭੇਖ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਕਿਤੇ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਭੌਰੇ 'ਚ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਧ ਬਣਨਾ ਹੈ? ਐਵੇਂ ਹੱਥ ਅੱਡਦੇ ਫਿਰਾਂਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ, ਵੰਡ ਛਕੋ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ, ਵਿਰਾਸਤ 'ਚ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪਾਂ ਦਾਤਾ ਪਦ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਐਵੇਂ ਮੰਗਤ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਹ ਬਚਨ ਕਮਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਵੀ ਭੇਟਾ ਦੇਣੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣੀ।

ਆਮ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਔਰਤ ਦਾ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਾਤਾ ਰੂਪ 'ਚ, ਭਾਵੇਂ ਪਤਨੀ ਰੂਪ 'ਚ, ਭਾਵੇਂ ਬੱਚੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹ ਸਾਥ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦਾ ਸਾਥ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ

ਉਹੀ ਸਵਰਗ ਹੈ। ਆਗਿਆ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਹੋਵੇ, ਸੁਖ, ਸੰਪਤ, ਸੰਤੋਖ, ਧਨ।

ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੁਤ ਅਰ ਮਿਠਬੋਲੜੀ ਨਾਰ।

ਸੁਖ ਸੰਪਤ ਸੰਤੋਖ ਧਨ ਇਹ ਚਾਰ ਸਵਰਗ ਸੰਸਾਰ।

ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮਨ 'ਚ ਸੰਤੋਖ ਹੋਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸਵਰਗ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ-

ਕਿੱਕਰ ਘਰ ਕੁਪੁੱਤ ਘਰ ਘਰ ਕਲਿਹਣੀ ਨਾਰ।

ਤ੍ਰਿਅ ਅਗੈ ਚਲਣਾ ਚਾਰੇ ਨਰਕ ਸੰਸਾਰ।

ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਾਥ ਨਿਭਾਇਆ। ਵਰ੍ਹਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਯੂ.ਪੀ ਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਗਏ। ਲੋਕ ਲੜ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤੇ ਰਾਈਫਲਾਂ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਦੇ। ਬੀਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਈਫਲਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਦਿੰਦੇ। ਵਿਚਕਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ? ਆਹ ਜਨਮ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ? ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰੋ -

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਜੇ ਤਾੜਨਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਬਾਣੀ ਬਾਣ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ 'ਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੱਢਿਆ, ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਕਿ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਐਸਾ ਪੂਰਬਲਾ ਕਰਮ ਸੀ-

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਂ, ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ, ਪਵਿੱਤਰ ਜੋੜੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸੰਗ ਮਿਲਿਆ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਐਸੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ। ਜਦੋਂ ਭਾਗ ਜਾਗਣ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣ, ਅੱਜ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਾਂ ਦਿਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਜਿੰਦ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਐਸੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚੇ, ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਲਈ, ਬੀਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਦੂਰ। ਬੀਜੀ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਅਸੀਂ ਐਨਾ ਜਲਾਲ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਨਿਰਮਲ ਭੈ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਵਿਕ

ਜਿਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹਾਲੇ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ, ਸ਼ਰਧਾ, ਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ, ਗੱਲ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਆ ਜਾਓ, ਆ ਜਾਓ ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ। ਕਿੱਡਾ ਪਿਆਰ? ਅੰਦਰਲੀ ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਐਨਾ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਧੰਨ ਮਾਤਾ, ਧੰਨ ਜਣੇਦੀ ਮਾਉ। ਐਸੀ ਮਾਤਾ ਜਿਹਨੇ ਸਾਡਾ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਚਿਤਾਰਿਆ। ਫੇਰ ਵੀ ਅਸੀਸ ਕੀ ਦਿਤੀ -

ਪ੍ਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ- ੪੯੯

ਅਸੀਸ ਬਖਸ਼ੀ। ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਗਏ, ਸਮਾਗਮ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹੀ ਦਿਨ 1 ਨਵੰਬਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੀਬੀਆਂ ਕਹਿਣ ਕਿ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਜਿਵੇਂ ਝਿੜਕ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਐਵੇਂ ਭੀੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਬੀਜੀ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ, ਸਰੀਰ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਫੇਰ ਵੀ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਹੱਥ ਚੁੱਕ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ 'ਚ ਵੀ ਕਿੱਡੀ ਅਸੀਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਦੇ ਪਾਤਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣੇ, ਮਿਲਾਉਣੇ। ਸੰਤ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਮਨ 'ਚ ਭਾਵਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲੇ। ਜਿਵੇਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ। ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਸ਼ਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ। ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਖੁਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਗੱਲਾਂ ਸੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਛਪੀ

ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਗਰੀਬ ਸੀ, ਮੰਦਰ 'ਚ ਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਨਾਰਾਇਣ ਪੂਜਾ ਕਰਿਆ ਕਰੇ, 40 ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਪੂਜਾ 'ਚ, ਨਾਰਾਇਣ ਨੇ ਉਹਦੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਦੀ ਮੰਗ ਸੀ ਲਛਮੀ ਦੀ।

ਪੰਡਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਗਲਤ ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਤੈਨੂੰ ਜੇ ਲਛਮੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਲਛਮੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ, ਨਾਰਾਇਣ ਦੀ ਛੱਡ।

ਅੱਜ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਲਛਮੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਗਿਆ। ਉਹ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇ ਨੱਕ 'ਚ ਰੁੰ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਿਉਂ ਇਹਨੂੰ ਧੂਫ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਇਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸੁਗੰਧੀ ਜਾਵੇ ਜਦ ਇਹਨੇ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਫੇਰ ਨੱਕ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਈਰਖਾ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਂ ਲਛਮੀ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਇਨਸਾਨ ਮੰਨਿਆ।

ਸੰਤ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੱਕ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਔਖੀ ਹੈ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਬਚਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' 'ਚ ਆਏ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਭੁਲਾ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵੰਡਿਆ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਤਾੜਨਾ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਸ ਹੁੰਦੀ। ਇਕ 'ਚ ਭੂਤ ਆ ਗਿਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਆਇਆ ਸੀ ਬੰਦਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ 'ਚ ਭੂਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲ ਦੌੜ ਇਥੋਂ ਭੂਤਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ ਇਥੇ, ਅਸੀਂ ਭੂਤ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ। ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਣਾ, ਭੂਤ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਝਿੜਕਿਆ, ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੌੜ ਗਿਆ। ਬੀਜੀ ਹੱਸਣ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਭੂਤ ਆਉਂਦਾ। ਆਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਐਸੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਐਸੀ ਤਾੜਨਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਸ ਹੀ ਦਿੰਦੇ, ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਦੇ। ਐਸਾ ਜੀਵਨ ਜਿਸਦੇ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣਾ ਇਕ ਅਲਪੰਗ ਜੀਵ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਆਓ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ, ਪਿਆਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹਨ, ਆਪ ਬੀਤੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 40 'ਤੇ)

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-18)

ਜਦੋਂ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ ਬਾਣੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੋ ਗਈ ਫੇਰ ਬਾਹਰਲੀ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾ ਆਲਸ ਜਾਂ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕਦੇ ਵੀ ਕੁਰਹਿਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਰਹਿਣੀ ਰਹੈ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ॥

ਉਹ ਠਾਕੁਰ ਮੈ ਉਸ ਕਾ ਚੇਰਾ॥ (ਰਹਿਤਨਾਮਾ)

ਗੁਰ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਸਿੱਖ ਲੇ ਰਹਿਤ ਕਮਾਵੈ ਗੁੰਥ।

ਜਿਸ ਬੇੜੇ ਚੜ੍ਹੇ ਸੇਵਿ ਸੋ ਭਰਮੈ ਅਪਰ ਨ ਪੰਥ॥

(ਸੁਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੈੜੇ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਸੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਐਸੇ ਵਿਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵਿਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਕਰਦੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਸਾਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਮੇਰੇ ਮੋਹਨ ਸੁਵਨੀ ਇਹ ਨ ਸੁਨਾਏ ॥

ਸਾਕਤ ਗੀਤ ਨਾਦ ਧੁਨਿ ਗਾਵਤ ਬੋਲਤ ਬੋਲ ਅਜਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੦

ਗੰਧਣ ਵੈਣ ਸੁਣਹਿ ਉਰਝਾਵਹਿ ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਅਲਕਾਇਆ॥

ਅੰਗ - ੪੦੨

ਨਿਤਨੇਮ - ਗੁਰਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿਤਨੇਮ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਖੁੰਝਾਉਣਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸਰਲ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਫਸਲ ਵੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਭਰੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇੜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸਾਨ ਬੇੜ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਓਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਫੜੇ ਤੇ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਉਸੇ ਥਾਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਨਿਤਨੇਮ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਦੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਦੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠਣ ਵਾਸਤੇ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਉਦਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਦਮੁ ਕਰਤ ਆਨਦੁ ਭਇਆ

ਸਿਮਰਤ ਸੁਖ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੮੧੫

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖੁ ਪਾਪੁ ਦੇਖੁ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਫਿਰਿ ਚੜ੍ਹੇ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੫

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿੱਠਾ ਸ਼ਰਬਤ ਪਾ ਕੇ ਲੈ ਆਵੇ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋ-ਦੋ ਘੁੱਟਾਂ ਸਨ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀ ਲਵੋ। ਭਰੇ ਹੋਏ ਬਾਣੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰੋ ਤੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਇਕ ਬੂੰਦ ਵੀ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਦੱਸੋ ਕੋਈ ਅਸਰ ਹੋਇਆ? ਪਹਿਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਆਇਆ। ਦੂਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕੁਰਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸਾਚੀ ਬਾਣੀ ਮੀਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ॥

ਜਿਨਿ ਪੀਤੀ ਤਿਸੁ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੭੫

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਸ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਤੇ ਅਨਲ ਪੰਛੀ ਦੇ ਸੱਤ ਖੰਭ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੜਵਾਇਆ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਲ

ਨੂੰ ਚਲਾ ਦਿਤੇ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆਓ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਤੀਰ ਨਾ ਲੱਭਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਤੀਰ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਤੀਰ ਕਿਧਰ ਚਲੇ ਗਏ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਹਮਾਉਂ (ਅਨਲ) ਪੰਛੀ ਦੇ ਖੰਭ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖਿੱਚ (ਗਰੁਤਵ) ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਖੰਭਾਂ ਨੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹਮਾਉਂ ਪੰਛੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪੁਚਾ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਸੱਚੇ ਹਿਰਦੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਸਚਖੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਮ ਪੰਖ ਨਾਮੀ ਸੁ ਬਿਹੰਗ।
ਜੋ ਜਗਯਾਸੀ ਲਾਗਯੋ ਸੰਗ।
ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਲਗਿ ਤਯਾਗਯੋ ਨਾਂਗੀ।
ਲਾਗਯੋ ਰਹਯੋ ਨਾਮ ਰਸ ਮਾਂਗੀ।
ਪੰਖ ਨਾਮ ਲੇ ਸਰ ਜਗਯਾਸੀ।
ਜਾਇ ਮਿਲਾਵਤਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਸੀ।
ਜਹਿੰ ਨਾਮੀ ਕੋ ਦੇਸ਼ ਸੁਹਾਵਨ।
ਤਹਾਂ ਕਰਹਿ ਬਿਨ ਬਿਲਮ ਪੁਚਾਵਨ।
ਯਾਂ ਤੇ ਰਟਹੁ ਸਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ।
ਜਗਤਿ ਉਧਾਰਨਿ ਪਰਖ ਨਿਸਾਨੀ। (ਸੁਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਸਾਂਤਕੀ ਬਿਰਤੀ - ਮਨ ਨੂੰ ਤਮੋ ਗੁਣ ਤੇ ਰਜੋ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਹਰ ਵਕਤ ਸਤੋ ਗੁਣ ਵਲ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਸਾਂਤਕੀ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਨ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਦਾ ਤੇ ਮਨ ਸਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੱਟ ਵਜਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਜੇ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਚਿੱਤ ਸਾਂਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਮਨ ਦੇ ਅਸਾਂਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਕ੍ਰੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੈਲ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੋਗ ਲੱਗਣ ਦਾ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਅਸਾਂਤ ਹੋ ਕੇ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਕੰਬਦਾ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਉਲ ਜਲੂਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਾਨੀ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ
ਜਉ ਮਾਨੁ ਤਜਿਆ ਨਹੀ ਜਾਇ ॥
ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੭੨
ਰੇਸੁ ਨ ਕਾਹੂ ਸੰਗ ਕਰਹੁ ਆਪਨ ਆਪੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਹੋਇ ਨਿਮਾਨਾ ਜਗਿ ਰਹਹੁ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਰਿ ॥ ੧ ॥
ਅੰਗ- ੨੫੯
ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਂਤ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਖੀਰਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਸਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆਵੇ। ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਜਣੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਲੱਭਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਸਨ ਤੇ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਉਹੀ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਔਗੁਣ ਦੇਖੇ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਗੁਣ ਦੇਖੇ ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਕੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਆਖਣ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਤਕੀ ਬਿਰਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੪

ਹਮ ਨਹੀਂ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਤਾਰੇ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - ੭੨੮

ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਂਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮ ਕਰਕੇ ਜਾਨਣਾ, ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਵਿਚ ਅਡੋਲ ਰਹਿਣਾ, ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ, ਸਭ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਰਤਾਵ ਕਰਨਾ ਤੇ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਧਾਰੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਹੀ ਝੁਕਣ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਨਾ ਝੁਕਾਂ, ਇਹ ਹੰਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਭਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਰਗ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁੱਕਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਿੰਮਲ ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ ਵੀ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਤੇ ਭਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪੰਛੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰਾਇਰਾ ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਅਤਿ ਮੁਚੁ ॥
ਓਇ ਜਿ ਆਵਹਿ ਆਸ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਨਿਰਾਸੇ ਕਿਤੁ ॥

ਫਲ ਫਿਕੇ ਫੁਲ ਬਕਬਕੇ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਹਿ ਪਤ ॥
 ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ ॥
 ਸਭੁ ਕੋ ਨਿਵੈ ਆਪ ਕਉ ਪਰ ਕਉ ਨਿਵੈ ਨ ਕੋਇ ॥
 ਧਰਿ ਤਾਰਾਸੁ ਤੋਲੀਐ ਨਿਵੈ ਸੁ ਗਉਰਾ ਹੋਇ ॥
 ਅਪਰਾਧੀ ਦੂਣਾ ਨਿਵੈ ਜੋ ਹੰਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ ॥
 ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੦

ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ - ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ, ਅਭਿਆਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਆਓ ਭਗਤ ਕਰਨੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਸੇਵ ਕਰੀ ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਭਾਵਤ
 ਅਉਰ ਕੀ ਸੇਵ ਭਾਵਤ ਨ ਜੀਕੋ॥
 ਦਾਨ ਦਯੋ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਭਲੋ
 ਅਰੁ ਆਨ ਕੋ ਦਾਨ ਨ ਲਾਗਤ ਨੀਕੋ॥
 ਆਗੈ ਫਲੈ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਦਯੋ
 ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਅਉਰ ਦਯੋ ਸਭ ਫੀਕੋ॥
 ਮੇ ਗੁਹਿ ਸੈ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਤੇ
 ਸਿਰ ਲਉ ਧਨ ਹੈ
 ਸਭ ਹੀ ਇਨ ਹੀ ਕੋ॥

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭੋਗ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰਸਨਾ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਸਨਾ ਜਪਤੀ ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ॥ ਅੰਗ- ੧੨੧੫

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਸੇ ਪੁਰੇ ਪੁਰਖ ਪਰਧਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੩

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਦਸਵੰਧ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤਾਂ, ਹਰ ਕੋਈ ਲੋੜਵੰਦ ਅਤੇ ਅਭਿਆਗਤ ਲੰਗਰ ਛਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਸਾਪਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਸ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਚਲਾ ਕੇ ਸਾਪਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਜਾਇਕੈ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਣੰਦਾ।
 ਸੰਕਾ ਮਨਹੁ ਮਿਟਾਇਕੈ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵ ਕਰੰਦਾ।
 ਕਿਰਤ ਵਿਰਤ ਕਰਿ ਧਰਮ ਦੀ ਲੈ ਪਰਸਾਦਿ ਆਣ ਵਰਤੰਦਾ।
 ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੇਇ ਕਰ ਪਿਛੋਂ ਬਚਿਆ ਆਪ ਖਵੰਦਾ।
 (ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ - ੪੦/੧੧)
 ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਜਾਵੈਂ।
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਗ੍ਰਹਿ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਵੈ।
 ਭੁਖਾ ਰਹਿਨ ਨ ਕੋਈ ਪਾਇ।
 ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ। (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵਾਸਤੇ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਆ ਕੇ ਛਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਇਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਸਾਵੇ ਤ੍ਰੈ ਮਣ ਦੇਹੁਰੀ ਚਲੈ ਪਾਣੀ ਅੰਨਿ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਆਸਣ - ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿਲ ਜੁਲ ਤੋਂ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਫੁਰਨੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਐਸੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਜਿੱਥੇ ਚੌਲਾ ਰੱਪਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੰਨਿਆਸੀ ਤੇ ਜੋਗੀ ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ ਜਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਧ ਆਸਨ ਜਾਂ ਪਦਮ ਆਸਨ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਇਕਾਂਤੀ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਟਿਕਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸੇ ਇਕਾਂਤੀ ਜਿਸੁ ਰਿਦਾ ਬਾਇ ॥

ਸੇਈ ਨਿਹਚਲੁ ਸਾਚ ਠਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੮੦

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਚੌਲੇ ਗੌਲੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਮਿੱਥ ਲਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਕੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਨੱਬੇ ਡਿਗਰੀ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੋ, ਸਿਰ, ਮੱਥੇ, ਮੂੰਹ, ਗਰਦਨ, ਮੋਢੇ, ਬਾਹਵਾਂ, ਗੋਡੇ, ਗਿਟਿਆਂ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਲੀਆਂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਖਿਚਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਭਜਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਡੋਲ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬੈਸਹਿ ਪੁਨ ਪਟ ਬਿਮਲ ਬਿਛਾਏ।

ਹੈ ਪਾਵਨ ਨਹਿ ਅੰਗ ਡੁਲਾਏ।

(ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ - ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋਗੀ ਲੋਕ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਨਾੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਤੇ ਸੁਖਮਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਨਾਸਿਕਾ (ਇੜਾ) ਦੁਆਰਾ ਸੁਆਸ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਫਿਰ (ਸੁਖਮਨਾ) ਤੇ ਰੋਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਖੱਬੀ ਤੇ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੈ। ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ (ਪਿੰਗਲਾ) ਦੁਆਰਾ ਸੁਆਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਦ੍ਰਯਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚ ਕੇ, ਰੋਕ ਕੇ, ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਰਯਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋਗੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਵਾਂਗ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਘੋੜਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਰ ਮਨ ਵੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਕ, ਕੁੰਭਕ ਤੇ ਰੇਚਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਮਦਦ

ਨਾਲ ਜੋਗੀ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ (ਪੂਰਕ) ਤਾਂ ਅੱਠ ਵਾਰ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਰੋਕ ਕੇ (ਕੁੰਭਕ) ਸੋਲਾਂ ਵਾਰੀ, ਜਦੋਂ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਹਨ (ਰੋਚਕ) ਤਾਂ ਅੱਠ ਵਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੋਲਾਂ ਵਾਰੀ ਅੰਦਰ, ਬੱਤੀ ਵਾਰੀ ਰੋਕ ਕੇ ਤੇ ਸੋਲਾਂ ਵਾਰੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਧੋਤੀ, ਨੇਤੀ, ਬਸਤੀ, ਤ੍ਰਾਟਕ, ਨਿਵਲੀ ਤੇ ਕਪਾਲਭਾਤੀ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਭੁਅੰਗਮ ਭਾਠੀ ਰੋਚਕ ਪੂਰਕ ਕੁੰਭ ਕਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੩

ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਆਸਨ ਚਉਰਾਸੀਹ

ਇਨ ਮਹਿ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- ੯੮

ਜੋਗੀ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਸ਼ਟ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਨ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਲੰਮੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਮਰਾਂ ਵਧਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਰ ਇਕ ਬੰਦਾ ਐਸੇ ਕਠਿਨ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰੋਗ ਲੱਗਣ ਦਾ ਡਰ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ

- ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਮਨ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜ ਕਾਜ ਦੇ ਅਲਸੇਟਿਆਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਫਿਕਰ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾ। ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਚੁਲੀ ਛੱਡਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਤਪ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਲੈ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਸਮਝ ਕੇ, ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਰ ਸੰਭਾਲ, ਜੋ ਘਾਟਾ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਸੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਰਾਜਾ ਆਇਆ, ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਦੋਂ ਦਾ ਰਾਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮਨ ਵੀ ਟਿਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਤੂੰ ਹੀ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਫਰਕ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਫਿਕਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮਨ ਟਿਕ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਧੁਰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੁੜੇਗਾ ਉਤਨੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਵੱਡਾ ਵੈਰੀ ਭੀ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡਾ ਦੋਸਤ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਸਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਵੇ, ਉਹ ਜਗਜੀਤ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮਨ ਸਿਉ ਜੁਝਿ ਮਰੈ ਪ੍ਰਭ ਪਾਏ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੩੫੩

ਕੁਟਨੁ ਸੋਇ ਜੁ ਮਨ ਕਉ ਕੁਟੈ ॥

ਮਨ ਕੁਟੈ ਤਉ ਜਮ ਤੇ ਛੁਟੈ ॥

ਕੁਟਿ ਕੁਟਿ ਮਨੁ ਕਸਵਟੀ ਲਾਵੈ ॥

ਸੋ ਕੁਟਨੁ ਮੁਕਤਿ ਬਹੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੮੭੨

ਧਾਰਨਾ - ਇਕ ਧਾਰਨਾ 12 ਸੈਕਿੰਡ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਬਾਰਾਂ ਸੈਕਿੰਡ ਟਿਕ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਧਾਰਨਾ ਵਿਚ ਮਨ ਐਨੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਟਿਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਲਗਾਤਾਰ ਧਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਮਨ ਅਰੂੜ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧਿਆਨ

- 12 ਧਾਰਨਾ ਜਿੰਨਾਂ ਸਮਾਂ ਭਾਵ ਜਦੋਂ 144 ਸੈਕਿੰਡ (ਢਾਈ ਮਿੰਟ) ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਵੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲਗਾਤਾਰੀ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਧਿਆਤਾ, ਧੇਅ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਬਚਨ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾ ਕੇ ਪਰਖ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰਿਆ ਤਦ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਤੇਲ ਦਾ ਇਕ ਛੰਨਾ ਲਬੋ-ਲਬ ਭਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬਜ਼ਾਰ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਕੇ ਆਵੇ ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਬੂੰਦ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਾ ਡਿੱਗੇ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਗਾਠੇ ਵਜਾਏ ਤੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਥਿੜਕ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੇ ਸੰਭਲ ਕੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੂੰਦ ਡੁਲ੍ਹਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਸੁਖਦੇਵ! ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ, ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸੋ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਤੇਲ ਦੇ ਛੰਨੇ (ਧੇਅ) ਵਿਚ ਸੀ ਕਿਪਰੇ ਝਟਕਾ ਲੱਗ ਕੇ ਕੋਈ ਤੁਪਕਾ ਹੇਠਾਂ ਨਾ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇ, ਬਜ਼ਾਰ ਦੀ ਰੌਣਕ ਤੇ ਸਜਾਵਟ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਗਹਿਰਾ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 39 'ਤੇ)

ਗੁਰਮੁਖ ਸਫਲ ਜਨਮ..... (ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਉਤੇ)

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫਿਲਾਸਫਰ, ਮਹਾਨ, ਨੇਤਾ, ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰ ਗੁੱਝਾ ਭੇਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ, ਸੋਝੀਵਾਨ ਤੇ ਪਾਰਖੂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਕਸਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੰਚਾਂ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਾਰਮਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਕੌਮ ਉਸਾਰੂ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ, ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਪਰਿਵਾਰਕਿ, ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, 'ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ' ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ -ਹਸੰਦਿਆਂ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥' ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣਨਾ, ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਇਕ ਚੰਗੇ, ਸੁਚੱਜੇ, ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਸਹਿਤ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਮਾਂ, ਭੈਣ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇ।

ਸੰਖੇਪ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਖਰ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਲਗਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਯ ਮਾਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ਭੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਬਸਤਰ ਧੋਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚੰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਚਮਕਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੁਮਲਾ ਰਹੀ ਅਤੇ ਸੁੱਕ ਰਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਖੂਨ ਦੇ ਕੇ ਸਿੰਚਿਆ ਤੇ ਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਬਰਕਤ, ਰਹਿਮਤ, ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਾਥ ਤੇ ਪੂਰਨ ਹੌਂਸਲਾ ਹਫਜਾਈ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸਹਿ ਕੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸਾਂ ਤਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ 1995 ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਸਾਖੀ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਜੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ 'ਬੀਜੀ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ 1918 ਵਿਚ, ਪਿੰਡ ਦਾਉਦਪੁਰ (ਨਜ਼ਦੀਕ ਖੰਨਾ) ਲੁਧਿਆਣਾ, ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੁਰਨ ਗੁਰਮੁਖ, ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਤਿਆਗ ਬਿਰਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਆਮ ਸਾਧਾਰਨ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੁੱਟ ਤੇ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਚੀ

ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸੰਤ' ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ, ਫਲੇਆਲ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤੇਜ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਛਿਟਾ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਧੀ 56 ਘੰਟੇ ਲਈ ਲੱਗ ਜਾਣੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਬੈਲੰਸ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਤੈਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਡੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਲਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਸਮਾਧੀ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ।

ਅਪ੍ਰੈਲ 2001 ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਤੋਂ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ' ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ।

ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਜਾਂ ਭਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀਂ ਖਲੋ ਕੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਕਿ 'ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੰਡ ਸਿਰ ਤੋਂ ਇਕ ਗਿੱਠ ਜਾਂ ਇਕ ਹੱਥ ਉੱਚੀ ਉਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।' ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਚੀ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬੇਟਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ! ਹੋਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਭ ਦਾ ਨਾਮ ਚਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵੀ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿਉ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਨਾਮ ਚਲ ਪਵੇ।' ਦਿਆਲੂ ਸੁਭਾਅ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਚੀ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ 48 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤੇ ਉਚੀ ਰੂਹਾਨੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਰਲ, ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਗ-ਦੱਗ ਕਰਦੇ ਲਾਲ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਭਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹਰ ਵਕਤ ਹਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਗੱਲਬਾਤ ਘੱਟ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ

ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਈ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾਮ ਬਾਰੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਕਰਕੇ 'ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਆ' ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ (ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫਲਾਣੇ ਦਿਨ ਫਲਾਣੇ ਟਾਈਮ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਏ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ

ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਮਿਲ ਲੈਂਦੇ। ਇਹ ਫੁਰਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਆ ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਹੀ ਹੁਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿਥੋਂ ਆ ਰਹੇ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੇ, ਲਾਲਾ ਮੂਸਾ ਤੋਂ (ਜੋ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕਈ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ ਐਨੀ ਦੂਰੋਂ ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਆ ਜੀ ਫੁਰਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।) ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਸੱਤਤਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਸਦਕਾ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਸੁਨਾਮੀ ਲਹਿਰਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 2004 ਵਿੱਚ ਰੀਲੀਫ ਫੰਡ ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਵਾਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 1993 'ਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ।

ਸਨ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤ ਲਈ ਇਥੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਧਮੋਟ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਪੁਰ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਹੈ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਉਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਅਗੰਮੀ ਖਿੱਚ ਦੁਆਰਾ ਜਦੋਂ ਧਮੋਟ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦੇ ਸਨ, ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਪਰਪੱਕ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਪੁਰ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੀਬੀ (ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ)

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਰਕਤ ਸਾਧੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪਰਪੱਕ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਧਮੋਟ ਵਿਖੇ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੁਘੜ ਤੇ ਧੀਰਜਮਈ ਸੁਭਾਅ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰਮਨਪਿਆਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਘਰੇਲੂ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ, ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਸਦਕਾ ਆਪ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਥੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰ ਬਿਰਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਇਕਾਂਤ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਕਸਰ ਕਈ-ਕਈ ਮਹੀਨੇ, ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਇੱਛਿਆ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਭਾਗੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਉਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਦੇ ਪੰਧਾਊ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ-ਰਸ ਮਾਨਣ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਰੱਬੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਸਮੇਂ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ।

1937 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਵਾਬਸ਼ਾਹ ਸਿੰਧ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ 20-20 ਮੀਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ

ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭੋਰਾ ਪੁੱਟ ਕੇ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਭਜਨ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਸੂਹ ਮਿਲਣ ਤੇ ਬੀਜੀ ਵੀ ਸਿੰਧ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਘਰ ਚਲੋ, ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਆਪਾਂ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਸਗੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਣਾ ਸਗੋਂ ਹੱਥੋਂ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਗੀ ਸਗੋਂ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਸਿੱਧੇ-ਸਾਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਕਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਟਿਆਲੇ ਆਏ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਵੀ ਪਟਿਆਲੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਏ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਰ ਸਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਉਦਮ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੁਭਾਅ ਵਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਥੇ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਹੀ ਠਹਿਰਦੇ ਤੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਿਵੇਕਲੀ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬੀਜੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੀ ਐਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਾਅ ਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਆਹਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਕਰਜ਼ਾ ਉਤਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਰਜ਼ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ, ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਮਾਇਕ ਤੰਗੀ ਦਾ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਵਾ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਭਾਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਘਰੇਲੂ ਖਰਚ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਛੁੱਟ ਕੇ ਯੂ.ਪੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਥੇ ਵੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਸਫਲ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਮ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਚੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਬੇਅੰਤ ਔਕੜਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲਿਆ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। 1978 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਭਾਅ ਵੇਚ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝੀ।

ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਹਰ ਵਕਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਣ, ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਕਿ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ, ਗੁੱਗੇ, ਮੜੀਆਂ-ਮਸਾਣੀਆਂ, ਦੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੋ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਯੇਹੁ ਯੇਹੁ'।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਗਲੈਂਡ
ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ
ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ, ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ
ਰਾਹੀਂ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਗੇ।
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ
ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾਵਾਂ ਵਾਂਗ
ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਜੋ ਕਿ
ਹੁਣ ਤੱਕ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।
ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ, ਸੰਜਮ ਤੇ ਸੁੱਚਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼
ਅਕਸਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਚੁਲ੍ਹਾ-ਚੌਂਕਾ ਪਵਿੱਤਰ
ਰੱਖੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਘਰੇਲੂ
ਨੁਸਖੇ ਦੱਸ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰੂਪ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ
ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ
ਵਰਗੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਏ। ਸਰਬੱਤ ਸੰਗਤ ਵੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ
ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ ਧੰਨਭਾਗ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ
ਆਪਣੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਟਾਈਮ ਨੀਯਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ
ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ
ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ
ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਵਾ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦੁਖ ਤੇ ਸੰਸਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਦੀ
ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ
ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ
ਜਦ ਤਕ ਉਸ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਤੇ
ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੁਭਾਅ ਵਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ
ਨਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਿਜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਸੰਦ
ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ

ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪ ਖੁਦ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਵਕਤ ਕੀ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਵਕਤ ਕੀ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ, ਹੋਰ ਵਸਤਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੀਜੀ ਖੁਦ ਹੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਆਪ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ 'ਕਬੀਰ ਤੇ ਲੋਈ' ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਸੁਣੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਪੁਰਖੀ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਾ. ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ - 'ਕਿਨ ਸ਼ਬਦੋਂ ਸੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ (ਬੀਜੀ) ਕਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰੂੰ, ਜੋ ਹਰ ਦੇ ਮਿੱਟ ਬਾਅਦ ਮੁਝੇ ਖਿਲਾਤੀ ਹੈ; ਮੈਨੇ ਕਹਾ, ਮਾਂ! ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਮੇਂ ਕੋਈ ਜਗਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੋਲੇ ਬੋੜਾ ਸਾ ਔਰ ਖਾ ਲੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੇ ਤੋਂ ਅਪਨੀ ਮਾਂ ਦੇਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਮੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਯਤੀਮ ਹੋ ਗਿਆ ਥਾ। ਵੇ ਜੋ ਪਿਆਰ ਮੁਝੇ ਦੇਤੀ ਹੈਂ, ਉਸ ਪਿਆਰ ਕਾ ਭੀ ਮੁਝੇ ਕਹੀਂ ਔਰ ਜਗਹ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੂਆ। ਆਪ ਮਹਾਨ ਭਾਗੀ ਹੋ - ਕਿਤਨੇ ਸਰਲ, ਸੁਧ-ਚਿੱਤ ਸਤਿਤਾ ਸੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਔਰ ਇਤਨੀ ਅੱਛੀ ਮਾਤਾ (ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਮਿਲ ਗਈ, ਔਰ ਕਿਆ ਚਾਹੀਏ?'

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਭ ਸੁਭ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜੋ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਭੁੱਲੀਆਂ ਭਟਕੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਉਣ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਮਝਾਉਣ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਦਾ ਸੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼' ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਤਨ, ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਔਖੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ।

1 ਨਵੰਬਰ 2013 ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਰਾਤ 11.30 ਵਜੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਜਾਮਾ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। 2 ਨਵੰਬਰ ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੇਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਭਿੱਜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਪੂਜਨੀਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾ ਦੇ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਕਟ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਗਨ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਪਰਮਜੋਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਏ।

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥ ਅੰਗ- 278

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣ ਕੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਪਿਆਰ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਭਾਈ ਉਸ ਦੀ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲ ਲੱਭਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਚੱਜਾ ਜੀਵਨ ਆਤਮਿਕ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਆਪਾ ਭਾਵ ਤੇ ਦੂਈ-ਦ੍ਰੈਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਕੰਮ ਭਾਉ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਧੁਜਾ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਫਲ ਜਨੰਮ ਜਗ ਵਿਚ ਆਇਆ।
 ਗੁਰਮਤਿ ਪੂਰ ਕਰੰਮ, ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ।
 ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਕੰਮੁ ਸੁਖ ਫਲ ਪਾਇਆ।
 ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਗੰਮੁ ਰਿਦੈ ਵਸਾਇਆ।
 ਧੀਰਜੁ ਧੁਜਾ ਧਰੰਮੁ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਆ।
 ਸਹੈ ਨ ਦੁਖ ਸਹੰਮੁ ਭਾਣਾ ਭਾਇਆ।

ਵਾਰ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ 19/10

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ
 ਆਕਸੀਜਨ ਭਰਪੂਰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ
 ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੁੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਫਾਂਦਾਰ ਦਰੱਖਤ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਧਰ ਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸੁਖਦੇਵ ਮੁਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਧੋਅ (ਸ਼ਬਦ) ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਪਰਪੱਕ ਹੋਣ ਨਾਲ ਧੁੰਨ ਵੀ ਵਧਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧੁੰਨ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੯

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਧਰਿਹੀ ਧਯਾਨ ਕੇ
ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਧੁਨਿ ਵਧਿ ਜਾਇ।
ਖਸ਼ਟ ਅੰਗ ਹੈ ਯੋਗ ਕਾ
ਧਯਾਨ ਧਰਤਿ ਸੁਖ ਪਾਇਖ (ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਸਮਾਧੀ - ਜਦੋਂ ਮਨ ਇਕ ਘੜੀ ਭਾਵ 24 ਮਿੰਟ ਮਨ ਟਿਕ ਕੇ, ਫੇਰ ਦੋ ਘੜੀਆਂ (48 ਮਿੰਟ) ਟਿਕ ਕੇ ਅਤੇ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ (96 ਮਿੰਟ) ਟਿਕ ਕੇ ਅਡੋਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਬ ਮਨ ਟਿਕਿਓ ਘਰੀ ਦੇ ਚਾਰਾ।
ਤਹਿ ਕੋ ਨਾਮ ਸਮਾਧਿ ਉਚਾਰਾ।
ਸ਼ਬਦ ਵਿਖੈ ਜਬ ਲਗੀ ਸਮਾਧ।
ਤਿਸਹਿ ਵਧਾਵਹਿ ਤਨ ਮਨ ਸਾਧ। (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਜਦੋਂ ਮਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਲਗ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਜਾਓ। ਪਹਿਲੀ ਸਾਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ, ਧੋਅ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ, ਧੋਅ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿਰਫ ਧੋਅ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਬ ਮਨ ਠਹਿਰਹਿ ਹੋਇ ਅਡੋਲਾ।
ਤਿਹ ਕੋ ਨਾਮ ਸਮਾਧਿ ਅਡੋਲਾ। (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਡੋਲ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਸਮਾਧੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਕਸ਼ਟਯੋਗ' ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਸਾਹ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਰਾਹੀਂ ਸਾਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਰ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦੇਣਾ, ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਰੂਪ ਬਦਲ ਲੈਣਾ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਬੁੱਝ ਲੈਣੇ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਦੇਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਜੋੜਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥
ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੩ ॥

ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ॥
ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੪॥੧
॥

ਅੰਗ- ੧੪

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੋਗੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕ-ਚੇਟਕਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਫਸ ਗਏ ਕਿ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਚੇਲੇ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲਿਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਐਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਕਬੀਰ ਸਿਖ ਸਾਖਾ ਬਹੁਤੇ ਕੀਏ ਕੇਸੇ ਕੀਓ ਨ ਮੀਤੁ ॥
ਚਾਲੇ ਥੇ ਹਰਿ ਮਿਲਨ ਕਉ ਬੀਚੈ ਅਟਕਿਓ ਚੀਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਮਨਹਠਿ ਭੇਖ ਕਰਿ ਭਰਮਦੇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥
ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੁ ਮੋਹੁ ਹੈ ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੯੩

ਸਹੰਸਰ ਦਲ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ, ਧੋਅ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਹੈ। ਜੋਗੀ ਲੋਕ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਰੋਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੰਮੀਆ-ਲੰਮੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਉਮਰਾਂ ਵਧਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀ ਚੜ੍ਹਾਂਦੇ ਸਗੋਂ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸ਼ਬਦਿ-ਸੁਰਤਿ ਦਾ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕਸ਼ਟ ਯੋਗ ਦਾ ਲੰਮਾ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਖੇਚਲ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਟੀ ਮਾਰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹੁੰਚਣ ਨੂੰ ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਠਿਨ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਕਸ਼ਟਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜੇਕਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਭਗਤਿ ਜੋਗ ਇਹ ਜਾਨਿਯੋ ਕਲਿ ਮਹਿ ਪੰਥ ਸੁਖੈਨ।
ਕਸ਼ਟ ਜੋਗ ਦੁਸ਼ਤਰ ਅਹੈ ਹੋਇ ਨ ਜੇਨਕੈਨ।

(ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਨੋਟ - ਉਪਰੋਕਤ ਕਸ਼ਟਯੋਗ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕੇ। ਕਲਯੁਗ ਵਿਚ ਭਗਤ ਯੋਗ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 5 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਲਖਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਹੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਹੀ ਕੌਮ ਅੰਦਰ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨੇ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੀਨੇ ਬਸੀਨੇ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨੇ ਅਧਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਹੈ -

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਕਰਮਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ ॥
ਅੰਗ - ੬੭

ਜਿਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ, ਅਧਾਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਵੱਡੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਚਾਨਣਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਸਦਾ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ (ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬੀਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਾਰਜ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਨੂੰ ਹਰਖੇਵਾਲ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਸਥਾ ਵੀ ਇਕ ਹਰਿਆਵਲਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਬਣ ਕੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਮਾਇਕ ਸਿਰੋਪਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਸਥਾਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਲ ਰਹੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ, ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ,

ਬੀ.ਐਡ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਫਰੀ ਹੋਸਟਲ ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੈਂਪਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਰਾਹੀਂ ਬਿਰਧਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਤਿਆਦਿਕ, ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ ਸਮੇਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੂਹ ਟਰੱਸਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਦਾ ਅਧਾਰ ਵੀ ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸੇਧ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਦਾ ਅਧਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਨਵੀਨਤਾ 'ਚ ਵੀ ਅਧਾਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਘਰ-ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮੰਤਵ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇ।

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ'

(ਪੰਨਾ 26 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੇ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥
ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ੧੨੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੦

ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੀ ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਆਈ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਹੀ ਆਏ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਮਾਗਮ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਭਾਗੀਦਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਐਸੀਆਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਹਿਣ ਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਦਿਨ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ, ਖੁਸ਼ੀ, ਖੇੜਾ, ਅਨੰਦ, ਵਿਗਾਸ, ਉਲਾਹ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ -

ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਹਉ ਭਾਵੈ ਬੁਰਾ ਕਹਉ
ਹਮ ਤਨੁ ਦੀਓ ਹੈ ਭਾਰਿ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੮

ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ 'ਚ -

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੨

ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲਖ ਖੁਸੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਕਰੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੪

ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ, ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹੋਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਧੰਨਵਾਦ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਤੂੰ ਸਤਵੰਤੀ ਤੂੰ ਪਰਧਾਨਿ..... ॥

(ਵਿਰਾਸਤੀ ਪੈੜਾਂ-ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ)

(ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੀ ਭਵਿੱਖਤ ਪੈੜਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਸ਼ਾਨਾ ਮੱਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਇਕ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। "ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਹੇਤ ਸੀਸ ਦਿਤੇ।" ਜਿਥੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸਾਵਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਿਵੇਕਲਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਗਈ ਉਥੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ-

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੩

ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੀ ਗੋਦ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲੱਗੇ ਮਾਂ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਦਾਈ ਦੌਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਣੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਭੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾਉਣੀ, ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣੇ, ਹੱਸਦੇ-ਹੱਸਦੇ ਗਰੀਬ ਦੌਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਆਤਮਿਕ ਅਮੀਰੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਣੀ, ਦੌਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦੌਲਤਵੰਦ ਬਣਾ ਦੇਣਾ। ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ, ਨਾ ਮਿਟਣ ਵਾਲੀ, ਨਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ, ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ, ਸੱਚੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਣੀ, ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਖਿੜਾਅ, ਨੂਰ, ਚਾਲ 'ਚ ਮਸਤੀ ਬਖਸ਼ਣੀ।

ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ੨੫ ॥

ਅੰਗ- ੫

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥

ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੇ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ ॥

ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੂਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥

ਤਿਸ ਕੀ ਧੁੜਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥ ੭ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੭

ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਗਾਲ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਇਕ ਅਮੁੱਲ ਅਤੁੱਟ ਦਾਤ, ਆਤਮਿਕ ਉਚਤਾਈ ਬਖਸ਼ਣੀ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ। ਭੈਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ 'ਬੇਬੇ' ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਇਸੇ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਦੌਲਤਾਂ ਜੀ ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਉਹ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਦੇ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਭਰਾ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਰੱਬ ਰੂਪ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬੇਬੇ ਜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਸਨ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਰੱਬ ਰੂਪ ਹੀ ਮੰਨਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਅੱਜ ਦੀ ਪੀੜੀ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਉੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਲਾ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਲੱਗਭੱਗ ਬਹੁਤਾਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਕੋਈ ਹੱਲ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੌਂ ਰੁਮਕ ਪਵੇ। ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਦੇ ਝੁੱਲੇ ਆ ਸਕਣ। ਗਰਮ ਹਵਾ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਪਾਸੇ, ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਤੁੱਟ, ਅਨਖਿੜਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਅੱਜ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਟੁੱਟ ਕੇ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੀ ਕੋਈ ਮੰਝਧਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਣ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹੈ? ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਥਾਈ ਹੱਲ ਲੱਭ ਸਕੇ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ, ਪਿਆਰ, ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਦੀ ਰੌਂ ਦੁਬਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਰੁਮਕ ਸਕੇ। ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜੋ ਕਿ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਕੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਸਾਧੂ-ਸੁਭਾਅ, ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਈਆਂ ਪੈੜਾਂ 'ਤੇ ਚਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਮੁੱਚੇ ਖੰਡਰਾਤ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲੱਭਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ 'ਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਕਿਤੋਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ।

ਮਾਧੋਦਾਸ (ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ) ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਰਾਸਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਜਪੂਤ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਲੱਛਮਣ ਦਾਸ, ਮਾਧੋਦਾਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਜਾਨਕੀ ਦਾਸ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਦੇਵ, ਫਿਰ ਐਘੜਨਾਥ ਦਾ ਚੇਲਾ। ਪਹਿਲੇ ਵੈਰਾਗੀ, ਫਿਰ ਸੰਨਿਆਸੀ ਫਿਰ ਤਾਂਤਰਿਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਇਹ ਲੱਛਮਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਮਾਧੋਦਾਸ ਤੋਂ 'ਬੰਦਾ' ਬਣ ਗਿਆ। ਬਣਿਆ ਕੀਹਦਾ? ਸਾਹਿਬੇ-ਕਮਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ। ਨਾਮ ਪਿਆ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ। ਇਕ

ਵੱਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਪਾਂਧੀ, ਰਾਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰਜੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੀਆਂ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈੜਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਆਉ, ਆਪਣੇ ਚਲ ਰਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਲ ਆਈਏ ਕਿ 'ਮਾਂ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ, ਭੈਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ (ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਸਮੇਂ (ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ) ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ, ਲੰਗਰ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ, ਮੁਖੀ ਬਣ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿਭਾਈਆਂ। ਅਨੇਕਾਂ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੱਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੱਕ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਬਲਵੰਡ ਖੀਵੀ ਨੇਕ ਜਨ ਜਿਸ ਬਹੁਤੀ ਛਾਉ ਪਤਾਲੀ ॥
ਲੰਗਰਿ ਦਉਲਤਿ ਵੰਡੀਐ ਰਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੀਰਿ ਘਿਆਲੀ ॥
ਅੰਗ- ੯੬੭

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਗ ਵੰਡ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ -

1. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਜਨਨੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ।

2. ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ - ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਮਹਾਂਦੇਵੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ (ਕੌਰ) ਜੀ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ (ਕੌਰ) ਜੀ, ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾ (ਕੌਰ) ਜੀ।

3. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ - ਬੀਬੀ ਅਨੋਖੀ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਦਾਨੀ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ।

4. ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ - 1. ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਰੂਪ ਕੌਰ ਜੀ।

5. ਨੂੰਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ - ਬੀਬੀ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ (ਮਾਤਾ)

6. ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮਣਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ - ਮਾਤਾ ਸਭਰਾਈ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ, ਬੇਗਮ ਨੂਰਜਹਾਂ ਜੀ, ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਜੀ, ਮਾਈ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ।

7. ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਣੀਆਂ।

8. ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ - ਰਾਣੀ ਸਦਾ ਕੌਰ, ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਿਤਾਬ ਕੌਰ, ਰਾਣੀ ਚੰਦ

ਕੌਰ, ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ, ਸ਼ਹਿਜਾਦੀ ਬੰਬਾ ਜਿੰਦਾ, ਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਹਾਦਰ ਬੀਬੀਆਂ - ਬੀਬੀ ਅਨੂਪ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਦੀਪ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਨਿਰਭੈ ਕੌਰ ਆਦਿਕ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹਨ। ਲੋੜ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਚ ਕੇ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨੀ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ (ਪਛਾਣ) ਕਰਕੇ, ਧੇਅ ਬਣਾ ਕੇ ਚਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਜੋਕੇ ਖੰਡਿਤ ਪਰਿਵਾਰ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਝਲਕ ਸਿਰਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋਈ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬੀਬੀਆਂ ਸਾਡਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਹਨ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬੀਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਬੀਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਨਨੀ, ਮਾਂ, ਧੀ, ਭੈਣ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਬੀਜੀ (ਧਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਰੁਹਾਨੀਅਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਜੋ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ। ਇਸ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸਿਖਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਵ 'ਸੰਤ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਰੰਗੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਰੋਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਪੇਸ਼ ਹੈ -

ਮਾਂ ਜਿਹਾ ਘਣਛਾਵਾਂ ਬੁਟਾ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ,
ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛਾਂ ਉਧਾਰੀ ਰੱਬ ਨੇ ਸਵਰਗ ਬਣਾਇਆ।
ਫੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਜੜ੍ਹ ਸੁੱਕਿਆਂ ਮੁਰਝਾਂਦੇ,
ਪਰ ਇਹ ਫੁੱਲ ਸੁੱਕਿਆਂ ਮੁਰਝਾਇਆ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ 32 ਗੁਣਾਂ (ਦਇਆ, ਨਿਮ੍ਰਤਾ, ਲੱਜਿਆ, ਪਿਆਰ ਆਦਿਕ) ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ -

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 58 'ਤੇ)

ਠੱਗ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-8)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਜੰਗਲ ਦੇ ਇਕ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਇਕ ਕਾਫੀ ਘਰਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ ਕਿ ਨਗਰ ਆ ਗਿਆ ਨੇੜੇ, ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ, ਹੈ ਵੀ ਤਕੜਾ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਪੈਰ ਪੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਆ ਗਈ। ਖੁਸ਼ੀ ਉਥੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹੋਣ। ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਜਿੰਨੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੀ ਹਵਾ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਜਿਸ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਖਿਆਲ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਖਿਆਲ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਫੈਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੈਲ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਨ ਪਿਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਘਰ ਵੀ ਭਰ ਜਾਏਗਾ, ਕਮਰੇ ਭਰ ਜਾਣਗੇ।

ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਜੋੜਫ ਹੋਏ ਨੇ ਜਰਮਨ ਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਓ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਕਿਸੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲੋ, ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਐਸੀ ਸੂਝ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਆਓ ਮੇਰੇ ਕੋਲ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ ਬੰਦੇ। ਘਰ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ, ਇਕ ਐਸੇ ਘਰ 'ਚ ਲੈ ਗਏ, ਇਕ ਦਮ ਘਬਰਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਘਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੰਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਠੋਸ ਖਿਆਲ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਸੋਟੀ ਲਿਆਂਦੀ, ਸੋਟੀ ਦੇਖ ਕੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਨ ਖੋਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਐਨਕਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ। ਸਾਰਾ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਟਾਫਟ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦਾ ਜੋ ਖਿਆਲ ਹੈ ਉਹ

ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਨ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਜਾ ਕੀ ਰਹਿਤ ਨਾ ਜਾਣੀਐ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਰੀਤ।

ਜਿਹਦਾ ਪਿਆਰ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਹਦੀ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ -

ਤਿਸ ਦੇ ਹਥਹੁੰ ਖਾਧਿਆਂ ਵਿਸਰੇ ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ।

ਉਹਦਾ ਖਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜੋ ਯਾਦ ਹੈ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਸਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਨ ਮਾੜਾ ਖਾ ਕੇ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਿਆਲ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਥਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਕਥਾ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣ ਲਈ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਬੜੀ ਉੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਲੈ ਜਾਵਾਂ। ਰਾਜ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਕਥਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਰਾਜਾ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਐਨਾ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਾ ਕਮਰਾ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂ, ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਾ ਕਮਰਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਸੰਤ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਣੀ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਅੰਨ ਖਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਸਤੀ ਆ ਗਈ। ਇਕ ਤਾਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦਾ ਅੰਨ ਖਾਓ, ਇਕ ਰਾਜ ਅੰਨ ਖਾਓ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਜਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚ ਪਾਪ ਦੀ ਅੰਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਖਣਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨਿ।

ਮੱਤ ਮਾਰਨ ਹੱਡ ਗਾਲਨ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੇਨਿ।

ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਰਤੀ ਉਚਾਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਕਿਤੇ ਦੀ ਕਿਤੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਖਾਵਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਖਿਆਲ ਐਸੇ ਅੰਨ ਵਿਚ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਦੇਰ 'ਚ ਉਠਿਆ, ਰਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਗਈ, ਰਾਣੀ ਦਾ ਉਥੇ ਹਾਰ ਪਿਆ ਸੀ, ਨੌਂ ਲੱਖਾ ਹਾਰ। ਇਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਐਨੀ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਈ, ਬਚਨ ਬੜੇ ਉਚੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਿਰਤੀ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਈ। ਲੋਭ 'ਚ ਆ

ਗਿਆ, ਹਾਰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ। ਹਾਰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਗੱਠੜੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਾਣਦੇ ਸੀਗੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣੇ ਬਾਹਰ ਸੰਤ। ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਕਾਫੀ, ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ, ਤਲਾਸ਼ ਹੋਈ। ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਥਰੂਮ 'ਚ ਟੰਗਿਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਲੱਭਿਆ ਫੇਰ ਨਾ ਲੱਭਿਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਥੇ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਕਿ ਪੁੱਛ ਲਈਏ ਕਿ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਹੋਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਤ ਤਾਂ ਜੀ, ਦੋ ਵਜੇ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਉਹ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚੀਂ ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ ਦੌੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਛੁਪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਪੁਲਿਸ ਮਗਰ ਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਫੜੋ ਨਿਕਲਣ ਨਾ ਦਿਓ ਸੰਤ ਨੂੰ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆਓ, ਉਹ ਸੰਤ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਫੜ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ 'ਚ ਕਥਾ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਐਸੀ ਪੇਚਿਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸੁੱਕ ਕੇ ਕਾਨੇ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਅੰਨ ਸੀ ਉਹਦਾ ਅੰਸ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਿਆ, ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡਿਆ, ਹਾਰ ਚੁੱਕੀਂ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਂਭੀ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ ਇਹਨੂੰ। ਮਨਾਂ! ਤੂੰ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਤੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਂਗਾ। ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹਾਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਕਚਹਿਰੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਦੱਸੇ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਚੋਰ ਹਾਂ।

ਕਿਉਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇਰਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਐਨੀ ਗਿਰਾਵਟ ਤੇਰੇ ਵਿਚ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਆਹੀ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਐਨੀ ਗਿਰਾਵਟ ਮੇਰੇ 'ਚ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਹਫਤੇ ਮੈਂ ਗਿਆਂ ਹਾਂ, ਉਸ ਵਕਤ ਅੰਨ ਕੀਹਦਾ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਹੋਈ, ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਇਕ ਸੂਦਖੋਰ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਨੇ ਭਰਿਆ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਹਦਾ ਅੰਨ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਅੰਨ ਸੀ ਉਹ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਇਆ ਨਿਰਣਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਜਨ! ਇਹ ਮਾੜਾ ਅੰਨ ਜਿਹੜਾ ਸੀ, ਇਸ ਅੰਨ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਉਹਦੇ ਖਿਆਲ ਫੈਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਕੁਸੰਗੀਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਜਾਇਓ, ਸਾਕਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਜਾਇਓ -

ਕਬੀਰ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਦੂਰਹਿ ਜਾਈਐ ਭਾਗਿ ॥

ਬਾਸਨੁ ਕਾਰੇ ਪਰਸੀਐ ਤਉ ਕਛੁ ਲਾਗੈ ਦਾਗੁ ॥ ੧੩੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੧

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥

ਉਹ ਝੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੋਰਿ ॥ ੮੮ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੯

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਠੋਸ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਓਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਓਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਤਹਿ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਣ ਜਾਣੀ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੰਜਾਹ ਫੁੱਟ ਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ 10 ਫੁੱਟ ਤੱਕ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੰਜ ਤੱਕ, ਉਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਖਿਆਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਵੀ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਓਰਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ।

ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੱਕ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਗੱਡੀ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਣਾ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਬੋਲਣਾ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਆਪਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਟਰੇਨ 'ਚ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਜਦੋਂ ਉੱਭਲ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਆਪੇ ਹੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਵਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ, ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਮ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਸੋ ਇਹ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੀਵਾਂ ਦਾ, ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਹੋਣ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਨਗਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ। ਕੁਛ ਮੈਨੂੰ ਸਹਿਮ, ਡਰ ਜਿਹਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁੱਖ ਕਰੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕੂਆਂ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਿੱਛੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਬੜੇ ਕਠੋਰ ਡਾਕੂ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇਥੇ ਜਾ ਕੇ ਫਸਦੇ ਹੋ? ਆਪਾਂ ਜੰਗਲ 'ਚ ਚਲਦੇ ਸੀ, ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜੰਗਲ 'ਚ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਆ ਜਾਏਗਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਸਤੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ।

ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ, ਚਿਹਰੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਮਰਦਾਨਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਚਿਹਰੇ ਬਹੁਤ ਡਰਾਉਣੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਡਰਾਉਣੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੋਰ ਡਰਾਉਣੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਦਨ ਮੁੜਨੀ ਡਰਾਉਣੀ, ਜਿੰਨੀ ਹਰਕਤ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਡਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਮੁਖੜਾ ਡਰਾਉਣਾ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਤੋਂ।

ਫਰੀਦਾ ਤਿਨਾ ਮੁਖ ਡਰਾਵਣੇ ਜਿਨਾ ਵਿਸਾਰਿਓਨੁ ਨਾਉ ॥
ਐਥੈ ਦੁਖ ਘਣੈਰਿਆ ਅਗੈ ਠਉਰ ਨ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੮੩

ਕਬੀਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੁੰਡਲ ਬਨੇ ਉਪਰਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥
ਦੀਸਹਿ ਦਾਧੇ ਕਾਨ ਜਿਉ ਜਿਨੁ ਮਨਿ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੪

ਕਿੰਨੀ ਸਜਾਵਟ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੁੰਡਲ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਤੇ ਕਲਗੀਂ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਚਿਹਰੇ ਡਰਾਉਣੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਰ ਵਕਤ ਹਿੰਸਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਹਿੰਸਕ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਚਿਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਬੁੱਚੜ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਕਸਾਈ ਹੋਵੇ, ਚਿਹਰਾ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਕਦੇ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਡਰ, ਭੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਓ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਜਾਏਗੀ -

ਜਿਨਾ ਦਿਸੰਦੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ ॥
ਹਉ ਫੁਢੇਦੀ ਜਗੁ ਸਬਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੦

ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਮਿੱਤਰ ਨੇ। ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਕਤ, ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਓ। ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਾ ਲਾਈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੱਥੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਕਾਲਖ ਵਾਲੇ ਮੱਥੇ ਨੇ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਸਤਕ ਉਜਲੇ ਮਸਤਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੇੜੇ ਚਲੇ ਗਏ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ!

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੱਟ ਗਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਹੀਣੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਇਹ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ ਨੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਆਵਣ ਨੂੰ ਜਗ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਨੇ।

ਬਿਨ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ।

ਆਵਨ ਆਏ ਸਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥ ਅੰਗ- ੪੪੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ ਨੇ -

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭੁਸਟਣਹ ॥

ਕੂਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੫੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁੱਤੇ, ਬਿੱਲੇ, ਸੂਰ, ਸੱਪ, ਗਧੇ ਤੇ ਕਾਂਵਾਂ ਵਰਗੇ ਉਹ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਿਆ, ਨਿਗੁਰੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਵੀ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ -

ਸੋ ਨਿਗੁਰਾ ਜੋ ਮਰਿ ਮਰਿ ਜੰਮੈ

ਨਿਗੁਰੇ ਆਵਣ ਜਾਵਣਿਆ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੭

ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੈ ਜੰਮਣਾ ਹੈ, ਮਰਨਾ ਹੈ ਜੰਮਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਹੈ ਉਹ। ਸੋ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਤੋਂ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬਣਿਆ ਫਿਰੇ, ਜਿੱਡਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਧਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰੀ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੀ ਪੱਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ ਹੈਗੀ। ਪੱਤ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਨਾ ਪੱਲੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪੱਤ ਲਹਿੰਦੀ ਹੀ ਲਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੀ ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਪੱਤ ਲਹਿਣੀ,

ਭੁੱਲਿਐਂ ਦੇਵਣਹਾਰ ਨੂੰ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੋ ਸਭ ਕੁਛ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹਦੀ ਪੱਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਕੋਈ ਪੱਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ-

ਦੇਨਹਾਰੁ ਪ੍ਰਭ ਛੋਡਿ ਕੈ ਲਾਗਹਿ ਆਨ ਸੁਆਇ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹੁ ਨ ਸੀਝਈ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਤਿ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੮

ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ 'ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਤਿ ਜਾਇ।' ਪੱਤ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ।

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਭੀ ਜਾਇ ॥

ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੪੨

ਕਿਉਂਕਿ ਪੱਤ ਲਹਿੰਦੀ ਹੈ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਬਣਿਆ ਫਿਰੇ -

ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰਿ ਚਲਹਿ ਅਨ ਮਾਰਗਿ ਨਰਕ ਘੋਰ ਮਹਿ ਪਾਹਿ॥

ਅੰਗ- ੧੨੨੫

ਪੱਤ ਲਹਿ ਗਈ, ਘੋਰ ਨਰਕ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ

ਅਨਿਕ ਸਜਾਈ ਗਣਤ ਨ ਆਵੈ ਗਰਭੈ ਗਰਭਿ ਭ੍ਰਮਾਹਿ॥੧ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੨੫

ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਸਮਝੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਨਰਕ ਘੋਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਗਿਣ ਕੇ ਦੱਸੀਏ ਜਿਹੜੀ ਉਹਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਇਕ ਗਰਭ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਗਰਭ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਘੋੜੇ ਦੇ ਗਰਭ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪੱਤ ਲਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਐਨਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦੋਂ ਨਗਰ ਕੋਲ ਆਏ, ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਦੇਖੀਂ ਤੂੰ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਚਾਲਾਂ ਕਰਨਗੇ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ, ਜਿਹਦਾ ਘਰ ਅੱਗੇ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਗਾਹਕ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਦਿਓ। ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਓ, ਬਾਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭਰਾ ਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਬਈ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਕਿੰਨੇ ਲਾਲ ਸੁਹੇ ਨੇ, ਦਗ-ਦਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਧਨੀ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਮਾਲ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਵੱਡੇ ਹੀਰੇ ਲੈ ਕੇ, ਲਾਲ ਪੱਟਾਂ ਵਗੈਰਾ 'ਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਜਾਂ ਜਿਹੜਾ ਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਵੀ ਸਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹਿਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਨਾ, ਸਾਧ ਜਾਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਲੁੱਟ ਨਾ ਲਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਵੱਡੇ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਧਨੀ ਨੇ। ਪਰ ਇਹ ਬਚਨ ਦੇਵੇਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਵੰਡ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਲੈ ਜਾ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਹੋਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਪੀਰ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨਿਕਲੇਗਾ ਆਪਾਂ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੀਂ ਮਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਨਾ ਮੁਕਰ ਜਾਈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮੁਕਰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਪੀਰ ਦੀ ਮਾਰ ਲੱਗੇ।

ਪੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਪੀਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਡਾਕੂ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਨੇ, ਡਾਕੇ ਮਾਰ ਕੇ

ਜਾ ਕੇ ਛੱਤਰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਉਠਿਆ, ਉਤਰ ਆਇਆ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚੋਂ, ਚੌਉਤਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਕ ਦਮ ਉਤਰਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ। ਧੰਨ ਭਾਗ, ਇਹ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਈ। ਬੜਾ ਹੀ ਨਿੰਵਦਾ ਹੈ, ਨਿੰਵ-ਨਿੰਵ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! -

ਅਪਰਾਧੀ ਦੁਣਾ ਨਿਵੈ ਜੋ ਹੰਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ ॥

ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੦

ਇਹ ਤਾਂ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਨਿੰਵਦਾ ਹੈ।

ਅੰਦਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲ ਭਾਈ! ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਮੰਜੇ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤੁਸੀਂ ਬਿਰਾਜੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਅਸੀਂ ਮੰਜਿਆਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਭੁੰਜੇ ਹੀ ਆਸਣ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਬੈਠੇ ਹੀ ਨਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਸਫ ਪਈ ਸੀ ਉਥੇ, ਸਫ ਖਿੱਚ ਲਈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਵੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਲ ਮੈਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪੂੜ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ-ਚਲਦਿਆਂ 'ਤੇ ਪੂੜ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਲਓ, ਕੁਰਲਾ ਕਰ ਲਓ। ਗਰਮ ਜਲ ਲੈ ਆਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਲਿਆਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਿਆਂ? ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਏਵੇਂ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਏਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਵਧੀਆ ਹਾਂ, ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਝਾੜ ਲਏ ਸੀ ਅਸੀਂ। ਮੁੜ ਗਿਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਲੈ ਆਇਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਅਤਿਥੀ ਹੋ, ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀ ਹੋਈ ਫੇਰ? ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਾਪ ਲੱਗੇਗਾ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਹੁਤ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਤ ਸੇਵੀ ਨਗਰ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਾਰਾ ਪਾਪ ਲੱਗੇਗਾ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁੱਧ ਨਾ ਪੀਤਾ। ਇਕ-ਇਕ ਘੁੱਟ ਤਾਂ ਪੀ ਲਓ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਏਧਰ।

ਮਰਦਾਨੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ, ਕੁਛ ਵੀ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਚਲੀ ਗਈ।

ਐਨੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਆਇਆ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਕਿ ਆਹ ਤਾਂ ਛਕ ਲਓ, ਕੁਛ ਸਾਨੂੰ ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ ਤਾਂ ਮਿਲੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਓ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਜਿਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲ 'ਚ ਰਹਿਣ ਦਿਓ।

ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ, ਬਾਕੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਬਈ ਕੀ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹੈ ਤਾਂ ਧਨੀ, ਪਰ ਚਲਾਕ ਨੇ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਆਪਣੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬੰਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਕੰਬਣੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੇਜ ਮੂਹਰੇ ਕਿਹੜਾ ਖੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਕਲਜੁਗ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਡਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਫੇਰ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਕੁਛ ਚੰਗਾ-ਚੰਗਾ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਪੱਥਰ ਦਿਲ ਨੇ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਲ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ। ਕੱਪੜੇ ਲੀੜੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਹੀ ਨੇ। ਆਹ ਰਬਾਬ ਹੈ ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਲਾਖ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ ਨਾ ਜੜਿਆ ਹੋਵੇ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਪਤਾ ਕਰ।

ਰਬਾਬ ਪਰ੍ਹੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ, ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹਦੇ ਵਲ ਵੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਝਾਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਵੀ ਪਰ੍ਹੇ ਹੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਗ੍ਹਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਧਨ ਲੁਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਵਿਚ ਸੰਵਾ ਲਏ ਹੋਣ, ਪੱਟਾਂ ਵਗੈਰਾ 'ਚ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਦਿਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਨਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਪੀਂਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ, ਵੱਡਾ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ, ਉਸ ਕੋਲ ਚਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਈ ਅੱਜ ਇਕ

ਸਮੱਸਿਆ ਆ ਗਈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਆ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕੁਛ ਵੀ। ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾੜਾ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕੋਲ ਗਿਆ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਠੰਢ ਜਿਹੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਹੋ ਕੀ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਸਾਧ, ਸੰਤ ਸੱਚਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾ-ਨਾ ਸਾਧ ਸੰਤ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੈ ਕਿਤੇ? ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਠੱਗੀ ਦਾ ਮਸਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵਕਤ ਕਟੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ, ਸਾਧ ਸੰਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪਾਸਾ ਨੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਥੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਏ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ, ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਡਾਹਵੇ ਨੇ, ਤਕੜੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪਾਂ 10-15 ਪੈ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ, ਫੇਰ ਇਹ ਕੀ ਕਰਨਗੇ? ਪਹਿਲਾਂ, ਇਕ ਦਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ 'ਚ ਰੱਸੇ ਪਾ ਲਓ। ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਬੱਸ ਫੇਰ ਕੁਛ ਬੰਦੇ ਖਿੱਚ ਰੱਖਿਓ। ਬਾਕੀ ਆਪਾਂ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ।

ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਤ ਲੰਘਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੰਦੇ। ਜਿੰਨੇ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਐਸੀ ਮਸਤੀ ਜਿਹੀ ਆਈ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੌ ਗਏ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਜਾਗਦਾ ਰਿਹਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋ ਆਇਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਚਿਤਵਦੇ-ਚਿਤਵਦੇ, ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਦੇ ਵਿਚ ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਦੀ ਜਾਗਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਦਾ ਜਾਗਣਾ ਕੇਵਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ॥
ਅੰਗ- ੬੧੧

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਜਾਗਦੇ ਨੇ, ਜਾਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ।

ਧਾਰਨਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਓ ਕੌਣ ਜਾਗਦੇ।
ਕੋਈ ਜਾਗਦੇ ਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ।

ਭਿੰਨੀ ਰੈਨੜੀਐ ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥
ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੯

ਪਿਆਰੇ ਜਾਗਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਹੈ -
ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਜਾਗ ਤਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਜੁੱਲੜ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਲਜੁਗ ਦਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਜਾੜ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਕੱਦ ਦਾ ਬੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੋਲ ਦੀ। ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਜੁੱਲੜ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਔਹ ਕੌਣ ਹੋਇਆ, ਐਡਾ ਬੋਝ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਕਲਜੁਗ ਹੈ ਬੁਲਾ ਲੈ।

ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਿਆ, ਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਛ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਦੱਸੋ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਜੁੱਲੜ ਕਿਉਂ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਇਹ ਆਲਸ ਦਾ ਜੁੱਲੜ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਰਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਹੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਤੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਵਲ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਜਾਣੀ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਇਹਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਵੇ ਕਿ ਕਦੇ ਭਜਨ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਓਧਰ ਨੂੰ ਜਾਏਗਾ।

ਆਹ ਦੇਖ ਲਓ, ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸੀਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਦਮੀ ਉਹਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ

ਰਾਤ ਜਗ੍ਹਾ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਜੋ ਛੁਰੀਆਂ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਮੈਂ ਚੋਭੀ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ, ਸ਼ਰਾਬੀ-ਕਬਾਬੀ, ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਮੈਂ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮ-ਮਹੂਰਤ 'ਚ ਨਾਮ ਦਾ ਪੁੰਨ ਫਲ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ?

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਕੀ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦੇ ਤੜਕੇ, ਸਵਾ ਮਣ ਸੋਨਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਫਲ ਕੇਵਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ ਘੜੀ 48 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਵਾ ਮਣ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਦਾਨ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਓਸ ਤੋਂ ਜੇ ਦੋ ਘੜੀ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਵਾ ਮਣ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਦਾਨ ਜਿੰਨਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਕੇਵਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ ਹੈ।

ਕਲਜੁਗ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੇਰੇ ਜੁੱਗ ਵਿਚ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਆਹ ਛੁਰੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਲਸ ਦਾ ਜੁੱਲੜ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮਜਾਲ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਫੇਰ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਆਹ ਦੁੱਧ ਵਾਲੇ ਹੀ ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ। ਆਪ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੇ, ਫੇਰ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾੜਰੇ-ਸਾੜਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ, ਰਾਮ-ਅੱਲਾਹ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਕਹਿ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਗਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ? ਇਹ ਸੁਰਾਖ ਕਾਹਦੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਇਹ ਜੁੱਲੜ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੁੱਲੜ ਫਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਜੁੱਲੜ ਥੱਲੇ। ਇਹ ਉੱਠ ਹੀ ਖੜ੍ਹਦੇ ਨੇ।

ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਕੀਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ ਨ ਜਾਗਿਓਹਿ ਜੀਵਦੜੇ ਮੁਇਓਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ, ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦਾ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਮਾੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ 'ਚ ਸੌਂਦੇ ਨੇ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥
ਅੰਗ - ੯੨੦

ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਜਾਗ, ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਭਜਨ ਕਰਨਾ, ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਵਿਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉੱਠਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਚੱਲੋ, ਆਪਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀਏ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਆਪਾਂ ਚਲਾਂਗੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਭੋਗ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਇਥੇ ਤਾਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜਿਹਦੇ ਭਾਗ 'ਚ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਤਾਂ ਨਭਾਗੇ ਨੇ, ਐਨੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਐਨਾ ਉੱਚਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਈ-

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ, ਦਿਤੀਆਂ ਬਾਗਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਗਦੇ।

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥
ਜੇ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੮

ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਛੇਈਂ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਸਤਾਈ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਓ ਪਿਆਰਿਆ! ਮਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਕੋਈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ।

ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ਪੁੱਠੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦਾ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਤਾਂ ਬੇ-ਭਾਗ ਬੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਨ ਆਇਆ। ਜੇ ਇਕ ਵੀ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਉਹਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ

ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਜਾਗ ਪਏ। ਦੌੜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰਾਤ ਦਾ ਧਨ ਲੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ, ਮਿਲੇਗਾ। ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਰ 'ਤੀ ਸਫਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਉਹ ਚੁੱਪ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੋਲਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਕਿੱਥੇ ਨੇ?

ਸਾਰੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਆ ਗਏ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਮੁੰਡਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਸੀ ਫਾਹੇ, ਬਰਛੇ ਤੁਸੀਂ ਲਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਰੱਸੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸੀ ਫਾਹੇ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਏ ਹੋਏ। ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਬੰਦੇ, ਕਿੱਥੇ ਛੁਪਾ ਦਿਤੇ ਤੁਸੀਂ। ਨਰਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਏ ਉਹ। ਉਹ ਸੌਂਹਾਂ ਸੁਗੰਧਾਂ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਅਖੀਰ, ਕਹਿੰਦੇ, ਪੀਰ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਓ। ਸੰਹੁ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨੇ ਕੀ ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹੀ, ਪਹਿਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈ।

ਸਾਪਸੰਗਤ ਜੀ! ਨਹੀਂ ਕੀਰਤਨ 'ਚ ਜਾਗ ਸਕਦਾ, ਜਿਹਦਾ ਭਾਗ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕੀ ਬੋਲਿਆ, ਕੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨੀਂਦ ਸਾਨੂੰ ਆਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਨਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਖੁਰਾ ਦੇਖੋ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਜਲਦੀ ਚੱਲੋ, ਜਾ ਕੇ ਘੇਰ ਲਓ, ਘੇਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਹੋਰ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੁੱਟ ਲਓ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੌੜੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਪੰਜ ਕੋਹ, ਪੰਜ ਕੋਹ ਦੇਖ ਲਓ, 15 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਗਏ। ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਪੰਚਮੇ ਕੋਸ ਮੈਂ ਜਾਇ ਮਿਲੇ.....

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੮੯੦)

ਪੰਦਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਮਹਾਰਾਜ ਲੰਘ ਗਏ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲ ਗਏ। ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਕਿ ਠਹਿਰ ਜਾਓ। ਸਾਡਾ ਘਰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਚ ਕਿਵੇਂ ਜਾਓਗੇ?

ਇਕ ਬੰਚਕ ਉੱਚ ਸੋ ਵਾਕ ਅਲਾਯੋ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੮੯੦)

ਇਕ ਠੱਗ ਕੇ ਉੱਚੀ ਦੇ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਹੀ -

ਜਾਹੁ ਕਹਾਂ ਅਬ ਠਾਂਢਿ ਰਹੋ

ਨਿਸ਼ਚੈ ਘਰ ਮੇਰੇ ਚੁਰਾਇਕੈ ਲਯਾਯੋ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੮੯੦)

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਲਿਆਏ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਮਾਰਹਿੰਗੇ ਨਹੀਂ ਜੀਵਤ ਛੋਡਹਿੰ, ਦੇਹੁ ਸਭੈ ਧਨ ਜੇਤੋ ਚੁਰਾਯੋ।
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੮੯੦)

ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ, ਮਾਰ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ। ਜਿੰਨਾਂ ਧਨ ਚੁਰਾਇਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਾਕ ਸੁਨੀ ਜਨ ਸੁਨ ਸੈਂ,
ਠਾਂਢੇ ਰਹੇ ਨਹਿੰ ਪੈਰ ਉਠਾਯੋ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੮੯੦)

ਜਦੋਂ ਹਾਕ ਸੁਣੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਤੁਰੇ ਨਹੀਂ ਅੱਗੇ।

ਇਕ ਵੀ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਰੋਹ ਨਾਲ ਆ ਰਹੇ ਨੇ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਵੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਦੇਖ ਰੰਗ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਟਿਕ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿ, ਡਰ ਨਾ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਰੋਹ 'ਚ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਰਛੇ ਮਾਰਨੇ ਨੇ ਆਪਣੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ, ਬਰਛੇ ਉਲਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿਓ ਸਾਡਾ ਧਨ ਤੁਸੀਂ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਲਿਆਏ ਓ, ਸਾਡੇ ਘਰੋਂ। ਅਸੀਂ ਸੌਂ ਗਏ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਮੌਜ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹੋ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਧਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਧਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਛੱਡਣਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਧਨ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਧਨ ਦੇ ਦਿਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਹ ਧਨ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਲੁੱਟ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਨ ਨਾਮ ਦਾ ਲੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਓ ਜਾਣਾ,
ਚੋਰਾਂ ਠੱਗਾਂ ਡਾਕੂਆਂ ਤੋਂ।

ਆਹ ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਧਨੀ ਹਾਂ, ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਹੈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਧਨ ਹੈ ਉਹ ਧਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ

ਜੇ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਧਨ, ਉਹ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ-ਆ ਗਿਰਦੀ ਹੈ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਾਰੇ ਲਾਓ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਉਹ ਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਧਨ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਮਹਾਂ ਧਨੀ, ਵੱਡਾ ਧਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਧਨ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟ ਹੋਣਾ, ਉਹ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਹੈ ਕਿੱਥੇ?

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਆ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਨਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਜੋ ਆਤਮ ਸਰੀਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਲਕੇ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕੀ, ਜਿਹੜੇ ਚੋਰ ਹਰ ਵਕਤ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੦੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਲੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਐਨਾ ਅਮੁੱਕ ਧਨ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਰੱਬ ਨੇ ਲਾਏ ਨੇ, ਉਹ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਲੁੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਬਾਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਇਸ ਦੇਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਅਬਚਲ ਥਾਨ, ਅਸਥਿਰ ਥਾਨ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਰਛਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟ ਹੋਣਾ -

ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਤਨੁ ਜਵੇਹਰੁ ਮਾਣਕੁ

ਹਰਿ ਧਨੈ ਨਾਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੇਲੈ ਵਤੈ

ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੪

ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦੇ ਨੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮਨ ਚਿੰਤ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਵ ਜੋੜ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਨ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਮੁਕਦਾ ਨਹੀਂ।

ਹਰਿ ਧਨੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੇਲੈ ਵਤੈ ਕਾ ਬੀਜਿਆ

ਭਗਤ ਖਾਇ ਖਰਚਿ ਰਹੇ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੪

ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਖਾਵਹਿ ਖਰਚਹਿ ਰਲਿ ਮਿਲਿ ਭਾਈ ॥

ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਵਧਦੇ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਜਿੰਨਾ ਵਰਤਾਓਗੇ ਓਨਾਂ ਵਧੇਗਾ ਇਹ। ਬਾਕੀ ਧਨ

ਜਿੰਨਾ ਵਰਤਾਓਂਗੇ ਘਟ ਜਾਏਗਾ -

ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕੀ
ਭਗਤਾ ਕਉ ਮਿਲੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੩੪

ਇਥੇ ਵੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ
ਵਡਿਆਈ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਿਰਭਉ ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ਸਾਚਾ
ਇਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਅਗਨੀ ਤਸਕਰੈ ਪਾਣੀਐ
ਜਮਦੂਤੈ ਕਿਸੈ ਕਾ ਗਵਾਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੨੩੪

ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕੌਣ ਹੋਂ? ਇਹਨੂੰ ਅੱਗ ਜਾਲ
ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਤਸਕਰ, ਚੋਰ, ਡਾਕੂ, ਠੱਗ ਇਹਨੂੰ ਲੁੱਟ
ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਪਾਣੀ ਡੋਬ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਮਦੂਤ ਖੋਹ
ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ -

ਹਰਿ ਧਨ ਕਉ ਉਚਕਾ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ
ਜਮੁ ਜਾਗਤੀ ਡੰਡੁ ਨ ਲਗਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੩੪

ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਇਹਦੇ ਨੇੜੇ ਕੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਜਮ ਦੇ
ਜਿਹੜੇ ਜਗਤੀ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਡੰਡ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਉਹ
ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਇੱਜਤ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੧

ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦੇ ਧਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਧਰਮਰਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਧਨ
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਝੂਠਾ ਧਨ ਹੈ,
ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥
ਅੰਗ- ੪੧੭

ਮਰਿਆ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਜਿਉਂਦੇ-
ਜਿਉਂਦੇ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਧਨ ਨਹੀਂ ਖੱਟ ਹੋਣਾ। ਹਰ ਚੀਜ਼
'ਚ ਮਿਲਾਵਟ ਕਰੋ, ਝੂਠ ਬੋਲੋ, ਡੇਢ ਸੌ ਦਾ ਲਿਆ ਕੇ
ਤਿੰਨ ਸੌ ਦਾ ਵੇਚੋ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਧਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ
ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਪ ਕਰਨ ਦੇ ਧਨ ਖੱਟਿਆ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਝੂਠੇ ਧਨ ਨੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਓਂ ਜਾਣਾ,
ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਖੱਟੇ ਗਾਫਲਾ।

ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥
ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥ ੨੭ ॥
ਅੰਗ - ੩੧੫

ਕਪੜੁ ਰੂਪੁ ਸੁਹਾਵਣਾ ਛੱਡਿ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਜਾਵਣਾ ॥
ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ ॥
ਹੁਕਮ ਕੀਏ ਮਨਿ ਭਾਵਦੇ ਰਾਹਿ ਭੀੜੈ ਅਗੈ ਜਾਵਣਾ ॥
ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ ॥

ਕਰਿ ਅਉਗਣ ਪਛੋਤਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੧

ਪਿਆਰਿਓ! ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਮਾਰ
ਕੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹੋਂ -

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥
ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ- ੬੫੬

ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ -
ਸਾਕਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਖਿਆ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ
ਤਿਨਾ ਇਕ ਵਿਖ ਨਾਲਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੨੩੪
ਕਹਿੰਦੇ, ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਇਕ
ਡੱਕੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ।

ਹਲਤੈ ਵਿਚਿ ਸਾਕਤ ਦੁਹੇਲੇ ਭਏ ਹਥਹੁ ਛੁੜਕਿ ਗਇਆ
ਅਗੈ ਪਲਤਿ ਸਾਕਤੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਢੋਈ ਨ ਪਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੨੩੪

ਇਥੇ ਵੀ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਧਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੱਖੇ
ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਥੇ ਥਾਂ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ।

ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ ਬਿਨੁ ਭਜਨ ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਛਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਕਮਾਵਨਾ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਧਨੁ ਸਾਰੁ ॥
ਅੰਗ - ੨੮੮

ਇਹ ਅਸਲੀ ਧਨ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੀ ਨਾਮ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ,
ਅੱਖੀ ਵੇਲਾ-ਅੱਖੀ ਵੇਲਾ।
ਜਿਹ ਮਾਰਗ ਕੇ ਗਨੇ ਜਾਹਿ ਨ ਕੋਸਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੪

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ,
ਰਸਤੇ ਦੇ ਕੋਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿੰਨੇ ਨੇ, ਗਿਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ
ਕੋਈ। ਫੇਰ ਉਥੇ ਫੇਰ ਖਾਂਦਾ-ਪੀਂਦਾ ਕੀ ਹੈ?

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਉਹਾ ਸੰਗਿ ਤੋਸਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੪

ਜੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਪੱਲੇ ਹੈ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਕੁਛ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ,
ਜੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਖੱਟਿਆ, ਫੇਰ ਭੁੱਖਾ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਬਾਰਿ ਵਿਡਾਨੜੈ ਹੁੰਮਸ ਹੁੰਮਸ ਕੂਕਾ ਪਈਆ ਰਾਹੀ ॥
ਅੰਗ- ੫੨੦

ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -
ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧੁਮ ਰਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਜਿਹਦੇ ਪੱਲੇ ਹੈ ਉਹਦਾ ਤੋਸਾ ਬਣ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ -
ਜਿਹ ਪੈਡੈ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਉਜੀਆਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੪
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਜਹਾ ਪੰਥਿ ਤੇਰਾ ਕੇ ਨ ਸਿਵਾਨੁ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਤਹ ਨਾਲਿ ਪਛਾਨੁ ॥
ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਤਪਤਿ ਬਹੁ ਘਾਮ ॥
ਤਹ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤੁਮ ਉਪਰਿ ਛਾਮ ॥
ਜਹਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਨ ਤੁਝੁ ਆਕਰਖੈ ॥
ਤਹ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਖੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੪

ਜਿੱਥੇ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਮ ਪੱਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ ॥
ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੋਊ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੨

ਉਥੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਤੁਸੀਂ ਆ ਗਏ। ਧੰਨ ਭਾਗ ਤੁਸੀਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਧੰਨ ਖੱਟਿਆ। ਜੇ ਅਸਲੀ ਧਨ ਸੀ -

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੩

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧਨ ਤਾਂ ਪਿਆਰਿਓ ਹੈਗਾ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਧਨ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਹੈਗਾ ਦੇਖੋ ਸੱਚ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, ਹੈ ਤਾਂ ਤਕੜੇ ਨੇ ਬੰਦੇ। ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਆਪਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾ ਜੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਧਨ। ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਫੋਲਾ-ਫਾਲੀ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੱਟ 'ਚੋਂ ਲਾਲ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਛ। ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਆਪਾਂ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਫਰੋਲ ਲਵਾਂਗੇ, ਮਾਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੀ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ, ਉਚੱਕਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਜਿੱਥੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ ਉਹ ਥਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥
ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥
ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ ॥
ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥
ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੩

ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨ ਕਾ ਸਾਹੁ ਹਰਿ ਆਪਿ ਹੈ ਸੰਤਹੁ
ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਇ ਸੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਲਦਿ ਚਲਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੨੩੪

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਧਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕਾ ਤੋਟਾ ਕਦੇ ਨ ਆਵਈ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੨੩੪

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਅਸੀਂ ਮਰਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਕਲ ਦੀ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਪਏ ਰਹੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੀ ਖਿੱਚ-ਖਿਚਾਈ ਹੋਏਗੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਪਿੰਡ ਬਦਨਾਮ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਥੇ ਲੱਕੜਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦੇਣਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਗ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਇੱਥੇ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਗ ਦੇਖੋ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਿਵਾ ਜਲ ਚਿਹਾ ਹੈ ਨਾ?

ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਚਲੋ ਅੱਗ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਜੇ ਆਪੇ ਦੇ ਦੇਣ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਵੀ ਨਾ ਲੋੜ ਪਵੇ। ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਆਏ ਹੁਣੇ। ਉਹ ਅੱਗ ਲੈਣ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਚਿਖਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇਕ ਰੂਹ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿਆ, ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਦੁਹਾਈ ਮਚਾ ਰਿਹਾ ਹੈ-

ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੂਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥
ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੮੧

ਇਹ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਐਨੀ ਮਾਰ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਲਈ, ਅੱਗ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਉਥੇ ਆਏ, ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਬਿਬਾਨ ਆਏ ਪਏ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੱਠ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ।

ਵਿਚ ਹੀ ਬੋਲ ਪਏ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਬਈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਦੇਖੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਕੁਛ ਹੋਂ। ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹਿਣ

ਵਾਲੇ ਹੋਂ। ਕਿੱਥੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆਏ ਐਨੇ ਸੁੰਦਰ ਬਿਬਾਨ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਓ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਅਸੀਂ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਏ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ। ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਲੋਕ ਰੋਂਦੇ ਕੁਰਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਜਮਦੂਤ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਵਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਉਸ ਨੇ ਦੁਖੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਮਾਰਦੇ ਕੁਟਦੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਬਹੁਤ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਹੈਗੇ ਦੇਵਗਣ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਕਿੱਤਾ ਹੈ ਨਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਿੱਤੇ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਰੋਂਦੇ ਨੇ, ਕੁਰਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਸਜਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲੋ, ਦਰਗਾਹ ਹੈਗੀ।

ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਦਰਗਾਹ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਦਰਗਾਹ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਮੰਨ ਲਓ ਆਪਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾਂ ਦੇਖੀ ਹੀ ਹੈ ਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ -

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥

ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥ ਅੰਗ- ੯੫੩

ਉਥੇ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਲੇਖੇ ਦੇ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ, ਜੇ ਲੇਖਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਰੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ

-

ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦੇ ਰੋਵੇਂਗੀ ਤੇ ਰੋ-ਰੋ ਪਛੋਤਾਵੇਂਗੀ,

ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬਣੇ।

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੯੬੪

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਮੂਰਖ, ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਆ ਗਏ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਧਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈ ਗਈ ਇਹਦੇ ਉਤੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਕੱਟੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਓਥੋਂ ਲਿਆਓ। ਐਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਕੱਟੇ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਕੌਣ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਂ। ਮੂਰਖੇ! ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਰੇ ਕੀ ਉਹ ਮਾਰੇ ਜਾਣਗੇ? ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ। ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਕੇ ਕੌਤਕ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ। ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਓ, ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਾਅ ਲਓ ਜਾ ਕੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਹ ਹਾਲ ਹੋਏਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਦੌੜੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੂਰੋਂ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੇਖਿਓ, ਮਾਰਿਓ ਨਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਸੀ? ਬਗਦਾਦ ਸਾਰਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸੰਗ ਸਾਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਐਨੇ ਪੱਥਰ ਮਾਰੇ ਕਿ ਥੱਲੇ ਹੀ ਦੱਬ ਜਾਣ। ਪੱਥਰ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਚੁੱਕੇ, ਇਕ ਨਿਗ੍ਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ। ਨਿਗ੍ਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜੜ੍ਹ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ।

ਦੌੜੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ। ਦੂਸਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਗ ਲੈਣ ਭੇਜਿਆ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਗ ਲੈਣ? ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਬ ਆ ਗਿਆ, ਆਪਾਂ ਵੱਡੇ ਪਾਪੀ ਹਾਂ ਤੇ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਆ ਜਾਓ ਚਰਨ ਫੜ ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਗੁਨਹਗਾਰ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਆਏ ਹਾਂ, ਅੱਗੇ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਏਗਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਭੁੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ। ਸਾਡੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਨਾ। ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਧਨ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਿਓ, ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਧਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਤੁਸੀਂ ਚੱਲੋ, ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਪਿਛਲ ਖੋਰੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਵਲ ਮੂੰਹ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਐਨੀ ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਆ ਗਏ।

ਬੁਰਾ ਬੰਦਾ ਜੇ ਚੰਗਾ ਬਣ ਜਾਏ, ਫੇਰ ਸਿਰੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਲਮੀਕ ਜੇ ਨੇਕ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ। ਜੇ ਓਧਰਲੇ ਪਾਸੇ 'ਚ ਸਿਰੇ ਹੈ ਤਾਂ ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਸਿਰੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਚ-

ਵਿਚਾਲੇ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਇਹ ਲੋਕ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ।

ਅਖੀਰ ਦੌੜੇ-ਦੌੜ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਆਏ-ਹੁਣ ਆਏ। ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਨੱਠੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬੜਾ ਧਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਲਗਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਬਈ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁ ਧਨ ਲਿਆਏ ਹੋਂ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੂਰਖੇ! ਮੂਰਖੇ! ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਰੱਬ ਆਇਆ ਸੀ, ਬਖਸ਼ਾ ਲਓ ਜੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ। ਡਰੋ, ਅੱਗੇ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਆਪਾਂ ਨੂੰ। ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਅਸੀਂ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਜੀਵ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੋ ਗਈ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ। ਓਏ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ਾ ਲਓ, ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਆਉਣਗੇ ਵੀ ਉਹ?

ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ। ਸਫਾਈਆਂ ਹੋਣ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਨਹਾ ਧੋ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਕ ਦਮ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦੇ, ਨੱਠ-ਨੱਠ ਕੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੇਰ ਉੱਚੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਸਣ ਲਵਾਇਆ। ਬੈਠ ਗਏ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਨਗਰ, ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਬੁੱਢਿਆਂ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਪੰਚ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਮੁਖੀ ਬੰਦੇ ਉਠ ਕੇ ਗਲ 'ਚ ਪੱਲੇ ਪਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ ਸਾਨੂੰ, ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਰੋਜ਼ੀ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਹੈ, ਜਾਣਦੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਸਾਨੂੰ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਦਇਆਲ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਪਾਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਨਾ ਦਇਆਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ,
ਪਾਪੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਨਾ।

ਹਉ ਅਪਰਾਧੀ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ਹਉ ਬੇਮੁਖ ਮੰਦਾ।
ਚੇਰੁ ਯਾਰੁ ਜੁਆਰਿ ਹਉ ਪਰ ਘਰਿ ਜੋਹੰਦਾ।
ਨਿੰਦਕੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਾਮਖੋਰੁ ਠਗੁ ਦੇਸ ਠਗੰਦਾ।
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਦੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਰੰਦਾ।
ਬਿਸਾਸਘਾਤੀ ਅਕਿਰਤਘਨ ਮੈ ਕੋ ਨ ਰਖੰਦਾ।
ਸਿਮਰਿ ਮੁਰੀਦਾ ਢਾਢੀਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਖਸੰਦਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੬/੧

ਐਨੇ ਪਾਪਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗਣਤੀ ਗਣੀ ਨ ਛੂਟੈ ਕਤਹੂ ਕਾਚੀ ਦੇਹ ਇਆਣੀ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਕਰਣੈਹਾਰੇ ਤੇਰੀ ਬਖਸ ਨਿਰਾਲੀ ॥ ੨ ॥

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੁਹੀ ਧਿਆਈਐ ॥

ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੂਹੈ ਜਾਣਹਿ

ਕੁਦਰਤਿ ਕੀਮ ਨ ਪਾਈਐ॥੩॥

ਨਿਰਗੁਣੁ ਮੁਗਧੁ ਅਜਾਣੁ ਅਗਿਆਨੀ

ਕਰਮ ਧਰਮ ਨਹੀ ਜਾਣਾ॥

ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਨਾਨਕੁ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਮਿਠਾ ਲਗੈ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥

੪ ॥ ੬ ॥ ੫੩ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੮

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਹਾਡੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਬਖਸ਼ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਬਿਠਾ ਲਏ ਸਾਰੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਦੇਖੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹੱਥ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਰੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਲਗ ਗਏ। ਆਹ ਦੇਖੋ, ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪਈ ਹੈ, ਖੂਹ ਲਾਓ, ਖੇਤੀ ਕਰੋ, ਬੈਲ ਲਿਆਓ, ਕਿੰਨਾ ਅਨਾਜ ਹੋਏਗਾ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾਓ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਕੁਛ ਕਹੋਂ ਉਹੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਲ ਲਾ ਦਿਤੇ ਸਾਰੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾਓ। ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾ ਲਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਖੂਹ ਲਵਾਉਣ ਲਗ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿ ਚਲੋ ਪੁੱਟੋ ਖੂਹ। ਇਥੇ ਪੁੱਟੋ, ਉਥੇ ਪੁੱਟੋ। ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚ ਤੂੰ ਖੇਤੀ ਕਰ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਤੂੰ ਕਰ। ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਸਾਧੂ, ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਅਤਿਥੀਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦੇਵੋ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਫਸਲ ਆਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਰਹੇ।

ਕਿੰਨਾ ਰੁਝੇਵਾਂ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ, ਇਕ ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਹੀ ਠਹਿਰ ਗਏ। ਫਸਲ ਆ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਲਓ ਹੁਣ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਆਪਣਾ ਖਾਓ ਆਰਾਮ ਨਾਲ। ਸਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਐਡੇ ਮਾਰ-ਖੋਰ ਠੱਗ, ਡਾਕੂ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ-ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲਿਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ, ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ। ਉਸ ਨਾਮ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਾਮ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਨ ਹਟ ਗਈ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ 'ਚ ਬਹੁਤ ਉਲਝ ਗਏ ਪਿਆਰਿਓ!

ਸਮਾਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਇਹ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਕਰਣੇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਨਾ ਕੀਓ ਪਰਿਓ ਲੋਭ ਕੈ ਫੰਧ ॥
ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਉ ਰੋਵਤ ਅੰਧ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਗ ਨਾ ਜਾਗਣ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ, ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਾਗਦੇ ਨੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਹੋਏਗਾ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ।

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ
ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੪੨

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋ ਕਰਮ ਹੈ, ਕਰੋੜਾਂ ਵਾਰੀ ਤੀਰਥ ਨਹਾਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਰਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਫਲ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਉਹਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਨ ਫਲ ਹੈ ਨਾਮ ਦਾ। ਤੀਰਥ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਨੇ -

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੁਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥
ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੁਰਿ ਗਵਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੬੩

ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਧੂੜ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਧੂੜ ਉਡ ਕੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਸਾਡੇ ਪਾਪ ਕੱਟ ਜਾਣ। ਤੀਰਥਾਂ ਨੇ ਕੀ ਫਲ ਦੇਣਾ ਸੀ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਜੋ ਫਲ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥
ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਯੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਵਾਰੀਆਂ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਭਾਗ ਜਾਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰੀ। ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਠੱਗਾਂ ਵਾਲਾ ਮਹਿਕਮਾ ਸਾਡਾ ਹੀ, ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਗੇ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਗੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ। ਮੰਗੋ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਣ ਜਾਓ, ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੱਖੀ 'ਚ ਆ ਜਾਓ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਲਓ। ਨਾਮ ਦੀ ਫੇਰ ਕਮਾਈ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਗਾਂਹਾਂ ਨਹੀਂ

ਤੁਰਦੇ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਤੁਰੇ ਬਗੈਰ ਵਾਟ ਨਹੀਂ ਨਿਬੜਨੀ ਪਿਆਰਿਓ, ਅੰਦਰ ਰਸਤਾ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰ ਜਨਮ 'ਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦੇ, ਜੇ ਲੰਘਣ ਲੱਗੀਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੌ ਜਨਮ ਧਾਰ ਲਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਬਣਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸੰਗਤ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਹਾਡੇ ਪੱਲੇ ਫਲ ਪਾਵੇ ਤੇ ਸੋਝੀ ਦੇਵੇ ਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਲੱਗੀਏ, ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰੀਏ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਿਆ ਕਰੋ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੯੫

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੇਰੁਚੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਫੇਰ ਘੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਮੈਲ ਪੈ ਗਈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਰੱਬ ਵਲੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਜਿੰਨਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੋਏਗਾ, ਓਨਾਂ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਏਗਾ। ਉਡੀਕਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਕਦ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਜਾਈਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੀਏ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਟੋਲੀਏ, ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਚੱਲ ਜਾਏਗਾ। ਨਾਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ -

ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਨੁ ਮਾਂਜੀਐ ਭਾਈ
ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੯

ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਭਾ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਂਜਣਾ ਕਰੋ। ਸੋ ਆਪਾਂ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜੋ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰੰਗ ਸੋਚਿਓ ਕਿ ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਸੋਚ ਕੇ ਦੇਖੀਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਹੀ ਬੜਾ ਹੈ ਟੇਪਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਲੈ ਲਓ। ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਉਹ ਬਚਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਤੁਰੇ ਸਹੀ, ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ। ਖੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ, ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ 'ਚ ਬੋਲੋ। ਜਿਹੜੇ ਹਾਲੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ।

ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਨੌਵੇਂ ਰਤਨ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-60)

ਦੋ ਅਮਰ ਸਾਥੀ

ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਇਕ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਨ ਇਕ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦੂਸਰੇ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ ਤੇ ਚੁਲਬਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਸਿਆਣਾ ਸਾਥ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨਿਜਧਾਮ ਪਿਆਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਥ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਅੰਦਰ ਮਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ, ਚਲੋ ਡੇਰਾ ਛੱਡ ਦੇਵੀਏ, ਇਥੇ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੱਦੀਦਾਰੀ ਅੰਦਰ ਨਾ ਫਸਣਾ, ਫਿਰ ਚਲੋ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ। ਪਰ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਟਿਕਣ ਦੀ ਰਾਏ ਦਿਤੀ। ਦਸਤਾਰ ਬੰਦੀ ਰਸਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਛੋਟੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਆਈ। ਉਹ ਰੁਪਏ ਪੈਸੇ ਗਿਣਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੰਗ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਸੋ ਆਖਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਸਭੋ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਵਿਰਾਸਤ ਭੂਰੇ ਦੀ ਝੁੰਬੀ, ਇਕ ਜੇਬੀ ਘੜੀ ਤੇ ਇਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਗੜਵਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਾਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੜਾਕੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ, ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਮਿਲਿਆ ਤਦ ਛਕ ਲਿਆ, ਨਹੀਂ ਹਰੀ ਇੱਛਾ। ਆਖਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਪਟਿਆਲੇ ਨਾ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਸਮ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ। ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋਣੀ ਵਾਲੇ ਜੋ ਅੱਜ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਰਣੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਸਖਤ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਕਾਫੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸੁਭਾਉ ਦੇ ਸਨ, ਇਸੇ ਹੀ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਉਹ ਹਠੀ ਤਪੀ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅੰਦਰ

ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਲੋਕ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਕਰੜਾ ਬਚਨ ਹੀ ਨਾ ਕਹਿ ਦੇਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਾਕ ਸਿਧ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਫੀ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਥਾਂ ਦਸੇ ਪਰ ਅਭਿਆਸ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਇਕਾਂਤ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਆਖਰ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾਇਬ ਨਾਜ਼ਮ ਤੇ ਫਿਰ ਨਾਜ਼ਮ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਢੱਕੀ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਈ। ਜੋ ਤਜਵੀਜ਼ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਦੋਵੇਂ ਸਾਥੀ ਦਿਨੇ ਢੱਕੀ ਰਹਿਣ। ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕ ਕੇ ਫਿਰ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ, ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਢੱਕੀ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਸੀਭੂਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵਖਰੀ ਦਿਸਦੀ। ਸੋ ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਹਾਂ ਆਤਮਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਹਾਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਤੇ ਫਿਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੋ ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਡੇਰੇ ਗਏ ਜੋ ਸੋਦਰ ਦੀ ਚੌਕੀ ਉਥੇ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਹੀ ਕਰਕੇ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹਿਰ ਦਾ ਹੀ ਪੀਤਾ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਇਕ ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਨਹੀਂ। ਅਕਾਲ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸਤਿ ਦੇ ਪੂਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਭੁਖੇ ਹੀ ਲੰਘਾ ਦਿਤੇ ਪਰ ਇਕ ਪ੍ਰਣ ਵੀ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ 'ਮੰਗਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ', ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਜੋ ਆਵੇ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਣਾ ਹੈ।'

ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਨੇ ਚੌਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖਬਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸੰਤ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ ਚੌਹ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਰਸ ਦਾ ਦੁੱਧ, ਮਿੱਠਾ ਸਮਾਨ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਬਚਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘੜਾ ਮੂਧਾ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਕਰੋ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਵੇਰੇ ਫਿਰ ਭਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਰਖਤ ਕੋਲ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਮਾਨੋ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਹੰਸ ਹਨ, ਜੋ ਮੋਤੀ ਚੁਗਣ ਹਿਤ ਸਾਗਰ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਟਿਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਅੰਦਰ ਇਤਨੇ ਮਸਤ ਸਨ ਕਿ ਬਾਹਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ

ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਾਥੀ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਮਤੇ ਹੋਏ ਝਿੜੀ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਸਤੀ ਪਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਲੱਗੇ।

ਕਠਨ ਸਾਧਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੋ ਵਜੇ ਠੀਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨਹਿਰ ਕਿਨਾਰੇ ਆਸਣ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸੁਬਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਇਕੱਤ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਟਿਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਦੁਪਹਿਰ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਖੁਰਾਕ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸਰੀਰ ਚਲਦਾ ਰਹੇ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵੈਸੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹਲਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਕਰੜੀ ਧਾਰਨਾ ਨੇ ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਫੌਜੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੁਝ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਗਏ ਪਰ ਇਸ ਕਰੜੀ ਧਾਰਨਾ ਨੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਥਿਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਧਰਨ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਮ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਈ। ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਹੋਰ ਵੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੋਗ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਅਲਮਸਤ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਲ ਵਲ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਦੇ, ਤਦ ਫਿਰ ਬੈਠ ਕੇ ਉਠਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਘੰਟੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਫਿਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਸੁਰਤੀ ਦਾ ਟਿਕਾਉ ਤੇ ਮਹਾਂ ਸੁੰਨ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਸੁਰਤੀ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਗੱਲ ਆਤਮ ਭੇਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਦੇ ਇਸ ਅਨੰਦ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਦਿਲ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਹੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੀਏ। ਪਰ ਫਿਰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਤੋਰ ਲਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਆਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵੀ ਵਧ ਗਈ। ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਨੇ ਇਹ ਖਾਹਸ਼ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕ ਕੋਠੜੀ ਜਿਹੀ ਪਾ ਦੇਵੀਏ ਜਿਥੇ ਮੀਂਹ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਣ ਗਈ ਤਦ ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਕਮਰਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕਮਰਾ ਛੋਟਾ ਸੀ। ਸੋ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਸਰਮਾਇਆ? ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪਸਾਰੇ ਦੇ ਮੁਢੇਂ ਹੀ ਹਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਕਠਨਾਈ

ਕਈ ਸਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਆਖਰ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਸਭ ਨੇ ਇਹ ਰਾਏ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹਾਂਸ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਕਰੋੜਪਤੀ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਦਾਨੀ, ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਤੇ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਬਣ ਕੇ ਜੀਵੇ, ਦਿੱਲੀ ਠੇਕੇਦਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਰਖਣਾ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਈ ਹੋ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣਾ। ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਮੁਕਰਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਗਏ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰੀਦ ਹੀ ਬੀਮਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਤੱਕ ਕੇ ਉਹ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅਭਿਆਸ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਅੰਦਰੋਂ ਅਖਰੋਟ ਵਾਂਗ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਨਾਰੀਅਲ ਵਾਂਗ ਉਪਰੋਂ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਸੀ ਪਰ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਦ ਉਹ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾ ਅੰਦਰ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਕਾਰਣ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਕੁਝ ਚਿਰ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਲਾਜ ਉਸ ਨੇ ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਿਹਦਾ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਅੰਦਰ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸੁਰਜੀਤੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਇਸੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਸਪੁੱਤਰ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ।

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਰਹਿਰਾਸ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇਰਾ ਇਕ ਪਿਆਰਾ ਪੁੱਤ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਰਕੇ ਕਲਪਣਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਿਹਰ ਕਰੋ ਇਸ ਦੀ ਅਪਦਾ ਹਰੋ। ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਬਿਰਦ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਦਾਸ ਪਿਛੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸਫਲ ਹੋਣਗੇ। ਸਰਦਾਰਣੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਤਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਇਕ ਲੜਕੇ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਸਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਖਿਆ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾਫੀ ਅਰਸਾ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿ ਕੇ ਜਦੋਂ ਵੱਕੀ ਮੁੜੇ ਤਦ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਸੰਗਤਾਂ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਰੋਜ਼ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਗ ਪਈਆਂ।

ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਹੰਸਲਾ

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਕਿ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਇਕ ਅਨਿਨ ਭਗਤ ਵਾਂਗ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਟਿਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਤਾ ਜੀ ਜੋ ਮਿਸਤਰੀ ਸਨ। ਅਤੀ ਸ਼ੁੱਧ ਆਤਮਾ ਤੇ ਅਨਿਨ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸੇ ਹੀ ਦਰਬਾਰ ਗੋਚਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੰਗਤ ਵਧਦੀ ਗਈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੇਵਕ ਇਥੇ ਹੀ ਆ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਨੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਮਹਾਨ ਤਪੀ ਤੇ ਹਠੀ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਇਥੇ ਹੀ ਆ ਕੇ ਟਿਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਸਾਫ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਇਥੇ ਰਾੜੇ ਢੱਕੀ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬਾਬਾ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਤਪ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੁਬ੍ਰਾ ਚਾਹ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਛਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਛਾਂ ਦੇ ਵਜੇ ਆਵੇਗੀ ਉਥੇ ਹੀ ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਲੈਣਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗੜਵਾ ਰਖ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ। ਸੂਰਜ ਲਹਿੰਦੇ ਤਕ ਇਸੇ ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਹੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਸਨ, ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ ਠੀਕ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸਨ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਡੇਰੇ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕ ਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਟਿਬਿਆਂ ਪਰ ਜਾ ਕੇ ਟਿਕਦੇ ਸਨ। ਉਥੋਂ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਫਿਰ ਠੀਕ ਇਕ ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਵਿਚ ਆਪ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਚੌਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਸਮੇਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕੰਬਲੀਆਂ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਸਾਥੀ ਚੌਕੜੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਜਣ ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਆਵੇ ਉਹ ਅਗਰ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹੈ ਤਦ ਇਕ ਰਾਤ ਤੇ ਜੋ ਕਰ ਸਾਧੂ ਹੈ ਤਦ ਇਕ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲਵੇ ਤਦ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਪਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਏ ਬੀਮਾਰੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਖਾਸ ਕਾਰਣ ਦੇ ਇਹ ਚਲ ਰਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਅਸਰ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਹਲੜ ਟਿਕੀ ਭੰਨ ਤੇ ਗਾਲੜੀ ਬੰਦਾ ਇਥੇ ਟਿਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਹਰ ਕੋਈ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ। ਪਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਸੀ, ਮਨ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੁਰਾਂ ਕਈ ਮੀਲ ਤਕ ਸਾਫ ਸੁਣਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰਾਂ

ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਇਕ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੋਂ ਮੈਂ ਆਪ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਕਸ਼ਿਸ਼, ਰਸ ਤੇ ਮਧੁਰਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਠੋਰ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਮਨ ਵੀ ਵਸੀਭੂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਸੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਰੀ ਰਸ ਮਸਤ ਭਗਤ ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਮਸਤ ਸਨ। ਵਿਰੋਧਤਾ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੀ ਗਰਮ ਸੀ। ਕਈ ਕਟੜ ਤੇ ਪਥਰ ਮਨ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਜਦੋਂ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦੇ ਤਦ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅੜੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ ਪਰ ਇਹ ਅਮਰ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੀ ਰਾਹ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਪੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਮਤੀਏ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪੱਕੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਈਰਖਾਲੂ ਮਨੁੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਹੱਠ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ।

(ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

(ਪੰਨਾ 42 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਬਤੀਹ ਸੁਲਖਣੀ ਸਚੁ ਸੰਤਤਿ ਪੂਤ ॥

ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੁਖੜ ਸਰੂਪ ॥

ਅੰਗ- ੩੭੧

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਵਿਹਾਰਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਉ! ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਵਧੀਏ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਰੰਭੀ ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ ਹਰਖੇਵਾਲ ਅਤੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ' ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਬਾਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਵਿਰਾਸਤੀ ਪੈੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਸ਼ਾਨਾ ਮੱਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜੁੜ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸੰਸਥਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 7 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ 6 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਇੰਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਜੀਵਨਾ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਸੁਨ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪਿ ਸਦ ਜੀਵਨਾ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਨਿਰੰਤਰ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਮਨ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਜ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ - ਮਨ ਦੀ ਅਡੋਲਤਾ, ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ, ਪਰਮਾਤਮ-ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਮਨ ਦੀ ਅਨੰਦ-ਮਈ ਦਸ਼ਾ। ਇੰਜ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ - ਸਹਜ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਅਰਥਾਤ ਦ੍ਰਿੜ-ਭਾਵ, ਈਰਖਾ, ਰੰਜਸ਼, ਬੇਚੈਨੀ, ਚਿੰਤਾ, ਭਟਕਣਾ ਅਰਥਾਤ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ-ਰਜੇ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸਹਿਜਮਈ, ਰਹੱਸਮਈ, ਅਨੰਦਮਈ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਪਦ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਅਡੋਲਤਾ, ਵਿਸਮਾਦ ਅਤੇ ਖਿੜਾਓ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰੰਤਰ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਰਸਨਾ ਗੁਣ ਗੋਪਾਲ ਨਿਧਿ ਗਾਇਣ ॥
ਸਾਂਤਿ ਸਹਜੁ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਪਲਾਇਣ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੪

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਲਪਾਇਮਾਨ ਹੈ, ਚੌਥੇ ਪਦ ਪ੍ਰਤੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਰਜੇ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਾਇਕ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ, ਚੌਥੇ ਪਦ, ਤੁਰੀਆ ਵਿਚ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਗ੍ਰਹਿਣ-ਯੋਗ ਸਾਰ ਵਸਤੂ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹਜ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਉਹ ਇਹੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਜ ਪੁੰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਪਾਪ। ਇੰਜ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਹ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ, ਗੁਰਾਬਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜਾਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ

ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਬੀਚਾਰਦੇ ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੇ ਜਨ ਜਾਗੇ
ਜਿਨਾ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਬੋਲਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸੇ ਤਤੁ ਪਾਏ ਜਿਸ ਨੇ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਗੈ
ਜਾਗਤ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥ ੨੭ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਮਨ ਦਾ ਸਹਜ, ਅਡੋਲਤਾ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੌਖਲੇ, ਸਹਿਮ, ਡਰ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਘਿਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਕ-ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੱਗੀ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ, ਬਾਹਰੀ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਧੋਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਸਪਸ਼ਟ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਕਰਮੀ ਸਹਜੁ ਨ ਉਪਜੈ ਵਿਣੁ ਸਹਜੈ ਸਹਸਾ ਨ ਜਾਇ ॥
ਨਹ ਜਾਇ ਸਹਸਾ ਕਿਤੇ ਸੰਜਮਿ ਰਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਏ ॥
ਸਹਸੈ ਜੀਉ ਮਲੀਣੁ ਹੈ ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਧੋਤਾ ਜਾਏ ॥
ਮੰਨੁ ਧੋਵਹੁ ਸਬਦਿ ਲਾਗਹੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਹਹੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਸਹਜੁ ਉਪਜੈ
ਇਹੁ ਸਹਸਾ ਇਵ ਜਾਇ ॥ ੧੮ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੯

ਸਹਿਜ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਅਸਹਿਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਮਨੁੱਖ ਹਉਂ ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਿਖੜਾ ਪੈਂਡਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਉਪਰ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਮ ਵਸ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਾਨ ਮਰਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਆਤਮ ਘਾਤ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਤਕ ਦੇ ਉਪਦਰ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਵਤ, ਚੋਰੀ, ਠੱਗੀ, ਵੱਢੀ, ਬੇਈਮਾਨੀ, ਲੋਭ ਅਤੇ ਮੋਹ ਵਸ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਅਹੰਕਾਰੀ ਆਦਮੀ ਪਾਸੋਂ ਕਦੇ ਪਿਆਰ, ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਸਹਿਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੇਤਾਲਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ ਹੈ, ਦਵੰਦ ਹੈ, ਹਉਮੈ-ਵਾਦੀ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਮੈਂ', 'ਮੇਰੀ' ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ, ਲਾਭ-ਹਾਣ, ਮਾਨ-ਅਪਮਾਨ, ਗਰੀਬੀ-ਅਮੀਰੀ ਦੇ ਦਵੰਦ

ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਜੱਦੋ-ਜਹਦ ਕਰਦਾ ਦੁਖ ਭੋਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਜ-ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦਵੰਦ ਤੋਂ ਪਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਅਡੋਲ ਸਹਜਮਈ ਅਵਸਥਾ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਾਣੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ੭ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੫

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ, ਸੰਤ, ਸਾਧ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਅਜਿਹੀ ਅਡੋਲ ਸਹਜਮਈ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇੰਜ ਬੇਦਾਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਉੱਗੇ ਕਉਲ ਫੁੱਲ। ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਸਮ-ਦਰਸੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਭਨਾਂ ਵਲ ਇਕੋ ਪਿਆਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ, ਹਵਾ, ਧਰਤੀ, ਪਾਣੀ ਸਭਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪ ॥
ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਅਲੇਪ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਦੇਪ ॥
ਜੈਸੇ ਸੂਰੁ ਸਰਬ ਕਉ ਸੇਖ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਮਾਨਿ ॥
ਜੈਸੇ ਰਾਜ ਰੰਕ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤੁਲਿ ਪਵਾਨਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੨

ਗੁਰੂ ਆਸਚਿਤ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੀ ਐਸੀ ਆਤਮਿਕ-ਅਡੋਲਤਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਅਤੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚਤਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥
ਤਿਥੈ ਉੰਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥ ੧੬ ॥ ਅੰਗ- ੧੪੧੪

ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਕੈਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਲਕਸ਼ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਆਤਮਿਕ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ

ਚਲਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਿਰਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਨਹਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਮਾਣਦੇ ਸੰਤ ਜਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਅਡੋਲਤਾ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਅਖਾੜੇ ਰਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਏਥੇ ਬੇਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਇਕ ਰਸ ਅਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਐਸਾ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਅਗਮ ਰੂਪ ਕਾ ਮਨ ਮਹਿ ਥਾਨਾ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਜਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਸਹਜ ਕਥਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਟਾ ॥
ਜਿਸਹਿ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਸੁ ਲੈ ਭੁੰਚਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਥਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥
ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥ ੨ ॥
ਤਹ ਸਹਜ ਅਖਾਰੇ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤਾ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸੰਗੀ ਸੰਤਾ ॥ ੩ ॥
ਹਰਖ ਅਨੰਤ ਸੋਗ ਨਹੀ ਬੀਆ ॥

ਸੋ ਘਰੁ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ ॥ ੪ ॥ ੩੫ ॥ ੧੦੪ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਸਹਿਜ ਕਥਾ ਗੁਹਜ ਕਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਕਠਨ ਵੀ ਹੈ, ਨਿਰਾਲਾ ਵੀ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਵਿਸਮਾਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੰਦ-ਭਰਪੂਰ ਅਵਸਥਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਭਗਤ ਹੀ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਕਾਰ ਆਦਿ ਦੀ ਇਥੇ ਲੇਸ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਥੋਂ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਅਨੰਦਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਸੀ ਵਿਸਮਾਦ-ਜਨਕ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਅਲੌਕਿਕ ਅਨੰਦਮਈ ਅਕਥ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਕਥਨ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾਂ ਕਰਦੇ, ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਸੁਖ ਮਹਲਾ ਜਾ ਕੇ ਉਚ ਦੁਆਰੇ ॥
ਤਾ ਮਹਿ ਵਾਸਹਿ ਭਗਤ ਪਿਆਰੇ ॥ ੧ ॥
ਸਹਜ ਕਥਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਅਤਿ ਮੀਠੀ ॥
ਵਿਰਲੈ ਕਾਹੁ ਨੇਤ੍ਰੁ ਡੀਠੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਹ ਗੀਤ ਨਾਦ ਅਖਾਰੇ ਸੰਗਾ ॥
ਉਹਾ ਸੰਤ ਕਰਹਿ ਹਰਿ ਰੰਗਾ ॥ ੨ ॥
ਤਹ ਮਰਣੁ ਨ ਜੀਵਣੁ ਸੋਗੁ ਨ ਹਰਖਾ ॥
ਸਾਚ ਨਾਮ ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਖਾ ॥ ੩ ॥
ਗੁਹਜ ਕਥਾ ਇਹ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਣੀ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਾਣੀ ॥ ੪ ॥ ੬ ॥ ੧੨ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੯

ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਹਜਮਈ, ਸੰਤੁਲਤ (harmonious) ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁਖ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ, ਦੁਖ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਲੋਭ ਹੈ, ਨਾ ਮੋਹ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ। ਐਸਾ

ਅਭਿਆਸੀ ਸੱਚ ਜਾਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-
 ਸੁਖ ਦੁਖ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਹੀ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨੁ ਰੇ ਮਨਾ ਸੋ ਮੂਰਤਿ ਭਗਵਾਨ ॥ ੧੩ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੭

ਐਸੇ ਸੰਤੁਲਤ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਉਸਤਤਿ ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਅਤੇ ਲੋਹਾ ਇਕ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾਹਿ ਜਿਹਿ ਕੰਚਨ ਲੋਹ ਸਮਾਨਿ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਮੁਕਤਿ ਤਾਹਿ ਤੈ ਜਾਨਿ ॥ ੧੪ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੭

ਮੁਕਤ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗਮੀ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਸਮਾਨ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਵੈਰੀ ਵੀ ਸੱਜਣ ਸਮਾਨ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

ਹਰਖੁ ਸੋਗੁ ਜਾ ਕੈ ਨਹੀ ਬੈਰੀ ਮੀਤ ਸਮਾਨਿ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਮੁਕਤਿ ਤਾਹਿ ਤੈ ਜਾਨਿ ॥ ੧੫ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਸੰਤੁਲਤ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਹੀ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਪਰਮ ਸਤਿ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੋਂ) ਡਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ) ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਨਿਰਭੁਓ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ -

ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ ॥ ੧੬ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੭

ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਸਮਦਰਸ਼ੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਈ-ਦੂਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਕਿਰਿਆ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ। ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ, ਦੋਸਤ-ਦੁਸ਼ਮਣ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਆਪਣੇ-ਪਰਾਏ, ਨਿੰਦਿਆ ਉਸਤਤ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਾਰਥਕ ਭਾਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਿੰਨ-ਗੁਣਾਂ, ਰਜੇ, ਸਤੋ, ਤਮੋ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਸੰਤ-ਭਗਤ ਤੁਰੀਆ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ -

ਨਾ ਕੇ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ

ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੯੯

ਸਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ -

'ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥ ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧੋਹ ॥' ਵਿਚ ਗ੍ਰੇਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਹੀ ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਵਿਚਿ ਸਹਜੁ ਨ ਪਾਈਐ

ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ ॥

ਪੜੀਐ ਗੁਣੀਐ ਕਿਆ ਕਥੀਐ ਜਾ ਮੁੰਢਹੁ ਘੁਥਾ ਜਾਇ ॥

ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥ ੬ ॥

ਨਿਰਗੁਣ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਸਹਜੇ ਸੋਝੀ ਹੋਇ ॥

ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਾਲਾਹਿਆ ਸਚੇ ਸਚੀ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੬੮

ਇਹ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਰਮਾਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬਖਾਨ ਕਠਨ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਝਲਕਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਤਮਿਕ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਾ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਇਕ ਦਿਨ ਐਸੀ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਬੇਅੰਤ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਸਦਾ ਵਿਗਾਸ ਹੈ, ਕੋਈ ਰੋਗ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸੋਗ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਬਖੇੜਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪੰਜ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਰਸ-ਭਰਪੂਰ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਨਿਰੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੜੀ ਅਸਚਰਜ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਜਨਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਸੰਤ-ਜਨ ਨਿਰੰਤਰ ਆਤਮਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੀ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸੁਆਦ ਅਸਚਰਜ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਕਠਨ ਹੈ। ਐਸੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਪੰਚ ਸਬਦ ਤਹ ਪੂਰਨ ਨਾਦ ॥

ਅਨਹਦ ਬਾਜੇ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਕੇਲ ਕਰਹਿ ਸੰਤ ਹਰਿ

ਲੋਗ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਨਿਰਜੋਗ ॥ ੧ ॥ ਸੁਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ

ਭਵਨ ॥ ਸਾਧਸੰਗਿ ਬੈਸਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਤਹ ਰੋਗ ਸੋਗ ਨਹੀ

ਜਨਮ ਮਰਨ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਉਹਾ ਸਿਮਰਹਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥

ਬਿਰਲੇ ਪਾਵਹਿ ਓਹੁ ਬਿਸਮਾਮੁ ॥ ਭੋਜਨ ਭਾਉ ਕੀਰਤਨ ਆਧਾਰੁ

॥ ਨਿਹਚਲ ਆਸਨੁ ਬੇਸਮਾਰੁ ॥ ੨ ॥ ਡਿਗਿ ਨ ਡੋਲੈ ਕਤਹੂ ਨ

ਧਾਵੈ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੇ ਇਹੁ ਮਹਲੁ ਪਾਵੈ ॥ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਮੋਹ ਨ

ਮਾਇਆ ਜਾਲ ॥ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾਲ ॥ ੩ ॥

ਤਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥ ਆਪੇ ਗੁਪਤੁ ਆਪੇ ਪਾਸਾਰੁ ॥

ਜਾ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੁਆਦੁ ॥ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਨਾਨਕ

ਬਿਸਮਾਦੁ ॥ ੪ ॥ ੯ ॥ ੨੦ ॥ ਅੰਗ - ੮੮੯

'ਚਲਦਾ.....!'

ਪੂਰਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ (A Practical Guide To Holistic Health)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-58)

ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਜੋਗਿੰਗ ਭਾਵੇਂ ਔਖੀ ਲੱਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਓਨੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੋ ਜਿੰਨੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੋ ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਛੱਡੋ ਨਾ, ਬੈਠੋ ਨਾ। ਜੋਗਿੰਗ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਤਰ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਯੋਗ ਆਸਨ ਨਾਲ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਰਜਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਵਾਰੀ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋਣ। ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਛੇ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਵਾਰੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੇਵਲ diaphragmatic breathing ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਚੰਗੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਇਕ ਸਰੀਰਕ ਸਤਿ ਹੈ, ਜੋਗਿੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਆਸਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝਲ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਵਰਜਿਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਰਭ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਣੇਪੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੌਖਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਜਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸੌਖੀਆਂ ਤੇ ਆਸਾਨ ਵਰਜਿਸ਼, ਮਹਾਂਵਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਝੁਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਚੌਥੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀਆਂ ਵਰਜਿਸ਼ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਬੱਚਾ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਕਰਨ।

ਗਰਭਵਤੀ ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਲ ਹੋਣ ਦੀ ਹੀ ਵਰਜਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। diaphragmatic breathing ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵਧੇਰੇ ਲਚਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਦੌੜਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਤੱਵ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਜੋਗਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਯੋਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਠੇ ਹਾਲੇ ਬਹੁਤ ਤਾਕਤਵਰ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਇਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਟਿਕ

ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਿਆਂ ਵਰਗਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਹ ਆਸਨ ਜਿਹੜੇ ਉਲਟੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਠੇ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦੇ।

ਮੋਢਿਆਂ ਭਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਇਰਡ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁੰਝੀਆਂ ਤੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੇ ਬੱਚੇ cobra, low forward bend, plow, yoga mudra ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਾਨੀ ਦੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੀਸ ਆਸਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਹੋਰ ਔਖੇ ਆਸਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਯੋਗਾ ਆਸਨ ਕਰਨੇ ਠੀਕ ਹਨ ਪਰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਜੋਗਿੰਗ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਬੱਚੇ ਨਠਦੇ, ਭੱਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਠੀਕ ਕਸਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੋਗਿੰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹੈ, ਜੋਗਿੰਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਜੋਗਿੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋਗਿੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖੇਡ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿਹਤਮੰਦ, ਅਰੋਗਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਸਰਤ ਹੈ, ਜੋਗਿੰਗ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਛਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੋਗਿੰਗ ਨਾ ਕਰਨ, ਜੋ ਵੀ ਕਰਨ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨ।

ਇਹ ਕਸਰਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਲਚਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਮਵਰਗਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਰਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਆਕਸੀਜਨ ਅੰਦਰ ਲੈਣ ਨਾਲ, ਸੁਆਸ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਡੂੰਘੇ ਸ਼ਾਹ ਲੈਣ ਨਾਲ ਜੋਗਿੰਗ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਯੋਗਾ ਆਸਨ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸੌਖਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਯੋਗਾ ਤੁਸੀਂ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਆਸਨ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ

ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਭਾਵੇਂ ਕਦੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ ਇਹ ਓਨੇ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਣਗੇ। ਹੁਣ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਯੋਗ ਆਸਨ ਕਰਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ, ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਠੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇੰਜ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੋੜ ਹੈ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਸਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ। ਲੋੜ ਹੈ ਓਨਾਂ ਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰ ਲੈ ਸਕੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਲੱਗੇ ਔਖਾ ਹੈ, ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ। ਵਡੇਰੇ ਬੰਦੇ ਯੋਗ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਯੋਗ ਆਸਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਠੀਕ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਸ਼ੂਗਰ, ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣਾ, ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਦਰਦ, ਹਾਜ਼ਮਾ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਕਬਜ਼, ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਦਰਦਾਂ, ਜੋੜਾਂ ਵਿਚ ਅਕੜਾਹਟ ਹੋਣੀ, ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਜੀਵਨ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਸਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋਗਿੰਗ ਨਾਲ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਡੇਰੇ ਲੋਕ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜੋਗਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ।

ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਪੀਡ ਵਧਾਉਣ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਫੇਰ ਸਮਾਂ ਵੀ ਵਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਆਸਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਨ ਉਹ ਛੇਤੀ ਤੇ ਠੀਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ, ਉਹ ਠੀਕ ਤੇ ਤਕੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਆ ਗਈ, ਵਧੇਰੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਰੂਪ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਗੁਣ ਵਧ ਗਏ, ਬਿਮਾਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲਾਚਾਰ ਤੇ ਉਦਾਸ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਸਰਤ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਨੋਰਥ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਔਕੜ ਨਹੀਂ। ਓਨਾਂ ਕਰੋ ਜਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰ ਕਰ ਸਕੇ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰੋ।

ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣ ਤੱਤ, ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਸਚੇਤਨਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਹੈ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਰੀਰ ਜਿਹੜਾ ਕਸਰਤ ਤੇ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਹੋਵੋ ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਮਨ, ਇਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵੇਗਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਐਤਵਾਰ- ਪਹਿਲਾ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।
ਸੰਗਰਾਂਦ - 16 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 18 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਰਾਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ-ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ, ਸਮਾਂ-ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ 12.00 ਵਜੇ)

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib13>

Live Audio Link 1 - <https://www.awdio.com/Ratwara Sahib>

Live Audio Link 2 - <https://mixlr.com/ratwara-sahib>

Live video Link - www.gurkirpatv.com

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ -

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861000000001

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India			Foreign Membership		
Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro	50 €	500 €
Life	Rs 3000/3020				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 0160-2254900, 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
3. ਡਾ. ਸਵੇਤਾ	ਫੀਜ਼ੀਓਥਰੈਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.)	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
9. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਆਦਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
10. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
11. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
14. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
16. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ, ਡਾ. ਗਰਗ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
18. ਡਾ. ਆਨੇਜਾ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਤੇ ਵੀਰਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ
6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਬਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਵਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਰਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ		35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ (ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-	400/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - (ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-	
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-	
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-
20. ਰਾਜ ਯੋਗ		
21. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-
23. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	
24. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) (ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)	200/-	
26. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
27. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ		
28. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	120/-	
29. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-	
30. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
31. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-	
32. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ		
33. ਰਿਸ਼ੀਆ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ		
34. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-	
35. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-	
36. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
37. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-	
38. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'		
39. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ'		
40. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ'		
41. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ		
42. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-	
43. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-	
44. ਆਤਮ ਗਿਆਨ	120/-	
45. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-	

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
46. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-
47. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-
48. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-
49. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-
50. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
51. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਬਾ	30/-
52. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
53. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
54. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
55. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-

English Version

English Version	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ ?)	200/-

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine

Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Pb. India

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 79, issue July, 2016)

He submitted, "If there is any perfect saint today, it is Ravidas Ji." Devotion grew in the heart of the queen. She took permission from the king. She took from him money, guards, and palanquin-bearers for the pilgrimage. Travelling from one holy place to another, she reached Kashi. She met renowned Pandits but found all of them hollow. Finally, she reached Saint Ravidas and listened to his discourses. They impacted her deeply and pierced her heart. Such is the Guru's edict -

'While my ego lasts, of Thee have I no awareness.' P. 339

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੁਮ ਨਾਹੀ.....॥

Her pride was effaced and she was a changed person.

'Kabir, the heroic True Guru shot an arrow at me.

As soon as it struck me, I fell to the ground and a hole was made in my heart.' P. 1374

**ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥
ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥**

At that moment, she said, "Sir, I have come into the refuge of your lotus feet. Be merciful to me. Kindly bestow the boon of the Name into my lap." Ravidas Ji said, "O queen! you are still suffering from the delusion of caste pride. Until you rise above it, you cannot become indistinguishable from the Lord." She said, "No sir! I have come to thy portal after leaving all other props. Kindly show mercy unto me."

At that moment, Ravidas Ji showed mercy and granted her the boon of the Name Divine. She was intoxicated with and dyed in God's love. She spent several months there. All the money in thousands and lakhs she had brought, she offered to Ravidas Ji saying, "Sir, use this money for various religious purposes." Ravidas Ji accepted the queen's offering because he had got the Divine command: "Build a temple and an inn for pilgrims and holy men. Make arrangements for their boarding and lodging. My beloved devotees come and go away hungry and do not get a place to stay."

The offering made by the queen created a controversy in the city. The Pandits (Brahmins) said, "The queen has offered thousands of rupees to Ravidas, when it was our right." So, the Brahmins formed a group and set out for Chittorgarh. They met the king and said, "O king! are you a keeper of tradition or a breaker? If you Rajputs break the religious tradition, what will become of the Brahmins?" The king asked, "What is the matter?" They said, "Your queen has adopted a cobbler as her Guru (Holy Preceptor). First, even to come into touch with him is wrong. But now she attends upon him too and serves him food. She washes the unclean utensils of the kind of people who go there. Now tell us - Where is religion left? How will she be made pure, now? Besides, all the money she has offered to him. Whose right was on that offering - ours or his?" Thus they complained against her.

The king said, "The queen is in the palace. Let me inquire from her." He loved her very much. At that very moment, he went to her. She was performing God's worship. Her face was radiant with God's love and devotion. He could not muster courage to talk to her on the subject. When she came out of deep meditation and stopped singing God's laudations, he said, "O queen! a complaint against you has come to me." She said, "What for?"

He said, "Pandits (Brahmin Priests) from Kashi have come to me. They say that you have adopted Ravidas, the cobbler as your Guru." She said, "Don't call him a cobbler. The God-enlightened have no caste. He is an image of God -

'Gods like Shiva themselves quest after the God-enlightened.

Saith Nanak: The God-enlightened with the Supreme Being Himself are at one.' P. 273

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

Look! how highly Lord Krishna praised Sage Balmik!

'O my thoughtless mind! remember and contemplate thou thy Lord.

Why lookest thou not at Balmik?' P. 1124

ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ॥

ਕਾਰੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਿ ਦੇਖ ॥

The Pandava's *yagya* (sacrificial ritual) was not getting accomplished successfully. Lord Krishna himself removed Balmik's unclean leaf-plates, even though he was a '*chandaal*' (an untouchable caste among Hindus). He washed his feet and seated him higher than all others. Does a practitioner of Name meditation have any caste? Besides, caste is the creation of the world. Everyone's body is made up of five elements. Everyone's body contains blood. High caste people haven't milk in their veins? So, people who

take pride in their caste and hunger for wealth have come to you. Give them money; they will run away. Then, they won't have any complaint. Their complaint is about money offered for worship. We will please them at some other time. For the present, give them something and send them away."

The king gave them huge rewards and they went away. After this, the king's heart was filled with love and devotion for Ravidas Ji. The queen said, "Let us organize a universal *yagya* (sacred feast) and invite saints, sages, holy men and Brahmins from far and near."

So, invitations for the *yagya* were sent immediately. The queen herself went to Ravidas Ji to invite him. He said, "Daughter! those taking pride in their caste will object to it. They will censure you for inviting me. So, I won't take part in your *yagya*. You will be put to needless pain and suffering." She said, "Sir, it does not make any difference to use, if they criticize and speak ill of us. Let them say what they like. If my love and devotion continues to abide in my heart, I am not bothered about anything. These are useless persons. It is in the nature of slanderers to calumniate others. So, don't be afraid of them. Kindly pay a visit to my place. You are my Guru-god. By serving you, I want to make my life fruitful."

Her prayer was accepted. The date for the *yagya* was fixed. Invitations to holy men were sent at distant places. Ravidas Ji also reached there for attending the *yagya*. The *yagya* was to start after Guru's worship and offering food to the Guru. We have also a similar practice. Until and unless food is offered to Guru Sahib, food is not served to the devotees.

Holy men and Brahmins were seated in rows. Ravidas Ji was also requested to come.

When he was seated at a higher place, the Brahmins got up and said, "O king! you have broken the entire practice and tradition. A low caste has been seated at a high place, and besides, you will serve him food first. You will offer Guru-worship to him. Therefore, we are not going to participate in your *yagya* (sacred feast)."

At that time, Ravidas Ji said, "O king! kindly please and satisfy the Brahmins; don't bother about me. I will take after all others have taken. Don't insist on serving me food first. I will go and sit in the room. You should first serve food to them according to their practice and tradition. So, Ravidas went to his room, where he was putting up. The king and queen felt very unhappy: "Alas! these people have insulted our Guru." Then the Brahmins were asked to sit in rows. Leaf-plates or trays were placed before them. Every article of food including sweets was served in them. The practice is that unless everything has been served, nobody starts eating.

Earlier, 'kirtan' (singing of hymns) continued while distributing food. Until it had been served to all the devotees, nobody ate it. Only when the command was issued, did they start eating. Till then Divine Name recitation and God's laudations continued to be sung. Where this is not done, the food becomes contaminated. This practice ought to be followed. So, when the food had been distributed and they were asked to start eating, a miracle happened. The Brahmins kept looking at one another. Between every pair of Brahmins sat a Ravidas whose hand was extended forward. But the Brahmins kept withdrawing their hand. The king and the queen said, "Why don't you partake of food?" God Himself had enacted this miracle for the praise and glory of His saint.

'The Lord Himself preserves the honour of His slave, and of Himself He causes him to repeat His Name.

Withersoever the business and affair of His slave is, thither the Lord runs.' P. 403

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥
ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ
ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

Lord God is in the control and hands of His saints or devotees. God comes in the hands of His saints through love and devotion. No other method works - neither Divine knowledge, nor concentration, nor meditation nor anything else. If anything works on God, it is love for Him in the saint's heart. God says, "My slaves and devotees are my life. They are mine and I am theirs. We are like warp and woof of the fabric. They are my form and image. They can change what I have ordained.

'My saint can release one bound by me, but I cannot release one bound by my saint.

If, at any time, my saint seizes and binds me, then even I cannot raise any objection.'

P. 1252

ਮੇਰੀ ਬਾਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ
ਬਾਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ ॥
ਏਕ ਸਮੇ ਮੇ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਧੈ
ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੋ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥

It takes no time for God to become manifest from the formless. On that occasion, Ravidas Ji came and sat among the Brahmins. The king asked the Brahmins, "Why don't you partake of food?" Then a Brahmin got up and said, "Sir, I am not taking food because Ravidas is sitting with me." The king said, "If he is sitting with you, why don't the rest partake of food?" They also stood up and said, "Ravidas is sitting with us also." The king said, "But Ravidas is one and he is sitting in his room.

Let your *Panchayat* (Five chosen representatives) come with me. They can see Ravidas Ji with their eyes." He took the *Panches* (Five chosen representatives) to Ravidas and paid obeisance to him. He asked, "Brothers! what is the matter? Has the *yagya* been accomplished?" The king said, "Sir, how can it be accomplished? They (Brahmins) have developed an illusion, a wrong notion. So, they are not partaking of food. I am telling them that Ravidas is sitting here in the room, while they are saying that Ravidas is sitting there." Ravidas Ji smiled and said, "My dear! this is the sport of God. None other than He (God) can enact such a play."

'Divine Beloved! who else can perform such great deeds as Thou?

The Lord, cherisher of the humble, over the head of the humble places canopy of state.

Thou alone wouldst show favour whose touch the world defiles.

The Lord, exalting the humble, of none stands in fear.

Namdeva, Kabir, Tirlochan, Sadhna, Sain - all are saved.

Saith Ravidas: Listen, devotees of God!

All within the Lord's power lies.' P. 1106

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥

ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਥੈ ਛੜ੍ਹ ਧਰੈ ॥

ਜਾ ਕੀ ਛੋਟਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੀ ਢਰੈ ॥

ਨੀਚਹ ਉਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥

ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥

At that moment, they went back and admitted their mistake. They said, "When God Himself is on the side of Ravidas, what sin can accrue to us? Let us admit our mistake and seek forgiveness from Ravidas Ji. Let us all go to him and bring him here honourably." The prominent among the Brahmins together paid obeisance at the feet

of Ravidas Ji and made requests to him. He said, "My dear! you will be defiled by touching me." They said, "No sir! we have no power against one on whose side is Lord God Himself. Kindly come with us into the *yagya* and partake of food." So, in this manner -

'The saint of God is distinguished and remains not obscure.' P. 265

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥

So, today is the birthday of that great man. People are celebrating it with great love and devotion in different ways in accordance with their respective feelings. For us it is a great lighthouse that God is not a void.

'The Lord is always by our side, seeing us, listening to us - Thoughtless man thinks Him far.' P. 612

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ

ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥

God is with everybody. But we are forgetful of Him all the time. We should seek guidance and direction from the life of this great man. Lay stress on singing God's laudations and practising his Name meditation. God is not attained by mere idle talk. Outwardly, we are very good, but becoming true both within and without, we should cultivate love and devotion for God. Becoming aligned with the Guru, we should get rid of the curse of being Guru-less. We should keep away from drinking and non-vegetarian food. Giving up backbiting and slandering, which are very harmful. We should truly come into the Guru's refuge, for no harm has yet come. Guru Sahib says-

'Nothing yet is lost, shouldst thou take to chanting Divine laudations.

Saith Nanak: By devoted meditation on Him, The state of fearlessness shalt thou attain.'

P. 726

ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥

Chapter - XVIII Dedication & Devotion

Holy congregation!

*The Khalsa is Thine, O Lord!
So does the victory belong to Thee.*

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

Earlier, Sant Sadhu Singh Ji of Sangrur was performing 'Kirtan' (singing of *Gurbani*). How impressive it was! I did not feel like getting up and wished it to continue. These are spiritual utterances. There is no other utterance above them. The need is to imbibe them and meditate on them. We hear them all right but are not influenced by them. He had stated one thing: "If you tell a scholar something about the Guru, he says out of ego - this I already know." There is a big secret hidden in this assertion: "I already know it." He, who claims that he knows, cannot be influenced spiritually, even if he sits in deep meditation or trance for fifty births. He, who thinks that he knows has no chance or hope of swimming across the world ocean. Guru Sahib has made a comparison between one who can swim and one who cannot swim across the world ocean. Broadly speaking, in my opinion, a 'giani' (scholar) cannot swim across, even if he continues trying for fifty births. Who will swim across? He, who does not know anything, who is simple and innocent. An innocent person does not take long to be liberated because God's nature also is simple and innocent; He is not clever. God is not all knowledge; He is an embodiment of love and simplicity. He has been continuing to dole out gifts to us endlessly -

*'Eternally He doles out gifts;
Those receiving them at last can receive no more.*

Infinitely the creation receives from Him sustenance.'

P. 2

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ ॥
ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥

But, even after receiving every gift from God, scholars continue abusing Him and publishing books too that God does not exist. Even then God continues to be bountiful and generous. This is because God is simple and innocent; and simple folk you can loot as much as you like. Similarly, love too is never perfect and complete. About love, it is not known, and without love God is not attained. This is all that you need to know. He said, "I know this."

So, they came to the holy man. Those who know (enlightened ones) have their own way of liberating or ferrying across the mortals, including the scholars and savants. The *Gurbani* doctrine is that the practitioners of Divine Name contemplation swim across the world ocean sooner than those possessing knowledge. The latter are left behind. The only difference is - whether we live in knowledge or in love. In 'love' man has nothing of his own. Whatever he has, he wishes to give to the object of his love - his beloved, for instance, his watch. If you tell him that it is very costly, he does not think about it at all. He says - 'I have to give anyway.' He who is in love makes sacrifice; he surrenders and gives away his own self. He sells himself. This ought to be understood. It can be understood with the help of examples. The holy man was faced with a hurdle - how to liberate the scholar or savant? He knows that it is the same thing which he tells both. One is impacted, the other is not even a whit because he

thinks and says - 'This I already know'.

This is from the life of a famous teacher who lived 5000 years ago. His name is Ved Vyas. A son was born to him. It is said that at that time, God withheld His Maya. Within the mother's womb itself there was a prayer from him due to which he was not getting born. The mother was in great pain. Daily she prayed that the baby should be born, somehow. When the child was asked he said, "O God!

*'As is the fire of womb within,
So is the fire of Maya (Mammon) without.
The fires of worldly valuables (Maya) and of
the womb are all the same. The Creator has
set agoing this play.*

*By His will is the creature born, to his
family in affection attached.*

As of devotion he gets bereft...' P. 921

ਜੈਸੀ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਹਿ
ਤੈਸੀ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ ॥
ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਸਭ ਇਕੋ ਜੇਹੀ
ਕਰਤੈ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥
ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜੰਮਿਆ
ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥
ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ..... ॥

That which makes man forget God, that deed and sentiment is called Maya. Maya does not mean wealth, sons and daughters; it is man's state of mind. It is the job of *Maya* (Mammon) to make man forget God. Now, we are all sunk in the ocean of Maya. Guru Sahib says that God Himself is enacting all this play - in various forms and hues -

*'Now Thou art conscious as to embellish
even consciousness.*

*And then Thou seemest unconscious and care-
free and asleep.*

*Here, Thou playest the role of a beggar, and
there, of the great Giver who only but giveth.
Now Thou bestowest infinite gifts upon the*

kings of kings,

*And, then, Thou takest away all that Thou
givest.*

*Now attached to the Veda-conduct, now a
dissenter, now devoid of the three Modes,
now invested with all good art Thou!*

*Here, Thou art a heavenly singer, a
matchless instrumentalist, a Yaksha, the
wise one, and there a snake, a ghost or a
goblin.'* Tavprasad Kabit (11), Akal Ustat

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ,
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ, ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ, ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ, ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ, ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਜੱਛ ਗੰਧੁਬ ਉਰਗ ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆਧਰ,
ਕਹੂੰ ਭਏ ਕਿੰਨਰ, ਪਿਸਾਚ ਕਹੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ਹੋ ॥

In this way, after writing ten 'Kabitas' (Verse form), Guru Sahib says -

*'Now bestowest boons, now take them away
by deception Thou,*

Yet in all ages, all over,

Thou art no other, but the same.'

Tavprasad Kabit (20), Akal Ustat

ਕਹੂੰ ਬਰ ਦੇਤ, ਕਹੂੰ ਛਲ ਸੇ ਛਿਨਾਇ ਲੇਤ,
ਸਰਬ ਕਾਲ ਸਰਬ ਠਉਰ ਏਕ ਸੇ ਲਗਤ ਹੋ ॥

Forgetting that Truth is called Maya. It is forgetting that Essence, the Real Thing. A piece of string is lying. A man has forgotten it. In darkness, he starts fearing it, thinking mistakenly that it is a snake. It is a state of mind. In the mind gets created the illusion of a snake. Throughout the night, he will continue fearing it. Even when others try to reason with him, he won't listen to them. Tell me - "Can anybody make him agree with him?" People will say, "Well, wait for a while." When the day dawns, they say - 'Now recognize it carefully.' Doors and

windows are opened where there was darkness. Then he realizes that it is a string. This action of the brain - mistaking a string for a snake is *Maya*. Guru Sahib says, "Don't consider it to be anything else. The rest is only an example of the manifestation of *Maya*." He who has a sharp intellect gets involved in calculations. So, the job of *Maya* is to make man forget God. It has deluded all creatures because it is the creation of God Himself. Himself has God created, and Himself is He the doer -

'The Lord, of Himself created His own self and assumed He Himself the Name.

Secondly, He made the creation and seated therein, He beholds it with delight.' P. 463

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

The expanse of the world too, He created Himself, which is called *Maya*, which is called nature. *Maya* too is very powerful All fear her. Even holy men are afraid because she is very powerful. It is again due to *Maya* that we do not understand this thing -

'Such is this Maya by which the Lord is forgotten, worldly love wells up and one is attached to the love of another.' P. 921

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ
ਮੌਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥

At last, his prayer was granted. God withheld *Maya*-operation for 24 minutes. He was born. If *Maya* were there, he would have been afflicted with 'desire or avarice.' As soon as, one is born, the first breath that comes is that of *Maya*. His sense-organs are surrounded by *Maya*. Whatever understanding he has - according to the scriptures, he has considerable understanding, but it is limited - he cannot tell. Gradually, his brain grows and blossoms, and he starts understanding things,

because -

'As is the understanding, God imparts, so is the enlightenment within.' P. 275

ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥

Guru Sahib says - As soon as the mortal is born -

'As is the fire of womb within, So is the fire of Maya (Mammon) without. The fires of worldly valuables (Maya) and of the womb are all the same. The Creator has set agoing this play.

By His will is the creature born, to his family in affection attached.

As of devotion he gets bereft, desire and Maya over him rule.

This Maya, of God makes forgetful, creates attachment,

And in duality involves him.' P. 921

ਜੈਸੀ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਹਿ
ਤੈਸੀ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ ॥
ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਸਭ ਇਕੋ ਜੇਹੀ
ਕਰਤੈ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥
ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜੰਮਿਆ
ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥
ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ
ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥
ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ
ਮੌਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥

He abandoned that world where according to our thinking, there is pitch darkness and heat terrible. Even breath comes through the veins of the mother. None is seen there. But one eye is open there, which is shut now. That eye is called the third eye, Divine insight with which is seen God. What does he see there - in the *Sukhmana* air passage? You can take your consciousness there even now - three veins are there: '*Ida*' (the air-channel extending from the head through the left nostril down to the left side of the vertebrate column), '*Pingla*' (the air-channel extending from the

head through the right nostril), '*Sukhmana*' (breath passage lying between '*Ida*' and '*Pingla*'). The passage of the vital energy through it brings the highest achievement of yogic objectives). Exercises pertaining to these begin with '*pranayam*' [Breath-control undertaken as a preparation for the yogic attainment]. First, '*Kundalini*' (a vein at the root of the '*Sukhmana*' coiled like a snake acting as a door to the '*Dasam Duar*' - Tenth Gate) has to be penetrated. Its mouth opens, and then the consciousness enters '*Sukhmana*' passage. There are six hurdles in it. When it crosses these six hurdles, it enters the '*Dasam Duar*' [Tenth Gate - the seat of super-consciousness or '*Samadhi*', believed to be located in the head], and there the vision changes. I am sitting here. The normal principle is that I can see up to the point my eyes can travel. But when the consciousness reaches the Tenth Gate, 'the door of realization', the principle obtaining there shall apply. Just as the rules of a mad man's mind are different from those of a normal person's, similarly, when the consciousness reaches the Tenth Gate, these physical eyes close because they have their limit, and man can see things which are out of physical sight.

In Mata Tripta's household (Guru Nanak Sahib's mother), there was a maid-servant named Tulsan. Mata Tripta said to her, "While I bake loaves, go and call Guru Nanak Sahib who is resting." She went there and observed: "From the body-movement, it appears that he is in a state of absolute rest and calm. So, I should not disturb him because holy men and kings ought not to be disturbed." Earlier, kings were never roused from sleep. They woke up only when their sleep was over. Later, attendants started playing melodies and musical tunes, and they woke up gradually, because for kings it

is very hard to get sleep. Holy men do not sleep. When their body is asleep, they are in spirit gone somewhere and are engaged in doing some work. Therefore, if you awaken a holy man suddenly, the work they are doing gets obstructed. The contact between their spirit and body is severed. This is called silver cord. Whether the spirit is gone a thousand miles or ten thousand miles away, the body is connected with this silver cord. These secrets were revealed to me by Sant Maharaj Ji of Rarewaley, because once, when I lay at Rara Sahib, I went out of my body. This is a long story which I have narrated many times. When on return I entered the body and got up immediately to see things, I found that everything was the same as I had seen in the course of my spiritual excursion. I said, "I have been rid of the body." Sant Maharaj Ji said, "I go daily. If I go by plane, passport is required and there are restrictions. Nobody knows the subtle body. In subtle form, I make the entry to whichever place I like. He who remembers me in his mind, I appear either in a dream and talk to him, or in manifest form too." I said, "Sir! how is the body maintained from such a great distance?" I used to ask him questions. He said, "There is a very thin silken cord which continues extending to the place you have to visit." I said, "Sir! what if this cord gets broken?" He said, "Then the holy man does not return to the body." Ram Rai's silver cord had got severed when the '*masands*' (tithe collectors) roused him. Due to the severance of the cord, his soul kept wandering while his body was cremated. Those are supernatural things that can see the world. These physical eyes and ears do not work there. That is the region of Divine sight. When the consciousness enters the Tenth Gate, the eyes are shut but the person sees the beyond

or hereafter. Maid-servant Tulsaan did not rouse Guru Nanak Sahib from sleep. It was her faith and devotion - 'Holy men do not go to sleep, they are omniscient; so why should I wake him up? God knows what he may be doing and whom he may be liberating.' So, instead of calling him, she touched his toe, which was out of the cloth sheet, with her forehead. It must not have been for more than two seconds. The moment she touched her forehead with his toe, her consciousness rose to the Tenth Gate. She started thinking. What did she witness? She saw Guru Nanak Sahib standing on the Lankan shore. He had gone there in response to the prayer of a Sikh named Mansukh, whose ship was stuck up in the sea. Guru Sahib was pulling his ship out, while a tide had come in the sea. It is for a short while. If you pull out of sand during this period, it is all right, otherwise, you remain stuck up. She forgot what Mata Tripta had told her, and for what she had come. Mata Tripta waited for five to seven minutes and then said, "Tulsaan! you haven't brought Nanak?" She returned and submitted with folded hands, "Mother! whom could I bring? He was pulling out Mansukh's ship from the sea. I didn't call him, otherwise his task would have been hindered." Mata Tripta said, "Well! now you have also started talking in this vein?" Almost every holy man or saint keeps his family under *Maya*-delusion. The members of his family have little knowledge about his spiritual attainments. There are three or four kinds of persons who remain ignorant about a holy man's achievements. They include friends and family members. Only later, they acknowledge, "Yes! it was like this." Then these revelations and acknowledgements have no meaning and significance. So, in this way, it is an inner state of the self where things are remembered. We say, "Why don't

we remember that it is a piece of string?" Well, string we may be able to remember because it is a material thing. But we cannot remember the Guru's utterances because we don't have faith. We will remember Guru Nanak Sahib. He who speaks against, we will break his head and even shoot him dead, but we never forge a perfect (100%) bond with the Guru. We can never agree 100% with him. One may agree 5%, another 10% and still another 15%, but we never fully agree with what he says. If a man accepts the Guru's utterance 100%, he will be emancipated at that very moment.

Now true or real knowledge will dawn upon us, if we imbibe perfect faith. If a man is devoid of faith, he will himself reconcile saying - 'I cannot imbibe faith'. This is the influence of *Maya*, of delusion, of ignorance that has been instilled in the mind. As long as he is under their influence, he cannot have faith. As long as there is a dead cat rotting in the well, its water can never become pure; it will continue to be foul-smelling. Day and night, you may take out as much water as you like with a motor; how can it become pure as long as the dead cat is there? When our mind is full of doubts, how can we gain knowledge of truth or reality?

The holy personage that was taking birth was Sukhdev by name. He has been a great sage. His books are imparting light and knowledge even today. The knowledge imparted by him is perfectly true. When he was born, he did not turn towards his parents because he was aware of the reality. Such was his state that he said to his father, "I have to go for practising Divine Name meditation and doing God's devotional worship." His father said, "You have just taken birth." Our scholars interpret it like this that he was in the womb for twelve

years; that is why he talked of going for practising Divine Name meditation. Bhai Gurdas Ji says - 'At that very moment - the moment he was born.' We have to accept what Bhai Gurdas Ji has said. We are not to object to what is enshrined in *Sri Guru Granth Sahib*. Its edicts have to be accepted and followed without any doubts and reservations.

If it says that the sun rises at 12 noon, we will concur with it. Guru Angad Sahib placed total reliance in the Guru's word, and none else. It was 12 o'clock at night. Guru Nanak Sahib said, "Good man! wash my clothes and bring them after drying." Baba Budha Ji missed the opportunity of obeying Guru Sahib and said, "Reverend Sir! it is not even early morning as yet." Guru Sahib then asked brother Sadharan to do the task, and he too declined. Then he said to his son, "Sri Chand! please see if my clothes can be washed and dried." He said, "There are so many other dresses lying. Wear anyone of them. Is it necessary to wear this very cloak?" Guru Angad Sahib was a newcomer. He had been in Guru Sahib's service for just four years. 'Abinashi Jot' [Immortal Light] was finished in seventeen holy congregations. Discourses spanning 51 hours have been published. What is the main idea in them? What was the special thing about Guru Angad Sahib? Baba Budha Ji stayed with him (Guru Nanak Sahib) all his life. Many others including Bhai Bala, Bhai Mardana and tested Sikhs like Bhai Mansukh remained with him. Where did they fail that they could not find approval and acceptance with Guru Nanak Sahib, that they could not fall into the list of the genuine ones and score 100% marks? On the other hand, what special service did Guru Angad Sahib, that is Bhai Lehna Ji render during just three and a half years that he not only

became his favourite but also his successor Guru? Guru Nanak Sahib said -

'I can think of no other than God, who seated on the spread rug, issues commands.'

P. 936

ਬੀਜਉ ਸੁਝੈ ਕੋ ਨਹੀ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ ਪਾਇ ॥

'O Timeless One (God)! in this world, I think of no other than God Himself, who, sitting before me on the cushion of royalty, can discourse to me.' People everywhere, including Gorakh Nath's sect, were amazed at the Guru's action of paying obeisance to a human being. They came to see that personage before whom Guru Nanak Sahib had bowed. What was the special thing about that person? Guru Nanak Sahib said, "Good man! wash these clothes." The others too had said 'no' to him. Baba Buddha Ji had said, "The day hasn't dawned as yet." Why did Guru Angad Sahib not say 'no' like others? Because he had surrendered his all to Guru Nanak Sahib on the very first day; he had kept nothing with himself. If he had kept a little reason and understanding with him, he too would have said - 'It is midnight yet'. He had kept nothing with himself as his own. He got the command - 'Wash them and bring them after drying.' He had no doubt whatsoever that there would be no sunlight outside as it was winter month. He went and brought the clothes washed and dried within an hour. Now this is a state of mind which we cannot forge.

In the case of that child, the Sage's son, it was a conception of his mind that he had to practise Name meditation and engage himself in God's devotional worship and not let Maya - delusion envelop him. It is an illustrative story. It hardly matters whether he went at the age of five years or three years. Assume that he went somehow or the other; Dhruv too had gone for this purpose. In 36 years, he learnt and mastered the

entire yoga and took his mind's concentration to a state of tranquil meditation. He remained in meditation for six months at a stretch. His hair grew so long and matted that birds made their nests in them. They hatched their chicks in them and took them away. In spite of doing all this, he did not attain peace of mind. He thought, "I should consult some enlightened one. My father is called Ved Vyasa (master of the Vedas). The whole world recognizes his learning and scholarship. I should also consult him in this regard." So he came to his father and said, "Respected father! I have gone through all the six 'smadhis' (trances). After penetrating through the six 'chakras' (ganglions), I have gained abode in the 'Dasam Dwar' (state of Super consciousness) but why don't I get peace of mind?" He said, "Son! practising of means and methods is a different thing. It is a process of the body, just as a wrestler does. It has no connection with peace of mind. You possess 'peace' all right but you haven't made use of it." Everybody has peace. Guru Sahib has kept none deprived of it -

'The medicine of God's Name is in every heart, O brother.

Without guidance of the Master (Guru), perfectly endowed, is not found the way to take it.

By the discipline prescribed by the Master (Guru), perfectly endowed,

Saith Nanak: Never more does this malady afflict.'

P. 259

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨਾ ਬਨਾਈ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨਾ ਥੀਆ॥

Everybody has the bowl of nectar within him, but he does not use it. Sage Ved Vyasa said, "Sukhdev! what you have, you have not made use of it. Peace is in God's Name

alone; it is not in practices."

'Without devotion to the Name Divine comes not joy or peace - How may then the mind find poise?'

P. 707

ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ॥

Sukhdav said, "From where should I obtain the Name Divine?" His father said, "You will have to go into the refuge of a holy man. You will have to imbibe and practise his teachings. You will have to efface yourself completely. Even a child's intellect or understanding is big and considerable. You will have to go down even lower than that level." If Guru Nanak Sahib said, "Good man! eat the corpse", Bhai Lehna Ji did not entertain any doubt and say "Corpse is not something edible, and how can a vegetarian eat a corpse?" Since it was the Guru's command, he went near the dead body. Guru Sahib said, "Why don't you start eating?"

Guru Angad Sahib said, "Sir! kindly command from which side I should eat." Guru Sahib said, "From the side of the head."

Now there are hair on the head, How can one eat? How will one take a bite. Baba Buddha Ji hesitated and stood a little away from the corpse. But he too was perfect. They saw ahead that there was no corpse. It was all a creation of Maya (Mammon). Historians say that there was 'prasad' (sweet pudding) lying there. Well, whatever happened, it was a mammonic display; he himself was the possessor of all powers. But Guru Angad did not have any doubts about Guru Nanak Sahib. He did not think even for a moment - a corpse is not edible, while he says - eat the corpse. This is something lower than even a child's intellect. Even a child will say 'no', if you give him something

repugnant to eat. So man has to efface himself to this extent. Ved Vyasa said, "Then find an accomplished holy man and practise penances and Divine Name meditation." He said, "I have already spent 36 years in this pursuit and passed through six 'samadhis' (trances). But 'Sehaj Smadhi' (deep meditation or concentration) has not been revealed within me as yet. You impart knowledge and enlightenment to all the people in the world. Enlighten me too." He said, "Son! I cannot impart knowledge and enlightenment to you because your feeling towards me is that of a son for his father and not of a disciple for the master. Since you are my son, you cannot surrender your feelings of love and devotion to the father-Guru. You cannot efface yourself for me. You can live all right; you can receive various other favours from me, but you cannot place total faith and reliance in me. Therefore, you should not think like this. Go and practise penances. He spent 36 years more practising penances and meditation and again came, "Respected father! none is greater than you." When he made desperate supplications, Ved Vyas recited the Guru's word or hymn -

'He, unto whom my Master becomes merciful, to that disciple of his, the Guru imparts his instruction.' P. 306

ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੂ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

As soon as he heard this instruction, he said - "I already know this very well." The sage said, "I had already told you - for me you cannot cultivate the feeling which a disciple has for the Guru (Holy Preceptor). You will continue to treat me as a father. You are learned and know that I cannot kill you."

"Then what is the solution to this problem?"

He said, "Go to King Janak." In obedience to his father's command, Sukhdev went to King Janak. At that time, Janak was the king of Mithilapuri - Orissa. A case of a big robbery, in which a hundred persons were guilty, was being decided in his court. They were to be sentenced to death. He was appending his signatures to the death warrant. When he (Sukhdev) reached there, death sentence was pronounced on a hundred persons. He wondered where his father had sent him. He was pronouncing sentence of death on a hundred persons. Sage Narad manifested himself, because Narad can manifest himself wherever and whenever he likes. He can go to any region whether it is the abode of the gods, or of demons, or it is the earth. He asked Sukhdev, "Where from have you come? What is the matter? Why are looking sad?" He said, "My father has cheated me. He told me that I would obtain peace of mind from King Janak. He has sent me to this violent and harsh king. He is sending a hundred persons to the gallows." Narad said, "Narayan! Narayan (O my God!) just think, what a big allegation you are making! At the present moment, King Janak is a perfectly God-enlightened person. So exalted is he that even the gods long for the dust of his feet."

'Ganga, Yamuna, Godavari and Saraswati seek dust of feet of the man of God.'

Full of impurity of sins are we; our impurity by dust of the holy is shed.' P. 1263

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੁ ਦੀ ਤਾਈ ॥
ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੁ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ ॥

Sage Narad said, "My dear! are you talking about that king whose state is that of the God-enlightened?"

'Gods like Shiva themselves quest after the God-enlightened.

Saith Nanak: The God-enlightened with the Supreme Being Himself are at one.' P. 273

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

Even Lord Shiva is failing to find the dust of his feet. All gods, Brahma and Vishnu are longing for a glimpse of him. Are you slandering him? Remember, by speaking ill of the holy, six powers of renunciation or non-attachment are destroyed. He, who calumniates the holy will not be able to engage in God's devotional worship again, because renunciation is finished within him." The pain and suffering of six incarnations gives birth to one power of renunciation. Sant Maharaj Ji (of Rara Sahib) used to explain in great detail that non-attachment or renunciation achieved through the pain and suffering of 36 incarnations is destroyed by speaking ill of the holy just once. So, then you may continue wandering all your life. As long as the holy man does not show mercy again, the calumniator cannot be liberated, that is, he cannot swim across the world-ocean. He may endeavour as much as he can, he may be very learned, and may be a great speaker, he cannot swim across the world-ocean -

'How can the saint's slanderer be ever saved? Know thou for certain that he shall fall into hell.'

P. 875

ਸਾਧ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ ॥

ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ ॥

You have spoken ill of a holy man. What a foul deed you have committed!" He

(Sukhdev) said, "Why call it a bad deed? I have seen with my own eyes. How can I believe you? How can I swallow a fly when I have noticed it?" Sage Narad said, "He is not going to understand? It is a hopeless case." Then he wrought another miracle. He assumed the form of an old man. A river was flowing. Sukhdev was also sitting under a tree. The old man had a basket and a spade. He started filling the basket with sand and throwing it into the river. He spent an hour doing this in the scorching heat of the sun. Sukhdev observed him and thought he was acting foolishly. When the old man came there, Sukhdev said to him, "My dear! what were you doing, I kept watching you throwing sand into the river." The old man said, "Son! I have an important task. I have to cross the river, but I am finding it difficult to do so. I was building a bridge by throwing sand into the river." He said, "You are a fool." The old man said, "Sukhdev! I am not a fool. I have wasted the labour of an hour only. But in your case, the labour of 36 incarnations is going in vain, and six powers of renunciation are getting destroyed. Get rid of this sentiment. Don't indulge in slandering. Don't think ill of anyone. You are going to be liberated here with King Janak." But Sukhdev went back. After 36 years, again he was filled with yearning and came to his father. His father said, "There is no liberation without the holy man. What you wish to attain is possible only through a holy man. You are a learned person yourself. You know that all this creation is God Himself. You only know this, but you have not realized it." Guru Sahib says, "By realization comes discrimination, and not by knowing:

(... to be continued)

JAPU JI SAHIB

Treasure Eternal

Prof. Beant Singh
Mobile - 93160 56182

(Continued from P. 85, issue July, 2016)

ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ
ਜਾਣਾ॥

ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਇਕ ਦੁ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ॥
ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ
॥੨੧॥

ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਤ ਵਰਨੀ ਕਿਵ
ਜਾਣਾ॥

ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਇਕ ਦੂ ਇਕੁ
ਸਿਆਣਾ ॥
ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ
॥੨੧॥

*Kiv kar akhan kiv salahin, kion varnin kiv
jana?*

*Nanak akhan sabh ko akhai, ikk dun ikk
siyana.*

*Wadda sahib waddi nain, kita ja ka hovai –
Nanak je ko apau janai, aggai gaya na
sohai.*

Word meanings:

kiv kar: how; in what way; *akhan*: I may describe; *salahin*: praise the Lord Creator; *kion varnin*: How should I describe; *kiv jana*: how should I comprehend; *akhan sab ko akhai*: all attempt to describe; *ikk dun ikk siyana*: everyone claims to be wiser than the other to describe the Creator and His creation; *wadda sahib*: great is the Master; *waddi nain*: great is His Name; *ja ka*: whose; *kita hovai*: by His doing is everything accomplished; *je ko*: if some person; *apau*

janai: claim to know by himself; *aggai gaya na sohai*: does not find honour when he arrives at the Divine Portal.

Explanation:

How should I describe and praise the Lord? How should I describe His greatness? O Nanak! every man considers himself wiser than others and tries to describe the Lord's greatness, but in vain. Lord God is the greatest of all. His greatness and glory too is the most exalted. All that is happening in the world is by His command. O Nanak! if someone tries to know God's extent on the strength of his intellect, he does not find honour at the Divine Portal, where truth is all-important. This is because in the attempt to know the Lord, and in the pride to describe, he has not learnt the art of getting rid of egoism.

Commentary on the remaining stanza:

In stanzas 16, 17, 18 and 19, Guru Sahib had described the vastness of Lord Creator's deeds or creation. In them, at the occurrence of the verse - 'Countless are killers and cruel cut-throats' [Stanza XVIII], this question cropped up spontaneously: 'Is there any way by which these sinners can be liberated?' After answering this question in stanza 20 and 21, Guru Sahib picks up the same thread again. First, he describes the omniscience of the Timeless One and the

ignorance of man, the sentient being by saying: What to speak of computing the Lord Creator's countless deeds, nobody even knows the day, date and time when the world was created. Why? The simple explanation is: 'Before the creation of the world, only the Lord Creator was in existence, and none other. Therefore, who other than the Lord Himself can know about the time of creation?'

'Well then what about the many things that Brahmin priests and Muslim clerics say on this subject?' The answer is that all which is recorded in the scriptures in this context is mere guess and conjecture because before the creation of the world, neither the scriptures, nor their writers were in existence. Only God who existed then, can tell about it. He was both the Creator and the spectator, and the Supreme Omniscient too. Then what about those who claim to have knowledge of God, His doings and the time of creation? Guru Sahib says: 'Those who make such claims can win name and fame among those less learned than them, but the Divine Portal where truth is all-important, they won't gain honour and distinction.'

Stanza XXII

Introduction:

Here continuing with the thread of Lord's Creation, Guru Sahib gives further description of the great vastness of the world expanse and the Lord's infinite doings.

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥
 ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥
 ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥
 ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਏ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥
 ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥
 ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥
 ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਏ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਏ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥

Patalan patal, lakh agasan agas.

Orak orak bhal thake veda kaihan ik vat. Saihs atharahn kahan kateban asulu ik dhat. Lekha hoe tan likhiyai lekhai hoe vinas. Nanak wadda akhiyai, Ape janai Ap.

Word meanings:

patalan patal: nether regions; lakh: millions; agasan agas: skies; orak orak: finally; in the end; bhal thake: tired of exploring; kahan: say; ik vat: one thing; Vedas: Hindu scriptures; saihs atharahn: 18000 scholars; kateban: four scriptures of Christianity and Islam - Koran, Bible, Old Testament (first five books), Psalm of David; asulu: origin; ik dhat: one God, Timeless One; lekha: account; likhiyai: write; vinas: end; wadda akhiyai: He who is called Supreme; Ape Janai Ap: Himself knows the extent of His creation.

Explanation:

All the Vedas say that there are millions of skies. There are nether regions below nether regions, and skies above skies. People have tried to know their extent but in vain. They are tired of exploring them. The Vedas say this one thing. The four books of Christianity and Islam say that there are 18000 scholars whose origin is one Timeless God. But the truth is that the numbers like hundreds and thousands cannot be used for computing the Lord's Creation. Its account can be written, if it is possible to compute. Its computation cannot be done. No numbers can describe it. O Nanak, only the Lord who

is called Supreme, knows His extent; none else does.

Commentary:

In the preceding stanzas, Guru Sahib had taken up the 'time' when the Lord Creator wrought the creation.

He had stated that nobody knows about the 'beginning of time'. When the mortals do not know about the 'beginning' of creation, how can they know about its end? In the intervening period, human beings have been sporting in the play of time. The creation is within time and space. Therefore, now, taking up the subject of 'space', Guru Sahib tells us that the expanse of creation is so vast that even knowing the entire extent of this creation amounts to nothing.

ਨਾਲਿ ਕੁਟੰਬੁ ਸਾਥਿ ਵਰਦਾਤਾ
ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਲਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗਇਆ ॥

नालि कुटंबु साथि वरदाता
ब्रह्मा भालण सिस्टि गइआ ॥

*Naal kutamb saath vardaataa
barahmaa bhaalan sarisat ga-i-aa.*

'Brahma, the grantor of boons,
with his progeny went into the lotus-tube to
ascertain the world's extent.'

(S.G.G.S., P.350)

But what happened after all his search?

ਆਗੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਤਾ ਕਾ
ਕੰਸੁ ਛੇਦਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭਇਆ ॥

आगै अंतु न पाइओ ता का
कंसु छेदि कਿਆ वडा भइआ ॥

*Aagai ant na paa-i-o taa kaa
Kans chhayd ki-aa vadaa bha-i-aa.*

'Proceeding further,
he could not find the limit thereof.
What glory was obtained by killing Kans,
the king.'

(S.G.G.S., P.350)

Similarly, wise men of India and Arabia tried to know the extent of the creation, and

finally, reached one conclusion that the extent of the Lord's creation cannot be known. While engaged in the task of computing, man himself comes to end. By remaining involved in knowing the extent of creation, the life's goal of attaining to the Lord Creator is neglected. So, finally Guru Sahib counsels us: The Lord Creator knows Himself and the extent and expanse of what He has created. From His creation, He has Himself come to be great and glorious. Therefore, speak unto Him - 'Thou art great, O Doer Creator.' By believing Him to be Supreme and calling Him so, our mind will rise above the creation's computation and become aligned with and absorbed in the Lord Creator. Computation of creation diffuses the mind. By singing the Lord's laudations, the mind will become absorbed in Him. Look at the creation and then exclaim: 'O Lord Creator! Thou art omnipotent and supreme.' Praise Him and cultivate love and devotion for Him.

ਕਰਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮੁਸਤਾਕੁ ॥

करते कुदरती मुस्ताकु ॥

Kartay kudratee mustaak.

'O Creator! Seeing Thy creation I have
become Thy devotee.'

(S.G.G.S., P.724)

So, in this way, by highlighting the vastness of the cosmos created within 'Time' and 'Space', Guru Sahib brings the devotees in the state of love and devotion for the Lord Creator.

Stanza XXIII

Introduction:

In the preceding stanza, Guru Sahib has stated that the creation is infinite and incalculable. It is very vast indeed. Now let us consider: The truly great and supreme is

He who has wrought this creation, who knows it and manages it. In that case, we should call the Lord Creator supreme - the greatest of all. By believing and uttering this truth, the mind will rise above the visible and become absorbed in the Lord Creator.

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥
 ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥
 ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ॥
 ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ॥
 ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥
 ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥
 ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ॥
 ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ॥

*Salahi salah, eti surat na paiya,
 Nadian atai wah, pavaihn samund na
 janiyaih. Samund sah sultan, girha seti
 maal dhan,
 Kiri tul na hovani je tis manuhn na visraih.*

Word meanings:

Salahi: God; worthy of reverence and praise; *salah*: by praising or lauding; *eti surat na paiya*: nobody has gained so much understanding and knowledge of the greatness of the Lord Creator; *nadian*: rivers; *atai*: and; *vah*: streams; *samund*: in the sea; *na janiyaih*: are not known by their individual names. [They become absorbed in the sea and become sea itself.]; *samund sah sultan*: kings of seas and oceans; *girha seti*: as big as the mountains; *maal dhan*: wealth; *tul*: equal to an ant; *na hovani*: are not; *je tis manuhn*: in whose heart; *na visraih*: God is not forgotten.

Explanation:

By singing the laudations of the Lord, worthy of reverence and praise, nobody has been able to gain understanding of His greatness and glory. They only become

absorbed in Him very much like rivers and streams that fall into the sea. They can only merge in the ocean and cannot know its extent. Similarly, God's devotees by singing His praises can become absorbed in Him but cannot know how great He is. Lords of seas and oceans owning treasures as big as mountains are not equal to even an ant in whose heart is lodged God, provided it does not become oblivious of Him. Therefore, by Divine Name meditation and engaging in God's devotional worship, one cannot know His extent. But God's devotees do not bother about even kings and emperors. Even untold wealth is of no importance in their eyes.

Commentary:

At the end of stanza XXII, Guru Sahib had said, 'Call Him great, O Nanak.' Now, in stanza XXIII, he explains in detail that 'Call Him great' means praising and lauding the Lord. This question can arise: 'By singing God's praises, will the vastness of the entire creation come to be described fully?' Guru Sahib answers this question through an illustration: Just as rivers continue moving/flowing in the direction of the sea and finally attain to it (sea), but they do not gain knowledge of its extent, just as a spectator standing separate from the visible object has of it (object). As soon they enter the sea, they cease to be rivers and streams and become the sea itself. Neither are they known as rivers and streams which by remaining separate are in the state of being 'knowers' capable of gaining knowledge of their goal, the Lord worth-knowing. Having come into its refuge, they have merged into it and become exactly like it, its very form and image, as per the Guru's edict 'ਗੁਣ ਕਹਿ ਗੁਣੀ ਸਮਾਵਣਿਆ' 'ਗੁਣ ਕਹਿ ਗੁਣੀ ਸਮਾਵਣਿਆ'

'Gun kahi gunee samaavani-aa'.

'By chanting His laudation, the mortal is absorbed in the praise-worthy Lord.' (S.G.G.S., P.110) The phrase *'surat na paiya'* (no awareness gain) does not mean that the devotee remains ignorant; rather it means becoming indistinguishably absorbed in the sentience or awareness of the sentient form.

There is another view also. In the first two verses, Guru Sahib has compared God with the sea; then considering it not befitting and adequate, he has described Him to be smaller than even a particle, which can become lodged in the heart of a tiny ant. Here 'particle' means that fraction of God which can abide in the heart of the ant. After all, how much is an ant? How big can be its heart? Then, how much of Lord God will abide there? So, that small fraction of Lord God which abides in the little heart of the tiny ant has so much importance that all the seas with their vast treasures are paltry and insignificant before it, such as:

ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥

ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥

ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥

ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥

Kinkaa ayk jis jee-a basaavai.

Taa kee mahimaa ganee na aavai.

'Beyond expression is the praise of one, In whose heart is lodged even a particle of God's laudation.' (S.G.G.S. P. 262)

The greatness of what had been recommended in stanza V - *'Never should He, put out of mind be'*, has been shown here by saying - *'That in the heart does God's Name bear.'* Just as in the earlier stanzas, by showing the plenteousness of the creation visible in 'time' and 'space', and above it, by showing the Lord Creator's infiniteness and

illimitable greatness, Guru Sahib had commanded - *'Call Him great, O Nanak'*, similarly, in this stanza, Guru Sahib says - *'We have already stated that Supreme is Lord Creator Himself, what He has wrought is vast in 'time' and 'space', but between this 'creation' and 'Lord Creator', there is another great entity, whom none from this 'wrought creation' can equal. That great one is not the reckoner of the 'creation' but the devotee who praises the Lord, ever lodges Him in his heart and never forgets Him. Even though his position in the world may be as low as that of an ant, yet he is greater and higher than the most moneyed people. Why is this man 'who never forgets the Lord' greater than all the rich persons in the world? This is because worldly riches are not invaluable and inexhaustible while he possesses Name-wealth which is inexhaustible, as says Gurbani:*

ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਦੇਵੈ

ਹਰਿ ਜਸੁ ਦਰਗਹ ਪਿਆਰਾ ਹੇ ॥

ਫਰਿ ਧਨੁ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਦੇਵੈ

ਫਰਿ ਜਸੁ ਦਰਗਹ ਪਿਆਰਾ ਹੇ ॥

Har dhan naam amolak dayvai

Har jas dargeh pi-aaraa hay.

'The True Guru gives the wealth of the invaluable

Name of the Lord.

At the Divine Portal is found pleasing the Lord's praise.' (S.G.G.S., P.1029)

ਜਨ ਨਾਨਕਿ ਅਤੁਟੁ ਧਨੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਧਨੁ ਮਾਲੁ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕਿ ਅਤੁਟੁ ਧਨੁ ਪਾਇਆ ਫਰਿ ਨਾਮਾ ਫਰਿ ਧਨੁ ਮਾਲੁ ॥

Jan naanak atut dhan paa-i-aa

har naamaa har dhan maal.

'Nanak, servant of God, the endless wealth has attained - wealth of the Name Divine.'

(S.G.G.S., P. 1315)

All the worldly riches are left here. They don't accompany man to the world hereafter. But the Name Divine accompanies him, which does not forsake even when the body perishes. Such is the Guru's edict:

ਜਿਹ ਮਾਰਗਿ ਇਹੁ ਜਾਤ ਇਕੇਲਾ ॥
ਤਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਹੋਤ ਸੁਹੇਲਾ ॥
ਜਿਹ ਮਾਰਗਿ ਭੁਠੁ ਜਾਤ ਭੁਠੇਲਾ ॥
ਤਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਹੋਤ ਸੁਹੇਲਾ ॥

Jih maarag ih jaat ikaylaa.

Tah har naam sang hot suhaylaa.

'On that path that the self in loneliness treads,

God's Name to it alone brings comfort.'

(S.G.G.S., P.264)

Stanza XXIV

Introduction:

The question arises: 'Why is it that no awareness is gained of the Lord's person, His attributes, His doings and His gifts?' The answer is that He is infinite. The mortal with limited understanding cannot know the extent of all that concerns the Lord. This is stated in the next stanza.

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥

Ant na siftin kaihan na ant,

Ant na karnai den na ant.

Ant na vekhan sunan na ant,

Ant na japai kia man mant.

Word meanings:

siftin: attributes, qualities; *ant na:* endless, no end; *kaihan:* describe; *karnai:* God's creation; *den:* His boons; *vekhan:* sights

to see; *sunnan:* sounds to hear; *na japai:* not seen or felt; *kia man mant:* what is in God's mind;

Explanation:

There is no end to Lord Creator's attributes, merits, creative actions and gifts. They cannot be described. Endless is His ability to see and hear. There is no end to what is going on in His mind. There is no end to His intentions.

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥

ਅੰਤੁ ਕਾਰੁਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥

ਤਾ ਕੇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥

ਅੰਤੁ ਕਾਰੁਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥

ਤਾ ਕੇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ ॥

Ant na japai kita akaar,

Ant na japai paravar.

Ant karan kete bila lahen,

Tanke ant na pae jahren.

Word meanings:

kita akar: created forms; *paravar:* extents of the Lord; *ant karan:* to know the limits; *keta:* many; *bila lahen:* yearn; *tanke ant:* limits of that Lord; *na pae jahren:* cannot find.

Explanation:

Endless are the forms of the phenomenal world created by the Lord. The extents or limits of this created world cannot be found. Many are longing to know these limits, but they cannot find them.

ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥

ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ ॥

ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ॥

ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ ॥

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ, ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Address's ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845, Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525,
Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 • Euro	500 • Euro
Aus	60 US \$	600 US\$

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :-

jaspreetkaur20@hotmail.com